

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Τραπεζική και Χρηματοοικονομική»

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η συμβολαιακή γεωργία
ως νέα χρηματοδοτική μορφή ανάπτυξης
και ενδυνάμωσης της οικονομίας.
Το παράδειγμα της Τράπεζας Πειραιώς**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

**Επιβλέπων Καθηγητής
ΦΩΤΕΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

**Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Τραπεζική και Χρηματοοικονομική**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Η συμβολαιακή γεωργία ως νέα χρηματοδοτική μορφή
ανάπτυξης και ενδυνάμωσης της οικονομίας.
Το παράδειγμα της Τράπεζας Πειραιώς**

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

**Επιβλέπων Καθηγητής
ΦΩΤΕΙΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ**

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στην Χρηματοοικονομική Τραπεζική από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

ΙΟΥΝΙΟΣ 2018

Περίληψη

Το αντικείμενο μελέτης της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής εντάσσεται στο πεδίο της συμβολαιακής τραπεζικής (Contract Farming) ως μιας νέας μορφής χρηματοδότησης του πρωτογενούς τομέα παραγωγής. Τα προγράμματα της συμβολαιακής γεωργίας παρουσιάζουν μια δυναμική ανάπτυξης στον αγροτικό χώρο και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αναπτύσσουν συνεχώς νέα καινοτόμα χρηματοοικονομικά εργαλεία προκειμένου να προσελκύσουν περισσότερους πελάτες.

Η οικονομική κρίση που τα τελευταία χρόνια έχει πλήξει την οικονομία, η έλλειψη ρευστότητας και η ανάγκη χρηματοδότησης όλων των εμπλεκόμενων στην αγροτική παραγωγή, είναι οι βασικότεροι παράγοντες που ευνόησαν κι ευνοούν την ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας και τραπεζικής στην χώρα μας.

Η Τράπεζα Πειραιώς, ως φυσική διάδοχος της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας, ανέλαβε και πραγματοποιεί σε μεγάλο βαθμό τον σπουδαίο ρόλο, της χρηματοδότησης του αγροτικού κόσμου και όλων των εμπλεκόμενων με την πρωτογενή αγροτική παραγωγή.

Ο σκοπός της διατριβής αυτής είναι να εξετάσει την έννοια της συμβολαιακής γεωργίας και να ερευνήσει τις πρακτικές εφαρμογής της μέσα από την Τράπεζα Πειραιώς στην Ελλάδα.

Ο ρόλος των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της Τράπεζας Πειραιώς ιδιαίτερα, αναδεικνύεται και καταγράφεται μέσα από την παρούσα έρευνα, καθώς επίσης και όλες οι προσπάθειες ενίσχυσης και ενδυνάμωσης της αγροτικής παραγωγής και της αγροτικής επιχειρηματικότητας, καθώς επίσης και όλες οι προσπάθειες που καταβάλλουν όλα τα εμπλεκόμενα μέρη για την ανάκαμψη της αγροτικής οικονομίας, μέσα από καινοτόμες πρακτικές και χρήσεις νέων χρηματοοικονομικών και τραπεζικών προϊόντων.

Summary

The subject of this PhD thesis is part of Contract Farming as a new form of financing of the primary production sector. Contractual agriculture programs show a dynamic growth in rural areas and financial institutions are constantly developing new innovative financial tools to attract more customers.

The economic crisis that has hit the economy in recent years, the lack of liquidity and the need to finance all those involved in agricultural production are the main factors that have favored and favored the growth of our country's agricultural and banking policy.

Piraeus Bank, as a natural successor of the Agricultural Bank of Greece, has undertaken and largely carries out the important role of financing the rural world and all those involved in primary agricultural production.

The purpose of this dissertation is to examine the concept of Contractual Agriculture and to explore its implementation practices through Piraeus Bank in Greece.

The role of financial institutions and Piraeus Bank in particular is highlighted and documented through this research as well as all efforts to strengthen and strengthen agricultural production and rural entrepreneurship as well as all the efforts made by all parties involved in the recovery of the

Ευχαριστίες

Στο σημείο αυτό θέλω να εκφράσω τις ευχαριστίες μου, σε όλους όσους βοήθησαν στην εκπόνηση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής.

Πρώτα βέβαια πολλές ευχαριστίες οφείλονται στην επιβλέπουσα καθηγήτρια κ. Φωτεινή Οικονόμου, για την άψογη συνεργασία μας και την καθοδήγηση που μου προσέφερε, σε όλη την διάρκεια της παρούσας διατριβής. Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος της Χρηματοοικονομικής και Τραπεζικής του Ανοιχτού Πανεπιστημίου Κύπρου για την άψογη συνεργασία και για τις ευκαιρίες γνώσης και μελέτης που μας προσέφεραν στο χώρο του γνωστικού τους αντικείμενου.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τα στελέχη και τους πελάτες της Τράπεζας Πειραιώς για την βοήθειά τους στην μελέτη και στην ερεύνα μας.

Τέλος άπειρες ευχαριστίες οφείλονται στην οικογένεια μου, στην γυναίκα μου και στην κόρη μου για την πολύτιμη βοήθειά τους, την ιώβεια υπομονή και ανοχή τους.

Περιεχόμενα

	Σελ.
Εισαγωγή	1
1 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα και η συμβολαιακή γεωργία	3
1.1 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα	3
1.2 Το τραπεζικό σύστημα	4
1.3 Γεωργία και ανάπτυξη	5
1.4 Ο γεωργικός τομέας στην Ελληνική οικονομία	7
2 Η συμβολαιακή γεωργία διεθνώς και η πορεία της στον ελληνικό χώρο	10
2.1 Η συμβολαιακή γεωργία	10
2.2 Η πορεία της συμβολαιακής γεωργίας	12
2.3 Κάθετη και οριζόντια ενσωμάτωση στην συμβολαιακή γεωργία	14
2.4 Μορφές της συμβολαιακής γεωργίας	14
2.5 Τύποι της συμβολαιακής γεωργίας	16
2.6 Μοντέλα συμβολαιακής γεωργίας	17
2.7 Η διαχείριση του κινδύνου της αγροτικής παραγωγής στην συμβολαιακή γεωργία	18
2.8 Οι επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας	20
2.8.1 Οι επιπτώσεις στους συμβαλλόμενους αγρότες	20
2.8.2 Οι επιπτώσεις στις συμβαλλόμενες επιχειρήσεις	22
2.8.3 Οι επιπτώσεις στην κρατική οικονομία	22
2.8.4 Οι κοινωνικές επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας	23
2.8.5 Οι επιπτώσεις στις οργανωτικές δομές	24
2.8.6 Οι επιπτώσεις για τις συμβαλλόμενες τράπεζες	24
2.8.7 Οι αρνητικές επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας	24
3 Η συμβολαιακή γεωργία στην Ελλάδα	26

3.1	Οι αιτίες εμφάνισης της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα	26
3.2	Οι εξελίξεις στον τομέα μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων	27
3.3	Ο εκσυγχρονισμός του Ελληνικού αγροτικού τομέα	29
3.4	Τύποι και μορφές παραγωγής της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα	30
4	Η συμβολαιακή γεωργία στην Τράπεζα Πειραιώς	32
4.1	Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα στον αγροτοδιατροφικό τομέα	32
4.2	Οι στόχοι και η λειτουργία του προγράμματος της συμβολαιακής γεωργίας	34
4.3	Η δραστηριοποίηση της Τράπεζας Πειραιώς στον αγροτικό τομέα	35
4.3.1	Η συμβολαιακή γεωργία και κτηνοτροφία	36
4.3.2	Ταμειυτήριο αγροτών	37
4.3.3	Αγροτικά δάνεια	37
4.3.4	Η κάρτα του αγρότη	40
4.3.5	Η κάρτα της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας	40
4.4	Η συμβολή της Τράπεζας Πειραιώς στην θεμελίωση της νέας εποχής στην συμβολαιακή γεωργία	41
5	Ερευνητικό μέρος: Συμβολαιακή τραπεζική και Τράπεζα Πειραιώς	44
5.1	Η συμβολαιακή Τραπεζική στην Τράπεζα Πειραιώς	44
5.2	Το χρονοδιάγραμμα ένταξης στην συμβολαιακή Τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς	44
5.3	Κατανομή προϊόντων στην συμβολαιακή Τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς	45
5.4	Γεωγραφική κατανομή στην συμβολαιακή Τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς	48
5.5	Κατανομή ανά είδος επιχείρησης (νομική μορφή) στην συμβολαιακή Τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς	51
5.6	Σκοπός έρευνας & βασικά στοιχεία μεθοδολογίας	52
5.6.1	Υποθέσεις έρευνας	53
5.6.2	Δομή Ερωτηματολογίου - Δείγμα	53

5.6.3	Επεξεργασία δεδομένων	54
5.6.4	Ανάλυση Αποτελεσμάτων	54
5.6.4.1	Ανάλυση σχέσης δείγματος και τράπεζας	54
5.6.4.2	Ανάλυση σχέσης δείγματος και καλύτερων συνθηκών εργασίας	61
5.6.4.3	Ανάλυση σχέσης δείγματος και κινδύνων	75
5.6.4.4	Ανάλυση σχέσης δείγματος για εκτίμηση για μελλοντική αύξηση	83
5.7	Συμπεράσματα της έρευνας	92
	Επίλογος	95
	Παραρτήματα	97
A	Ερωτηματολόγιο	97
A.1	Ερωτηματολόγιο	98
B	Περιεχόμενα πινάκων - διαγραμμάτων	107
B.1	Περιεχόμενα πινάκων	107
B.2	Περιεχόμενα διαγραμμάτων	109
	Βιβλιογραφία	113

Εισαγωγή

Όλες οι αγορές σε όλα τα μήκη και πλάτη της γης απαιτούν κάποια μορφή κάθετου συντονισμού προσφοράς και ζήτησης των συμβαλλομένων μερών τους. Κάθε παραγωγός αγαθών, προϊόντων και υπηρεσιών, πρέπει να γνωρίζει το είδος, τον τόπο και τον χρόνο, την ποσότητα και την ποιότητα, που έχει ανάγκη μια αγορά καθώς και την τιμή που είναι πιθανά να πουλήσει τα προσφερόμενα από αυτόν αγαθά σε αυτήν την αγορά. Αυτό το πρόβλημα του κάθετου συντονισμού που υπάρχει σε όλες τις αγορές, μεταξύ εμπόρων και παραγωγών ή μεταποιητών και έμπορων συναντάται πρόβλημα της αγροτικής παράγωγης μεταξύ παραγωγών και αγοραστών γεωργικών προϊόντων, προσπαθεί να επιλύσει ως ένα νέο και δυναμικό χρηματοοικονομικό προϊόν η συμβολαιακή γεωργία.

Η συμβολαιακή γεωργία θα μπορούσε να οριστεί ως η γεωργική παράγωγή που πραγματοποιείται στα πλαίσια ενός συμβολαίου – συμφωνίας πριν από την φύτευση, όπου ο παραγωγός αγροτικών προϊόντων δεσμεύεται να παράγει ένα συγκεκριμένο προϊόν με ένα δεδομένο τρόπο και σε μια δεδομένη ποσότητα και όπου ο αγοραστής δεσμεύεται να αγοράσει την παραγόμενη ποσότητα με μια καθορισμένη τιμή.

Στην παρούσα εργασία θα εξετάσουμε το ρόλο της συμβολαιακής γεωργίας η οποία καλείται να διαδραματίσει το σημαντικό ρόλο του κάθετου συντονισμού, στη γεωργική παράγωγή εξαιτίας των συγχρόνων διατροφικών αναγκών, οι οποίες οδήγησαν σε μεγαλύτερη ανάπτυξη τις εφοδιαστικές αλυσίδες ενισχύοντας έτσι την συμβολαιακή γεωργία

Αξιοποιώντας την διεθνή εμπειρία θα αναπτύξουμε τους κρίσιμους παράγοντες για την επιτυχή και αποτελεσματική σύναψη αυτών των συμβάσεων και ταυτόχρονα θα προβούμε σε περαιτέρω έρευνα του φαινομένου, εξετάζοντας και μελετώντας τις δυνατότητες και τις προοπτικές που διαγράφονται για την συμβολαιακή γεωργία στην χώρα μας.

Θα εξετάσουμε την θεωρητική βάση των συμβολαίων αυτού του καινούργιου χρηματοοικονομικού προϊόντος της συμβολαιακής γεωργίας, καθώς και τα πιθανά πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα για τους εμπλεκόμενους και συμβαλλομένους με αυτό.

Θα δούμε την ιστορική της διαδρομή της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα και ειδικότερα, όσον αφορά αυτήν και την Τράπεζα Πειραιώς. Η έρευνά μας περιστρέφεται γύρω από τον τρόπο και τους λόγους που η συμβολαιακή γεωργία παραμένει ένα καινοτόμο εργαλείο χρηματοδότησης που συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, δημιουργώντας επιτυχή οικονομικά αποτελέσματα καθώς και οικονομίες κλίμακας τόσο στις επιχειρήσεις όσο και στους αγρότες.

Στην έρευνά μας, μελετήθηκε το δείγμα των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας της Τράπεζας Πειραιώς και καταγράφηκαν τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματά της, που περιστρέφονται γύρω από τον τρόπο και τους λόγους που η συμβολαιακή γεωργία παραμένει ένα καινοτόμο εργαλείο χρηματοδότησης. Ένα εργαλείο που συμβάλει στην ανταγωνιστικότητα του αγροτικού τομέα και στην ενίσχυση της αποτελεσματικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, δημιουργώντας οικονομικά και άλλα σημαντικά οφέλη στους συμμετέχοντες σε αυτή.

Κεφάλαιο 1

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα και η συμβολαιακή γεωργία

1.1 Το χρηματοπιστωτικό σύστημα

Η διοχέτευση κεφαλαίων από τις πλεονάζουσες οντότητες και οργανισμούς στους ελλειμματικούς, αποτελεί μια βασική και θεμελιώδη λειτουργία της χρηματοοικονομικής αγοράς. Άλλωστε, ο ρόλος του χρηματοπιστωτικού συστήματος είναι η αποτελεσματική διοχέτευση κεφαλαίων από τις πλεονάζουσες στις ελλειμματικές μονάδες για επενδυτικούς και καταναλωτικούς σκοπούς (Αγγελόπουλος, 2008). Στο πλαίσιο αυτό, η διαμεσολαβητική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών οργανισμών έρχεται να συνεισφέρει με τις δυο σπουδαίες λειτουργίες, που είναι αφενός μεν η συσσώρευση των αποταμιεύσεων των πλεονασματικών μονάδων και αφετέρου η εξυπηρέτηση των χρηματοοικονομικών αναγκών των ελλειμματικών μονάδων. Η διαμεσολάβηση αυτή έρχεται να καλύψει τις ανάγκες των οικονομικών μονάδων και να οδηγήσει στην ανάπτυξη, αφού είναι γεγονός παραδεκτό, ότι όσο περισσότερο αναπτυγμένο είναι το χρηματοοικονομικό και πιστωτικό σύστημα μιας χώρας, τόσο περισσότερες ευκαιρίες παρουσιάζονται στις οικονομικές μονάδες, μέσα από την ποικιλία των χρηματοπιστωτικών προϊόντων που διατίθενται, τα οποία μπορούν να καλύψουν και να αυξήσουν την αποταμιευτική ικανότητα ατόμων, επιχειρήσεων και λοιπών οικονομικών οντοτήτων αξιοποιώντας τις δυνατότητες που τους δίνονται. Ειδικότερα, όπως έχει αναδειχτεί και από τις αγορές, ο βασικός κορμός του χρηματοπιστωτικού συστήματος εμπλέκεται σε ένα πλαίσιο λειτουργιών που διακρίνεται σε τέσσερις βασικές κατηγορίες (Νούλας, 2005), που συνοψίζονται παρακάτω:

1. Ορθολογικότερη κατανομή διαθέσιμων κεφαλαίων λόγω σοβαρής αξιολόγησης μέσω των οργανωμένων δόμων και επιλογής σοβαρών δανειοληπτών προς εξυπηρέτηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

2. Δημιουργία νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων για επιχειρήσεις και καταναλωτές, ικανά να ικανοποιήσουν οποιαδήποτε ανάγκη και οργανωμένα με τρόπο αποτελεσματικό, ώστε να ευνοούνται οι επενδύσεις και να επιτυγχάνεται μεγαλύτερη και καλύτερη οικονομική ανάπτυξη.

3. Μείωση του κινδύνου μέσω του οργανωμένου χρηματοπιστωτικού συστήματος και

4. Μείωση του κόστους συναλλαγών και του κόστους πληροφόρησης.

Ο επιμερισμός του κινδύνου, η μείωση του κόστους συναλλαγών μαζί και με το κόστος των πληροφοριών στις χρηματοπιστωτικές αγορές, καθιστούν τις τράπεζες και ευρύτερα κάθε χρηματοπιστωτικό οργανισμό, θεμελιώδη στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. (Κιόχος και Παπανικολάου, 2000).

1.2 Το τραπεζικό σύστημα

Μέσα στο χρηματοπιστωτικό σύστημα κάθε οικονομίας, οι Τράπεζες δεσπόζουν και κυριαρχούν, αφού, βασικά, αποτελούν τους κυρίους και τους πιο χαρακτηριστικούς χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς των κοινωνιών. Αναλαμβάνουν και εκτελούν το σύνολο, σχεδόν, των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που μπορούν να προσφερθούν στις οικονομικές οντότητες κάθε κοινωνίας.

Οι τράπεζες, στο διάβα της ιστορίας τους, είχαν ως βασικές λειτουργίες την συγκέντρωση καταθέσεων και αντίστοιχα την χορήγηση δάνειων, προσφέροντας ελκυστικά επιτόκια και στους αποταμιευτές και στους δανειστές. Στην συνέχεια προσέφεραν νέα μέσα διευκόλυνσης των πληρωμών και των συναλλαγών, στηριζόμενοι αρχικά στις επιταγές, τα τραπεζογραμμάτια, τις μεταφορές κεφαλαίων κλπ, και φτάνοντας στις ηλεκτρονικές συναλλαγές της σύγχρονης εποχής, προσπαθώντας να παρέχουν στους κατόχους του πλούτου, ένα φθηνό, γρήγορο και αξιόπιστο τρόπο αγοράς και πώλησης μιας μεγάλης ποικιλίας χρηματοπιστωτικών προϊόντων (Howells και Bain, 2009).

Μεταξύ των βασικών λειτουργιών που εκτελούν οι τράπεζες συμπεριλαμβάνονται λειτουργίες, όπως η λήψη καταθέσεων, η χορήγηση βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων δάνειων, οι μεταφορές χρημάτων, οι κάθε είδους πληρωμές, η χορήγηση εγγυήσεων, οι μακροπρόθεσμες χρηματοδοτικές μισθώσεις και η παροχή κάθε είδους διαχειριστικών υπηρεσιών. Η θεμελιώδης όμως λειτουργία κάθε Τράπεζας αποτελεί η αποδοχή καταθέσεων και η χορήγηση δάνειων στα πλαίσια της τραπεζικής διαμεσολάβησης (Κορλίας, 2006).

Ξεκινώντας από αυτήν την βασική λειτουργία της διοχέτευσης κεφαλαίων στους τελικούς χρήστες, οι τραπεζικοί οργανισμοί ανά τον κόσμο, όπως συμβαίνει και σε όλες τις οικονομικές δραστηριότητες που αποσκοπούν στο κέρδος σε κάθε κοινωνία και χρονική στιγμή, αναζητούν νέα προϊόντα που θα διαφοροποιηθούν από εκείνα των ανταγωνιστών τους και θα τους χαρίσουν εκείνο το ανταγωνιστικό προβάδισμα που θα τους ξεχωρίσει και φυσικά θα τους χαρίσει το πλεονέκτημα ελαχιστοποίησης του κόστους.

1.3 Γεωργία και ανάπτυξη

Αποτελεί κλασική βιβλιογραφική αναφορά η σημασία της γεωργικής ανάπτυξης στην ενίσχυση της οικονομίας σε κάθε κοινωνία. Ο Simon Kuznets συνοψίζει την συμβολή της γεωργικής παραγωγικότητας ως «ένα δεδομένο τομέα που συνεισφέρει σε μια οικονομία, και παράλληλα παρέχει ευκαιρίες σε άλλους τομείς να αναδυθούν και στην οικονομία να συμμετέχει ως σύνολο στο διεθνές εμπόριο και σε άλλες οικονομικές ροές» (Kuznets, 1968). Αυτή η συνεισφορά ορίζεται ως συμβολή αγοράς, επειδή ο δεδομένος τομέας παρέχει αυτές τις ευκαιρίες με την προσφορά μέρους της παραγωγής του στην τοπική ή και σε ξένες αγορές, σε αντάλλαγμα αγαθών που παράγονται από άλλους τομείς στο εσωτερικό ή το εξωτερικό. Έτσι η γεωργία συμβάλει στην οικονομική μεγέθυνση, αφού μέσα από μια αμφίδρομη σχέση της δίνεται ταυτόχρονα η δυνατότητα να χρησιμοποιεί αποτελεσματικά το προϊόν ως παραγωγική μονάδα και την ίδια στιγμή, αυτό το ίδιο προϊόν, να χρησιμοποιείται καλύτερα ως καταναλωτική μονάδα.

Έτσι είναι εντελώς φυσιολογικά στην αναζήτηση ενός διεξόδου από την κρίση, πολύ συχνά σήμερα, γίνεται αναφορά στον πρωτογενή τομέα της γεωργίας, ως τομέα που μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην οικονομική ανάκαμψη. Γενικότερα δε υποστηρίζεται αυτό και που ο John Mellor (1999) αναφέρει, πως ο γεωργικός τομέας

θεωρητικά και στην πράξη μπορεί να κάνει μεγάλες μεταφορές πόρων σε άλλους τομείς, αν δε αυτές οι μεταφορές χρησιμοποιηθούν σωστά, τότε ο συντελεστής της οικονομικής μεγέθυνσης επιταχύνεται και ο πολλαπλασιαστής της γεωργικής παραγωγής εκτινάσσεται.

Όμως, ποιες είναι οι πραγματικές δυνατότητές του και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορεί η γεωργική παράγωγή να βοηθήσει ουσιαστικά στην ανάκαμψη της οικονομίας μιας χώρας;

Μια ματιά στην ιστορική διαδρομή της παγκόσμιας οικονομίας καταδεικνύει ότι ο ρόλος της γεωργίας είχε θεωρηθεί παθητικός και υποστηρικτικός. Η ιστορική διαδρομή του δυτικού κυρίως κόσμου, κατέδειξε ότι η οικονομική ανάπτυξη απαίτησε την δυναμική μετατροπή της κοινωνίας που ήταν εστιασμένη στην γεωργική δραστηριότητα σε μια νέα επαναστατική βιομηχανική κοινωνία και κοινωνία υπηρεσιών καθιστώντας την βιομηχανία ηγετικό τομέα των σύγχρονων αναπτυγμένων χωρών.

Η μαζική όμως μετάβαση στα αστικά κέντρα, η στρατηγική της μαζικής εκβιομηχάνισης με την ταυτόχρονη εγκατάλειψη της υπαίθρου δημιούργησε σοβαρά κοινωνικά προβλήματα. Χωρίς μια επιτυχημένη στρατηγική ανάπτυξης της γεωργικής παραγωγής μιας κοινωνίας, η βιομηχανική δραστηριότητα είναι καταδικασμένη να αποτύχει ή στην αντίθετη περίπτωση, να δημιουργήσει τόσες οικονομικές ανισορροπίες, ώστε τα οικονομικά προβλήματα των κοινωνιών να αναδεικνύονται πιο έντονα, με κυριότερα αυτών της ανεργίας, της κοινωνικής ανισότητας και της κατάληξης της διαβίωσης στα όρια της φτώχειας.

Σήμερα όμως τα πράγματα φαίνεται να έχουν αλλάξει σημαντικά και η έμφαση των κοινωνιών προς την βιομηχανοποίηση έχει υποχωρήσει σε μεγάλο βαθμό. Έχει γίνει παραδεκτό σε μεγάλο βαθμό από τους ειδικούς, ότι η γεωργία όχι μόνο δεν πρέπει να παίζει υποστηρικτικό ρόλο, αλλά θα πρέπει να είναι ένας ηγετικός τομέας, με κυρίαρχο ρόλο, στις σημερινές καινοτόμες στρατηγικές οικονομικής ανάπτυξης. Εξάλλου η έκταση και η φύση του προβλήματος της γεωργίας στις αναπτυγμένες χώρες έχει εντελώς διαφορετική μορφή από ότι στις αναπτυσσόμενες. Σε αυτές το πρόβλημα εντοπίζεται στην ταχεία ζήτηση των γεωργικών προϊόντων που δεν καλύπτεται από την υφιστάμενη προσφορά, με αποτέλεσμα να αναζητούνται διορθωτικές μεταβολές.

Το Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα (World Food Programme 2015) αναφέρει πως η αναμενόμενη αύξηση του πληθυσμού της γης τις επόμενες δεκαετίες, θα σημάνει και την ανάγκη της αντίστοιχης αύξησης της παραγόμενης τροφής μέσω της γεωργίας. Επί χιλιάδες χρόνια η γεωργία λειτουργούσε ως ένας συνδυασμός εμπειρίας και ενστίκτου, με την σελήνη και την ανθρώπινη εμπειρία να αποτελούν τον κύριο οδηγό της. Από το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου ακολούθησε μια περίοδος επιστημονικής και τεχνολογικής καινοτομίας που έδωσε το έναυσμα της Πράσινης Επανάστασης, η οποία επέφερε τεράστια αύξηση της αγροτικής παραγωγής. Η Πράσινη Επανάσταση έφερε νέες μεθόδους και πρακτικές και εισήγαγε νέες τεχνολογίες ώστε η γεωργία να αποτελέσει προέκταση της βιομηχανικής επανάστασης (Ross, 2016).

1.4 Ο γεωργικός τομέας στην Ελληνική οικονομία

Ο γεωργικός-αγροτικός τομέας ανήκει στον κλάδο με τους μεγαλύτερους πολλαπλασιαστές της ελληνικής οικονομίας και μαζί με τον τουριστικό πολλαπλασιαστή αποτελούν τους κυριότερους μοχλούς και την ατμομηχανή της ελληνικής οικονομίας (Αντωνιάδης, 2014).

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat η συμμετοχή του πρωτογενούς τομέα στην ελληνική οικονομία ανέρχεται στο 3% του ΑΕΠ (Μ.Ο.2012-2014), ένα ποσοστό που είναι σχεδόν διπλάσιο από το μέσο όρο του αντίστοιχου των 27 χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παράλληλα είναι χαρακτηριστικό ότι και η συμμετοχή του αγροτικού κλάδου στην απασχόληση είναι υψηλή με ποσοστό πάνω από 12% σε σχέση με το 5% του αντίστοιχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ εν μέσω οικονομικής κρίσης οι εξαγωγές των ελληνικών αγροτικών προϊόντων καλύπτουν το 17% του συνόλου των ελληνικών εξαγωγών, χαρίζοντας ένα δυναμικό πλεονέκτημα και στηρίζοντας σταθερά τις προσπάθειες που καταβάλλονται για την μείωση του εμπορικού ελλείμματος της χώρας μας.

Ο αγροτικός τομέας αντιπροσωπεύει το 3,3% του ΑΕΠ της ελληνικής οικονομίας το 2014 ενώ όσον αφορά την απασχόληση τα στοιχεία, σύμφωνα με την μελέτη της Τράπεζας Πειραιώς το Σεπτέμβριο του 2015, καταγράφουν ότι το 12,5 % του ενεργού πληθυσμού και σε αριθμό 462.700 άτομα απασχολούνται με τον πρωτογενή τομέα ενώ σύμφωνα και με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ (2013) το εργαζόμενο οικογενειακό αγροτικό

δυναμικό ανέρχεται σε 41,9% του συνόλου των απασχολούμενων με τους εποχιακά απασχολούμενους εργάτες σε αγροτικές καλλιέργειες να ανέρχονται στο 30,8% του συνόλου, οι λοιποί το 26,5% και μόνο των 0,9% του εργαζόμενου δυναμικού είναι οι μόνιμοι εργάτες (Λεκκός – Λεβεντάκης, 2015).

Η παραγωγή αγροτικών προϊόντων στην Ελλάδα κατανέμεται σε 19% στα λαχανικά και κηπευτικά, έπονται τα φρούτα με 18,5%, η ζωική παραγωγή με 14,5%, προϊόντα όπως το γάλα, τα αβγά κλπ προϊόντα ζωικής προέλευσης με 14%, τα δημητριακά με 10%, το λάδι με 8% κτλ.

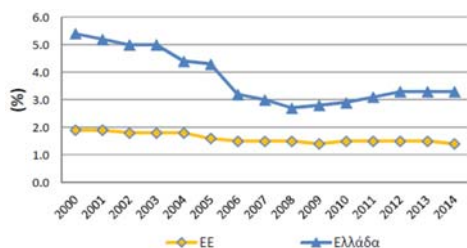
Είναι γεγονός ότι στην Ελλάδα το εμπορικό ισοζύγιο των προϊόντων του αγροτροφικού τομέα είναι ελλειμματικό με εξαίρεση μόνο μερικά χαρακτηριστικά προϊόντα όπως τα φρούτα και τα λαχανικά, τα αλιεύματα, ο καπνός και το βαμβάκι που παρουσιάζουν θετικό πρόσημο. Η οικονομική κρίση επηρέασε σοβαρά τις εισαγωγές και ενέτεινε τις εξαγωγές των αγροτικών προϊόντων με αποτέλεσμα να παρατηρηθεί σοβαρή μείωση του ελλείμματος σε σημείο τέτοιο που το 2014 να έχει περιοριστεί σε 1,36 δις ευρώ. Παρόλα αυτά, τα αγροτικά προϊόντα αναρριχώνται στην τρίτη θέση των εξαγόμενων προϊόντων με συνολικές εξαγωγές ύψους 5,2 δις ευρώ το 2014, ήτοι το 19%, με μεγαλύτερη κατηγορία τα φρούτα και τα λαχανικά με 31% του συνόλου, τα αλιεύματα με 10,8%, τα γαλακτοκομικά με 7,9%, τα φυτικά λίπη και έλαια με 7,8%, ο καπνός με 7,6%, το βαμβάκι με 7,2% κλπ. (Λεκκός – Λεβεντάκης, 2015).

Σε ότι αφορά τις εισαγωγές το μεγαλύτερο ποσοστό αφορά προϊόντα ζωικής παραγωγής γης και ακολουθούν γαλακτοκομικά προϊόντα με 13%, φρούτα και λαχανικά με 10%, σιτηρά και εν γένει δημητριακά με ποσοστό 9% κλπ. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφεται το μερίδιο προϊόντων στο σύνολο των εξαγωγών – εισαγωγών του αγροτροφικού τομέα ως μέσος όρος της περιόδου 2012-2014 όπως καταγράφηκαν από την σχετική μελέτη της τράπεζας Πειραιώς (Λεκκός – Λεβεντάκης, 2015).

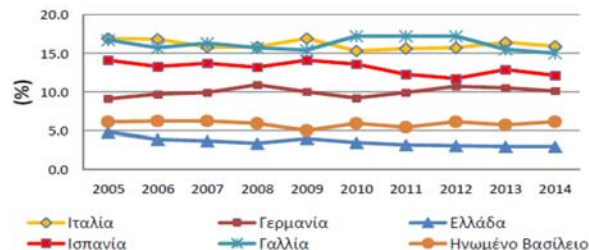
Ο βαθμός τυποποίησης του κλάδου όπως μπορεί να το διαπιστώσει κανείς και από τις σχετικές μελέτες, τόσο της Τράπεζας Πειραιώς όσο και της Εθνικής Τράπεζας (Unlocking the potential agroFood-Industry, ΕΤΕ, Δεκέμβριος 2015) παραμένει χαμηλός και η προστιθέμενη αξία των ελληνικών προϊόντων υπολείπεται κατά πολύ των λοιπών

κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως μπορούμε εύκολα να το διαπιστώσουμε και από το σχετικό γράφημα που παρατίθεται πιο κάτω:

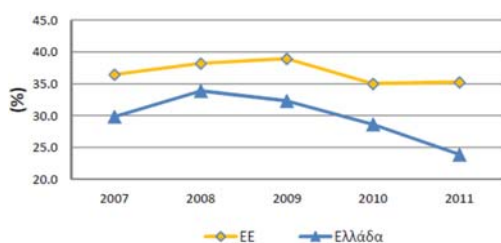
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία ανά τύπο περιοχής (%)

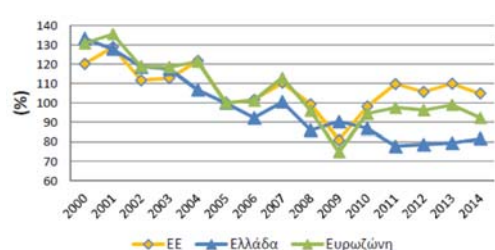
Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία αγροτικού τομέα ως προς το σύνολο της ΕΕ=100

Ακαθάριστη προστιθέμενη αξία του

Δείκτης (2005=100)Καθαρο εισόδημα

Διάγραμμα 1: Οικονομικά μεγέθη του αγροτικού τομέα

(Πηγή: Η συμβολή και οι προοπτικές του αγροτροφικού τομέα στην Ελλάδα, Τράπεζα Πειραιώς, 2015)

Οι ακαθάριστες επενδύσεις σε πάγια στον αγροτικό τομέα στην πατρίδα μας, ως ποσοστό της ακαθάριστης προστιθέμενης αξίας του αγροτικού τομέα και σύμφωνα με τα στοιχεία της ίδιας μελέτης της Τράπεζας Πειραιώς, υπολείπονται άνω των δέκα μονάδων από τον μέσο όρο της ευρωπαϊκής ένωσης, γεγονός που αντανακλά τη μείωση των επενδύσεων του αγροτικού τομέα και φυσικά απεικονίζει με σαφήνεια την αδυναμία εκσυγχρονισμού των μεθόδων διαχείρισης των αγροτικών εκμεταλλεύσεων.

Κεφάλαιο 2

Η συμβολαιακή γεωργία διεθνώς και η πορεία της στον ελληνικό χώρο.

2.1 Η συμβολαιακή γεωργία

Σε μια πρωτόγονη οικονομική κοινότητα όπου καθένα από τα μέλη της παράγει τα βασικά αγροτικά προϊόντα προς εξυπηρέτηση των ατομικών και οικογενειακών αναγκών του, δεν τίθεται φυσικά πρόβλημα διάθεσης γεωργικών προϊόντων. Όταν όμως περάσουμε σε μια πιο ανοικτή και αναπτυγμένη οικονομία, όπου όσοι ασχολούνται με την καλλιέργεια γεωργικών προϊόντων δεν παράγουν μόνο για να καλύψουν τις ανάγκες τους, τότε οι γεωργοί περιορίζονται στην καλλιέργεια ορισμένων μόνο προϊόντων που ευνοούνται από τις συνθήκες της περιοχής τους και το συγκριτικό πλεονέκτημα των προϊόντων (Κιτσοπανίδης και Καμενίδης, 2003).

Οι μικροί αγρότες αντιμετωπίζουν προβλήματα που περιορίζουν την παραγωγική τους δυνατότητα. Χαρακτηριστικό πρόβλημα για τους γεωργούς-αγρότες, ανά τον κόσμο, αποτελεί η έλλειψη πληροφόρησης σχετικά με τις νέες μεθόδους παραγωγής και τις δυνατότητες που παρουσιάζουν οι αγορές, τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

Καθώς οι αγρότες είναι εξοικειωμένοι με τις κλασικές και παραδοσιακές καλλιέργειες και ίσως μερικές φορές και με κάποιες πιο ευρέως γνωστές, δεν έχουν την εμπειρία, την γνώση, την δυνατότητα και την τόλμη να προβούν στην καλλιέργεια νέων αγροτικών προϊόντων υψηλής αξίας για τα οποία η ζήτηση αυξάνεται στο σύγχρονο κόσμο με γοργούς ρυθμούς. Ακόμη όμως και αν καταφέρουν οι μικρού αυτοί αγρότες-παραγωγοί

να αποκτήσουν πρόσβαση και γνώση των νέων αυτών καλλιεργειών στερούνται των οικονομικών δυνατοτήτων για να επενδύσουν και να επεκταθούν σε αυτές τις νέες μορφές καλλιεργειών. Η έλλειψη οικονομικών πόρων και λοιπών εγγυήσεων περιορίζει την πρόσβαση στην παραγωγή νέων προϊόντων καθώς και στις πιστώσεις που απαιτούνται για την δημιουργία αυτών των νέων ελπιδοφόρων και κερδοφόρων καλλιεργειών. Επίσης, δεν θα πρέπει να διαφεύγει από την προσοχή κάθε μελετητή και ερευνητή, η σκέψη ότι οι γεωργοί ως άνθρωποι είναι περιορισμένου γνωστικού πεδίου, επιφυλακτικοί και διστακτικοί, φοβούνται περισσότερο κάθε τι το καινούργιο, και δεν τολμούν να αντιμετωπίσουν το άγνωστο και τους κινδύνους που αυτό επιφυλάσσει. Για τον λόγο αυτό άλλωστε, οι αγρότες ανά τον κόσμο, προτιμούν να εξασφαλίσουν τα σίγουρα και ελάχιστα, παράγοντας τις γνωστές παραδοσιακές καλλιέργειες παρά να επεκταθούν στην αβεβαιότητα των νέων προϊόντων και αγορών (Μωσίδης,1988).

Η συμβολαιακή γεωργία έχει την δυνατότητα να λύσει πολλούς από αυτούς τους προβληματισμούς και θεωρείται ως ένας τρόπος συνδυασμού των πλεονεκτημάτων της παράγωγης μεγάλης κλίμακας με το πλεονέκτημα της παραγωγής μικρής κλίμακας. Η συμβολαιακή γεωργία καταφέρνει να έχει καλύτερη πρόσβαση σε πιστώσεις και χρηματοδοτήσεις, καλύτερες μεθόδους παραγωγής και ελαχιστοποίηση κινδύνου, επιτυγχάνοντας ταυτόχρονα βελτιωμένα κίνητρα παραγωγής και χαμηλότερο έμμεσο κόστος εργασίας (daSilva 2005, Will 2013a). Η συμβολαιακή γεωργία ως ένα νέο μοντέλο και ένα δυναμικό χρηματοοικονομικό εργαλείο, έρχεται να διορθώσει πολλά από τα στρεβλά προβλήματα του παρελθόντος, ενώ παράλληλα συμβάλλει στην εναρμόνιση της παραγωγής με την μεταποίηση και το εμπόριο των γεωργικών προϊόντων σε όλο τον αγροτοδιατροφικό τομέα. Ας μην ξεχνάμε δε ότι η μεγάλη αναπτυξιακή πρόσκληση της παγκόσμιας οικονομίας απαιτεί την αναγέννηση της γεωργίας με βάση τις νέες σύγχρονες αντιλήψεις (da Silva, 2005). Η συμβολαιακή γεωργία είναι από τα σπουδαιότερα χρηματοοικονομικά εργαλεία σε παγκόσμιο επίπεδο. Πρόκειται για μια συμφωνία που έχει ως βασικό σκοπό την παραγωγή αγροτικών προϊόντων συγκεκριμένης ποσότητας και ποιότητας με μια προκαθορισμένη τιμή στην όποιαν έχουν συμφωνήσει, εκ των πρότερων, και τα δυο συμβαλλόμενα μέρη, είτε αυτοί είναι αγρότες-παραγωγοί μεμονωμένοι ή συνεταιρισμοί αγροτικών προϊόντων από την πλευρά των παραγωγών, είτε ιδιώτες, μεταποιητικές επιχειρήσεις ή οργανισμοί είτε κρατικοί φορείς και ιδιωτικές επιχειρήσεις από την πλευρά των μεταποιητών.

Τα βασικά χαρακτηριστικά της συμβολαιακής γεωργίας είναι:

- ❖ Η ανεξαρτησία των συμβαλλομένων.
- ❖ Ο υποχρεωτικός τύπος της γραπτής συμφωνίας και η συγκεκριμένη διάρκεια αυτής.
- ❖ Η εξασφάλιση της ποιότητας και της ποσότητας της παράγωγης.
- ❖ Η δυνατότητα της καταγγελίας της σύμβασης σύμφωνα με τους όρους της γραπτής συμφωνίας (Μωυσίδης,1988).

Στην συνέχεια θα εξετάσουμε τις δυνατότητες της συμβολαιακής γεωργίας ως μέσο για την οργάνωση της γεωργικής παραγωγής, θα καταγράψουμε συνοπτικά την εμπειρία που αποκτήθηκε από την πορεία της, στις αναπτυσσόμενες χώρες και στις διεθνείς αγορές, θα προβάλουμε τις συνθήκες με τις οποίες μπορεί να προσδώσει καλύτερα οικονομικά αποτελέσματα και θα προσπαθήσουμε να εντοπίσουμε τους τρόπους με τους οποίους η προώθηση της συμβολαιακής γεωργίας θα συμβάλλει στην επίτευξη ενός αποτελεσματικότερου και δικαιότερου συστήματος διαχείρισης των γεωργικών αγορών.

2.2 Η πορεία της συμβολαιακής γεωργίας.

Η συμβολαιακή γεωργία φέρει τις ρίζες της στη Βόρεια Αμερική και στη Δυτική Ευρώπη, με αρχικό σκοπό την προστασία της παραγωγής ευπαθών γεωργικών προϊόντων. Κατόπιν επεκτάθηκε και στην κτηνοτροφία και την ζωική παραγωγή εν γένει. Από ιστορικής πλευράς οι πρόδρομοι της συμβολαιακής γεωργίας συναντώνται στη Γερμανία στα τέλη του 19^{ου} αιώνα στον τομέα των ζαχαρότευτλων και των λαχανικών, ενώ την ίδια περίοδο συναντάμε συμβόλαια νωπών λαχανικών και στις ΗΠΑ (Eaton C. & Shepherd A., 2001). Από την δεκαετία του πενήντα του παρόντος αιώνα και έπειτα, η συμβολαιακή γεωργία γνωρίζει παγκοσμίως μια τεράστια ανάπτυξη, συχνά δε αποτελεί και το απαραίτητο στοιχείο των προγραμμάτων προσαρμογής του πρωτογενούς τομέα των αναπτυσσόμενων χωρών, μέσω της Παγκόσμιας Τράπεζας Επενδύσεων. Στην Βραζιλία το 75% της παραγωγής πουλερικών, στο Βιετνάμ το ήμισυ σχεδόν της παραγωγής ρυζιού, ενώ όσον αφορά τα εξαγωγίμα παγκοσμίως αγαθά όπως ο καφές, το κακάο, οι ξηροί καρποί και κάποια ιδιαίτερα φρούτα, καλύπτονται από συμβόλαια και συμβάσεις-contract farming. Στην διεθνή βιβλιογραφία μπορεί κανείς να καταγράψει μελέτες για την συμβολαιακή γεωργία σε χώρες όπως η Ιαπωνία, η Νέα Ζηλανδία, η Κένυα, η Σενεγάλη, η Αιθιοπία και άλλες χώρες της Αφρικής, με

καταγεγραμμένα σημαντικά αποτελέσματα για τους συμβαλλόμενους φορείς. Από τις λοιπές χώρες η συμβολαιακή γεωργία συναντάται στον Καναδά, την Μ. Βρετανία, την Ολλανδία, το Βέλγιο, τις Σκανδιναβικές χώρες ενώ σπουδαία ανάπτυξη παρουσιάζει ο θεσμός στα τέλη της δεκαετίας του εξήντα στην Ελβετία και στην Γαλλία. Στα 1972 η συμβολαιακή γεωργία εμφανίζεται στην Ισπανία με ένα νέο νόμο που προβλέπει και προστατεύει την συμβολαιακή μορφή παραγωγής (Minot, 1986, Eaton C. & Shepherd A., 2001).

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η ραγδαία εξάπλωση του θεσμού της συμβολαιακής γεωργίας δεν άφησε αδιάφορη την ευρωπαϊκή ένωση, η οποία την ίδια χρονική στιγμή προβαίνει στην σύνταξη σχετικών μελετών του φαινομένου. Ο προβληματισμός της εποχής εκείνης, πέρα από την μέτρηση των αριθμητικών δεδομένων και χαρακτηριστικών των συμβολαίων, την καταγραφή των προϊόντων και της έκτασης αυτών, εντοπίζεται κυρίως σε ένα προβληματισμό γύρω από τους κινδύνους, την υποδοχή από τους εμπλεκόμενους φορείς, τις δυνατότητες που μπορεί να παρέχει στους αγρότες-γεωργούς και στους μεταποιητές του θεσμού. Μια χαρακτηριστική εικόνα από αυτές τις πρώτες μελέτες παρατίθεται στον παρακάτω πίνακα, όπου διακρίνεται η ευρεία διάδοση του θεσμού της συμβολαιακής γεωργίας σε Βέλγιο, Ολλανδία, Γερμανία και Βρετανία, ενώ η Ιταλία εμφανίζεται με μηδενικό ποσοστό στο θεσμό και η Ελλάδα με ελάχιστα προϊόντα και ποσότητες.

Αγροτικά προϊόντα που πουλήθηκαν στη βάση προκαθορισμένων συμβάσεων μεταξύ παραγωγών και αγοραστών στην ΕΟΚ το 1984										
Προϊόντα	Ο.Δ. Γερμανία ⁽¹⁾	Γαλλία	Ιταλία	Ολλανδία ⁽³⁾	Βέλγιο	Λουξεμβούργο	Μ.Βρετανία	Ιρλανδία	Δανία	Ελλάδα
Χοιρινό κρέας	14-15	25-30	-	50-55	55	10	50	-	-	-
Μόσχοι	14-15	25-30	-	85	90	-	1	-	5	-
Κρέας Πουλερικών	73	45-50	-	90-95	95	-	95	90	70	-
Αυγά	20-25	15-20	-	50	70	-	65	10-15	75	-
Γάλα	27	1 ⁽²⁾	-	90	0	-	-	10	-	6.6
Ζαχαρότευτλα	100	100	-	100	100	-	100	100	99	100
Πατάτες	0	8-10	-	70	15	-	13	4	40	1.8
Μπιζέλια	95	90-95	-	95-100	98	-	95	100	100	9.4

(1) Συμπεριλαμβάνονται οι ομάδες παραγωγών

(2) Η παραγωγή γάλακτος δεν γίνεται βάσει συμβάσεων. Μόνο ο καθορισμός της τιμής γίνεται με σύμβαση (σχεδόν το 100% των αγροτών)

(3) Τα δεδομένα αυτά αναφέρονται στο τμήμα της παραγωγής βάσει συμβολαίου. Περιλαμβάνεται η παράδοση της παραγωγής των μελών στους συνεταιρισμούς τους.

Πίνακας 1: Αγροτικά προϊόντα που πουλήθηκαν μέσω συμβολαιακής γεωργίας το 1984.

(Πηγή: Η κατάσταση της γεωργίας στην Κοινότητα, Έκθεση 1985, Βρυξέλλες, 1986, σελ. 309)

2.3 Κάθετη και οριζόντια ενσωμάτωση στην συμβολαιακή γεωργία.

Σύμφωνα με τον Μωυσίδη (1988), με τον όρο ενσωμάτωση νοείται η πράξη ή το αποτέλεσμα μιας συνεργασίας μεταξύ διαφόρων οικονομικά ανεξάρτητων επιχειρήσεων, στην οποία δεν εμφανίζεται η πλήρης απώλεια της ανεξαρτησίας της μιας προς όφελος της άλλης, αλλά είναι όμως σαφής η υπεροχή της μιας πλευράς.

Στο μοντέλο της κάθετης ενσωμάτωσης ή vertical integration, έχουμε μια διαδικασία που αρχίζει πριν την παράγωγη, συνεχίζει με την διαδικασία της παράγωγης και έπειτα με την διάθεση και την μεταποίηση του αγροτικού προϊόντος.

Αντίθετα με την οριζόντια ενσωμάτωση έχουμε την συνένωση ή την συνεργασία επιχειρήσεων του ίδιου οικονομικού επιπέδου και με το ίδιο αντικείμενο δραστηριότητας, με προϋπόθεση την οργάνωση της παράγωγης και διάθεση των προϊόντων κάτω από κοινές διαδικασίες και δράσεις.

Σε αυτήν την μορφή της οριζόντιας σχέσης και συνεργασίας είναι πιθανόν να συναντήσουμε ομάδες παραγωγών όπως οι συνεταιρισμοί. Είναι λοιπόν εφικτό να συναντούνται στο μοντέλο της συμβολαιακής γεωργίας μοντέλα με κοινά χαρακτηριστικά που συναντώνται με την μορφή οριζόντιας και κάθετης ενσωμάτωσης παράγωγης, όπου τότε μιλάμε για ένα ολοκληρωμένο σύστημα ενσωμάτωσης "Integration system". Η συμβολαιακή γεωργία εμπεριέχει και την κάθετη ενσωμάτωση, αφού είναι η έκφραση μιας συνολικής και ενιαίας διαδικασίας με τις αντίστοιχες νομικές, κοινωνικές και οικονομικές συνέπειές της.

2.4 Μορφές της συμβολαιακής γεωργίας.

Οι συμβάσεις συμβολαιακής γεωργίας εξειδικεύονται και οριοθετούν ανάλογα με τα πρόσωπα που συμμετέχουν σε αυτήν, τις κατευθύνσεις τους και τον αριθμό των προϊόντων που καλύπτουν.

A. Συμβόλαια διάθεσης ανάλογα με τους συνεργάτες των αγροτών.

Οι συνεργάτες των αγροτών μπορεί να είναι:

1. Ιδιωτικές επιχειρήσεις, η πιο κλασική μορφή συμβολαιακής γεωργίας.

2. Ιδιωτικές επιχειρήσεις σε συνδυασμό με συγκεκριμένη παρέμβαση του κράτους.
3. Συνεταιριστικές επιχειρήσεις.
4. Συνεταιριστικές επιχειρήσεις, συνεταιρισμοί και συνδυασμός των ίδιων των αγροτών.
5. Κρατικές επιχειρήσεις.
6. Κρατικές επιχειρήσεις με δια νόμου εξαναγκασμό.

Β. Ανάλογα με την μορφή της σχέσης συμβαλλόμενου αγρότη και δυνητικού υποχρεωτικού συνεργάτη.

Οι οποίες μπορεί να είναι:

1. Σχέση δέσμευσης μονής κατεύθυνσης
2. Σχέση δέσμευσης διπλής κατεύθυνσης ή κλίμακας.
3. Σχέση δέσμευσης πολλαπλών κατευθύνσεων, στην οποία ανήκουν οι περιπτώσεις του ιδιαίτερα σημαντικού βαθμού ενσωμάτωσης της αγροτικής εκμετάλλευσης.

Γ. Ανάλογα με το αντικείμενο, το προϊόν και τους όρους δέσμευσης και υποχρεώσεων που περιέχονται στο συμβόλαιο.

Οι οποίες διακρίνονται σε τύπους όπως :

1. Συμβόλαια διάθεσης ή παράδοσης του προϊόντος που παρήγαγε ο αγρότης.
2. Συμβόλαια προμήθειας μέσω παραγωγής ή πρώτων υλών για την λειτουργία της αγροτικής εκμετάλλευσης.
3. Συμβόλαια καλλιέργειας, όπου ο παραγωγός δεσμεύεται να καλλιεργεί προϊόντα που επιθυμεί ο αντισυμβαλλόμενος
4. Συμβόλαια παράγωγης που κατά κύριο λόγο αφορούν την πάχυνση ζώων ή πτηνών
5. Συμβόλαια συνεργασίας παραγωγών με δικό τους συνεταιρισμό με άλλον τρίτο μεταποιητή.

Δ. Ανάλογα με την αυστηρότητα στις δεσμεύσεις και υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων. Με αυτή την διάκριση τα συμβόλαια διακρίνονται σε αυστηρά και μη αυστηρά.

1. Αυστηρά είναι εκείνα που είναι σχετικά μακροχρόνια, προβλέπουν αυστηρές ημερομηνίες παράδοσης, την ακριβή παραγόμενη ποσότητα προϊόντων σύμφωνα με την προκαθορισμένη τιμή και τα ανάλογα προσδιοριστικά στοιχεία του παραγόμενου

προϊόντος και σύμφωνα με την ορισθείσα ποιότητα, ενώ ταυτόχρονα περιέχουν και συγκεκριμένες διαδικασίες παραγωγής υπό την επιτήρηση της αγοράστριας επιχείρησης.

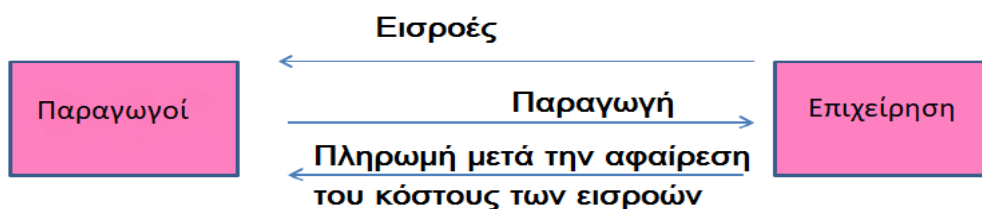
2. Μη αυστηρά θεωρούνται τα συμβόλαια εκείνα που περιορίζονται σε απλή συμφωνία παραγωγής και παράδοσης προϊόντων με σχετική ένδειξη της απαιτούμενης ποιότητας και ποσότητας, ενώ οι λοιπές συμφωνίες οριστικοποιούνται λίγο πριν την παράδοση του προϊόντος (Eaton C. & Shepherd A., 2001).

Τα συμβόλαια διαφέρουν μεταξύ τους σημαντικά, γιατί εξαρτώνται από τον τύπο της συμφωνίας και τις ιδιαιτερότητες των συμβαλλομένων. Οι διαφοροποιήσεις αυτές οφείλονται, κυρίως, στις δεσμεύσεις και στις υποχρεώσεις των συμβαλλόμενων μερών.

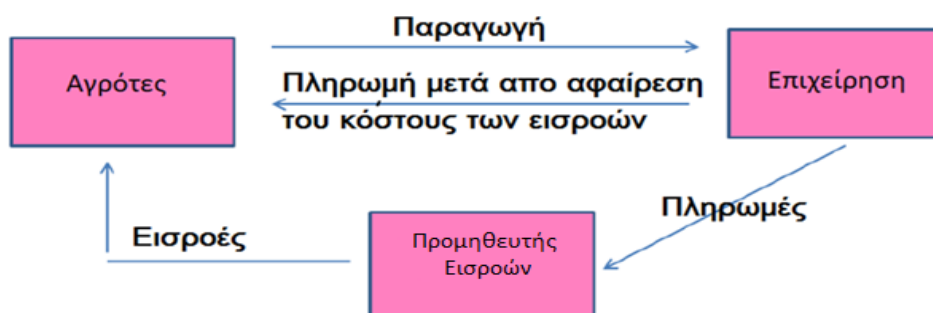
2.5 Τύποι της συμβολαιακής γεωργίας.

Υπάρχουν τρεις τύποι συμβολαιακής γεωργίας. Ο απλός ή βασικός, ο τριμερής και ο τετραμερής. Στους παρακάτω πίνακες απεικονίζουμε τον τρόπο λειτουργίας έκαστου εξ αυτών διαγραμματικά.

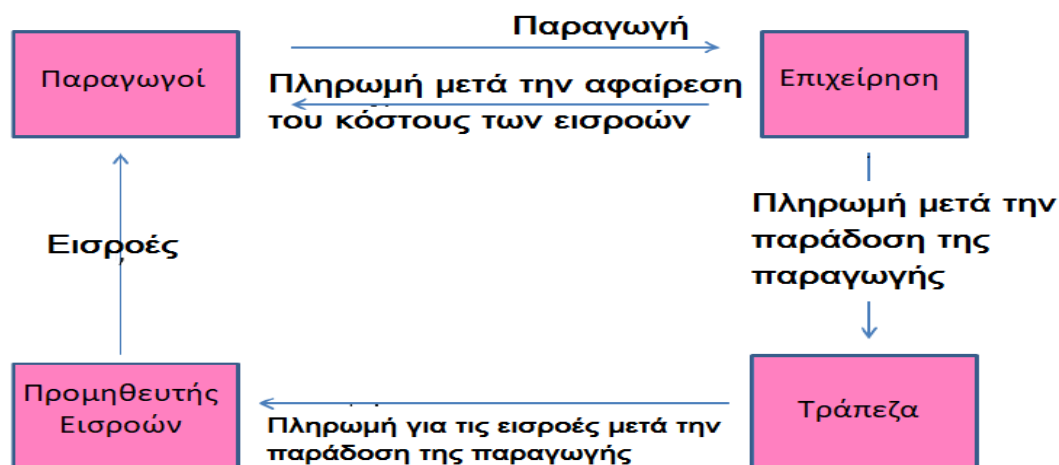
1. Ο απλός τύπος (βασικός)

2. Ο τριμερής τύπος

3. Ο τετραμερής τύπος

Διάγραμμα 2: Οι τύποι της συμβολαιακής γεωργίας.

(Πηγή: Συμβολαιακή Γεωργία e-class TEI Μακεδονίας)

2.6 Μοντέλα συμβολαιακής γεωργίας

Υπάρχουν πέντε γνωστά μοντέλα συμβολαιακής γεωργίας τα όποια και θα αναπτύξουμε στο παρόν κεφάλαιο.

- Συγκεντρωτικό μοντέλο.

Το μοντέλο αυτό θεωρείται ως η πιο κλασική μορφή της συμβολαιακής γεωργίας (contract farming) όπου μια οικονομική μονάδα επεξεργασίας ή συσκευασίας αγοράζει αγροτικά προϊόντα από μια ομάδα (μικρή ή μεγάλη) παραγωγών. Στο συγκεντρωτικό μοντέλο η ποσότητα της παράγωγης συμφωνείται και οριστικοποιείται πριν την έναρξη της παράγωγης, καθώς επίσης και η ποιότητα αυτών και υπάρχει ένας αυστηρός και κάθετος συντονισμός.

- Το μοντέλο πυρήνα παρουσίας.

Το μοντέλο αυτό θεωρείται μια παραλλαγή του συγκεντρωτικού μοντέλου όπου ο αγοραστής των αγροτικών προϊόντων δεν συμβάλλεται μονό με παραγωγούς γεωργούς αλλά έχει και ίδιος αγροκτήματα-γεωργικές εκτάσεις παράγωγης ιδίων γεωργικών προϊόντων.

- Το πολυμερές μοντέλο.

Σύμφωνα με το πολυμερές μοντέλο, έχουμε ένα φορέα που προέρχεται από την σύμπραξη του κράτους με μια ιδιωτική εταιρεία η οποία και υπογράφει με τους

αγρότες παραγωγούς. Το μοντέλο αυτό ήταν ο μοχλός ανάπτυξης και διάδοσης της συμβολαιακής γεωργίας από τα αναπτυσσόμενα κράτη τις τελευταίες δεκαετίες του εικοστού αιώνα (Little, κ.α., 1994).

- Το άτυπο μοντέλο

Με το άτυπο μοντέλο μεμονωμένες επιχειρήσεις ή επιχειρηματίες συμβάλλουν ανεπίσημα με τους αγρότες περιστασιακά ανάλογα με το είδος της καλλιέργειας και την περίοδο καλλιέργειας. Το μοντέλο αυτό συνήθως συναντάται σε γεωργικά προϊόντα που δεν χρήζουν μεγάλης επεξεργασίας και είναι εύκολη η διαδικασία της διαλογής τους και της συσκευασίας τους.

- Το ενδιάμεσο μοντέλο

Στο μοντέλο αυτό υπάρχουν τρία μέρη. Οι αγρότες παραγωγοί, ο μεσάζων και η οικονομική μονάδα επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων. Στην ουσία η μονάδα επεξεργασίας συμβάλλεται με έναν μεσάζοντα ο οποίος στην συνέχεια αναζητά και συμβάλλεται αντίστοιχα με τους γεωργούς-παραγωγούς.

2.7 Η διαχείριση του κινδύνου της αγροτικής παραγωγής στην συμβολαιακή γεωργία.

Το περιβάλλον στο οποίο καλούνται να πάρουν αποφάσεις οι εμπλεκόμενοι του αγροτροφικού τομέα είναι περιβάλλον αβεβαιότητας και μεγάλου κινδύνου. Η συμβολαιακή γεωργία έρχεται στην ουσία να καταναίμει τους κινδύνους μεταξύ παραγωγών-αγροτών και αγοραστών-μεταποιητών.

Ένας τρόπος αντιμετώπισης και μείωσης του κινδύνου και της αβεβαιότητας στους φορείς του τομέα αυτού αποτελεί η ασφάλιση των καλλιεργειών, ωστόσο η ασφαλιστική συνείδηση των εμπλεκόμενων είναι μηδενική και η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί την πιο γνωστή διαδεδομένη και αποδεκτή θεσμική μορφή μείωσης του κινδύνου. Είναι η μόνη αποδεκτή από όλους τους συμβαλλόμενους που μπορεί να μειώσει τους κινδύνους και την αβεβαιότητα των εμπλεκόμενων και η μόνη που έρχεται να βοηθήσει μικρές αγροτικές μονάδες, στην παραγωγή και στην διάθεση αγροτικών προϊόντων μειώνοντας το κόστος παράγωγης και διάθεσης. Παράλληλα μπορεί κάποιος να ισχυριστεί ότι τα συμβόλαια, ενισχύουν την θέση των εταιρειών μεταποίησης και

διάθεσης των αγροτικών προϊόντων, αφού αυτές αποτελούν το ισχυρό συμβαλλόμενο μέρος και επηρεάζουν ανάλογα με τις συγκυρίες τα συμβόλαια.

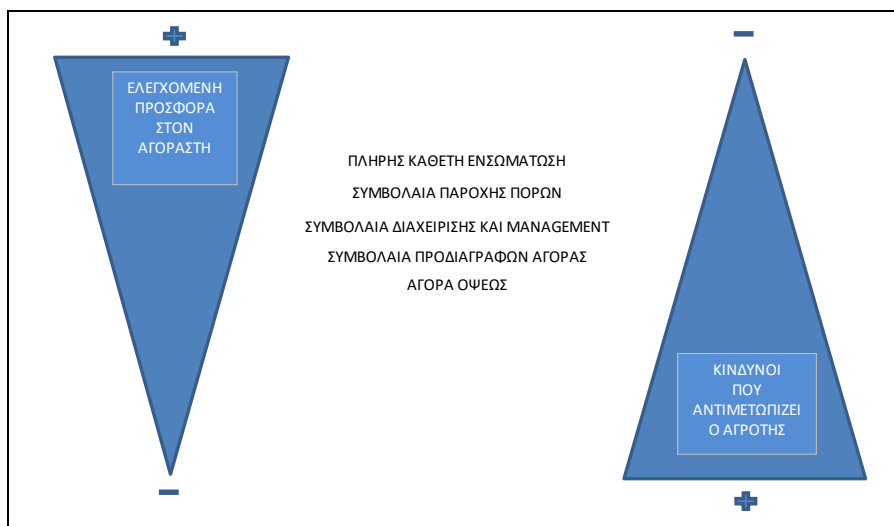
Η συμβολαιακή γεωργία έχει ένα σημαντικό ρόλο συντονιστή στην όλη διαχείριση τόσο του κινδύνου παραγωγής όσο και του κινδύνου αγοράς. Ο τύπος του κινδύνου αυξομειώνεται ανάλογα με τον τύπο του συμβολαίου. Όσο οι συμβάσεις στοχεύουν σε μια ολοκληρωμένη και καθετοποιημένη μορφή παραγωγής τόσο μειώνεται ο κίνδυνος παραγωγής καθώς διασφαλίζονται οι παραγωγικοί συντελεστές και ενισχύεται η διαπραγματευτική ισχύς των αγροτών (Van Lieshout, 1995). Στον πίνακα που ακολουθεί αποτυπώνεται ο συνδυασμός του κινδύνου παραγωγής και του κινδύνου αγοράς σύμφωνα με τον τύπο της συμβολαιακής γεωργίας.

		ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ		
		ΥΨΗΛΟΣ	ΜΕΤΡΙΟΣ	ΧΑΜΗΛΟΣ
ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΑΓΟΡΑΣ	ΥΨΗΛΟΣ	ΚΑΘΕΤΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	ΚΑΘΕΤΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ
	ΜΕΤΡΙΟΣ	ΚΑΘΕΤΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ/ΑΓΟΡΑ ΟΨΕΩΣ
	ΧΑΜΗΛΟΣ	ΚΑΘΕΤΗ ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ	ΜΑΚΡΟΧΡΟΝΙΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ	ΑΓΟΡΑ ΟΨΕΩΣ

Πίνακας 2: Σχέση κινδύνου και προϊόντος στην Συμβολαιακή Γεωργία.

(Πηγή: Van Lieshout, 1995)

Η συσχέτιση του ελέγχου και του κινδύνου στην καθετοποιημένη παραγωγή όπως απεικονίζεται και στο διάγραμμα που ακολουθεί ορίζει την σχέση κόστους και κινδύνου. Όπου σύμφωνα και με τις απόψεις των μελετητών του contract-farming, (Migheeland Jones 1963 και Minot 1986), μια κάθετη και άκαμπτη οργάνωση μπορεί να οδηγήσει σε αύξηση του κόστους ενώ οι ευέλικτες μορφές συμβάσεων μπορούν να τύχουν καλύτερου αποτελέσματος στις περιπτώσεις εφαρμογής τους.

Διάγραμμα 3: Σχέση ενσωμάτωσης των κινδύνων και προσφοράς.

(Πηγή: Mighell and Jones 1963 and Minot 1986)

2.8 Οι επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας.

Οι επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας είναι ποικίλες και άπτονται πολλών και διαφόρων επιπέδων του κοινωνικού και του οικονομικού γίγνεσθαι. Οι επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας αφορούν τόσο την εθνική οικονομία όσο τις κοινωνικές δομές αλλά βασικά τα συμβαλλόμενα μέρη. Στην συνέχεια θα προσπαθήσουμε να καταγράψουμε εν συντομία τις βασικές επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας στους ανωτέρω τομείς.

2.8.1 Οι επιπτώσεις στους συμβαλλόμενους αγρότες.

Είναι γεγονός αποδεκτό από όλους, ότι με την εφαρμογή της συμβολαιακής γεωργίας οι αγρότες είναι εκείνοι που υφίστανται τις περισσότερες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις από τον θεσμό αυτό και την έκταση εφαρμογής του. Οι συμβαλλόμενοι αγρότες υφίστανται κατά βάση τις περισσότερες θετικές και αρνητικές επιπτώσεις και τεράστιες τομές στις υφιστάμενες οικονομικές και κοινωνικές δομές τους.

Οι θετικές οικονομικές επιπτώσεις επιγραμματικά έχουν :

- Μακροχρόνια εξασφάλιση παραγωγής (Glover 1994).
- Εξασφάλιση διάθεσης στη συμφωνημένη ποσότητα παραγωγής
- Μείωση κινδύνων διάθεσης προϊόντων και διάθεση αυτών χωρίς μεσάζοντες και προμήθειες διάθεσης (daSilva 2005, Will 2013, Eaton and Shepard 2001).
- Αύξηση εισοδημάτων από την διάθεση των παραγόμενων προϊόντων σε σχέση με τους μη συμμετέχοντες στην συμβολαιακή γεωργία αγρότες.

- Διευκόλυνσης στις μεθόδους παραγωγής, στην σπορά, φύτευση, λίπανση και συγκομιδή, καθώς επίσης και πρόσφορα τεχνικών και επιστημονικών γνώσεων από εξειδικευμένους φορείς, με στόχο την παραγωγή άριστων προϊόντων (daSilva 2005, Will 2013a).
- Διευκολύνσεις χρηματοδότησης, μερική ή ολική χρηματοδότηση των σταδίων παραγωγής και μερική ή ολική χρηματοδότηση επενδύσεων αγροτικής ανάπτυξης.

Ενώ αντίθετα οι αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις είναι πολυσύνθετες και μπορούν να αναφερθούν επιγραμματικά ως εξής :

- Οι αγρότες διατηρούν ακέραιο τον κίνδυνο της παράγωγης.
- Οι αγρότες εξαναγκάζονται στην εξειδίκευση της παραγωγής, στην τυποποίηση και εξειδίκευση αυτής σύμφωνα με τους ορούς του συμβολαίου, ενώ παράλληλα οδηγούνται και σε μια παραγωγή εντάσεως κεφαλαίου, χωρίς να μπορούν να έχουν την εναλλακτική λύση της παραγωγής διαφορετικών προϊόντων που θα μπορούσε να επιφέρει την μείωση του οικονομικού κινδύνου (Glover 1984, Key & Runsten 1999, Sign 2002).
- Οι αγρότες αυξάνουν με την συμβολαιακή γεωργία την εξάρτησή τους τόσο από τους μεταποιητές, όσο και από τις συμβαλλόμενες χρηματοδοτούσες τράπεζες. Αν και παραμένουν μέσα στα όρια της ελεύθερης αγοράς αυξάνονται τα επίπεδα εξάρτησής τους. Το μοντέλο του παραδοσιακού αγρότη που αποφάσιζε για όλα μόνος του περνά στην ιστορία. Οι συμβεβλημένοι αγρότες οφείλουν να τηρούν χρονοδιαγράμματα, όρους και προϋποθέσεις του συμβολαίου, εντασσόμενοι σε ένα ευρύτερο σύστημα παραγωγής και ενσωμάτωσης.
- Οι ιδιαιτερότητες κάθε αγροτικού προϊόντος μπορεί να κρύβουν και μια σειρά από λοιπές οικονομικές συνέπειες των συμβαλλόμενων αγροτών, όπως και οι αδυναμίες ως προς την οικονομική και νομική υποστήριξη και προστασία σχετικά με τα ψιλά γράμματα των συμβάσεων που μπορεί να κρύβουν παγίδες και δεσμεύσεις σε βάρος των αγροτών.

2.8.2 Οι επιπτώσεις στις συμβαλλόμενες επιχειρήσεις

Οι συμβαλλόμενες επιχειρήσεις, κατά κύριο λόγο μεταποιητικές και εμπορικές αγροτικών προϊόντων, εκτός από τις λοιπές οικονομικές συνέπειες έχουν και τις εξής επιπτώσεις:

- Μεγάλη δυνατότητα προγραμματισμού και συγκέντρωσης της παραγωγής (daSilva 2005, Will 2013a).
- Δυνατότητα μείωσης εξόδων μεταφοράς και αποθήκευσης.
- Μεγαλύτερη δυνατότητα συντονισμού και εξορθολογισμό των αγορών με απώτερο σκοπό τον έλεγχο της αγοράς ανά κλάδο (Eaton C., and A.W. Shepherd, 2001).
- Συγκέντρωση και ομογενοποίηση της παραγωγής με ελάχιστο κόστος και ταυτόχρονα άμεσο έλεγχο της παραγωγικής διαδικασίας των αγροτικών προϊόντων (daSilva 2005, Echanove & Steffen, 2005).
- Εξοικονόμηση πόρων με ταυτόχρονη ελαχιστοποίηση κινδύνου (daSilva 2005, Will 2013a).
- Εκμετάλλευση έμπειρου και φτηνού εργατικού δυναμικού λόγω της άμεσης προσφοράς εργασίας των συμβαλλόμενων αγροτών, που παραμένουν σταθερά τα φθηνά εργατικά χέρια.
- Έγκαιρος προγραμματισμός και μεταφορά της παραγωγής σε διαφορετικά μέρη με πιο συμφέροντες όρους παραγωγής και διάθεσης και σύμφωνα με τις άμεσες εμπορικές και καταναλωτικές ανάγκες (daSilva 2005, Will 2013a).

2.8.3 Οι επιπτώσεις στην κρατική οικονομία

Οι επιπτώσεις στην κρατική – εθνική οικονομία εξαιτίας της πλατιάς εφαρμογής του θεσμού της συμβολαιακής γεωργίας είναι ποικίλες και πολυδιάστατες.

- Η παρουσία της συμβολαιακής γεωργίας συμβάλλει στον εξορθολογισμό του συνόλου της παραγωγικής διαδικασίας και διάθεσης της αγροτικής παραγωγής αυξάνοντας ταυτόχρονα και τα οικονομικά αποτελέσματα των απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα παραγωγής (daSilva 2005, Will 2013a).
- Δημιουργεί άμεσα προϋπόθεση ανάπτυξης του συνόλου των παραγωγικών κλάδων της οικονομίας χάρη στην συγκέντρωση πολλών μεμονωμένων αγροτικών παραγωγών, αμβλύνοντας ταυτόχρονα τις τριβές των κοινωνικών τάξεων.
- Επιτυγχάνει την τεχνολογική αναβάθμιση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και του συνόλου των επιχειρήσεων μεταποίησης και εμπορίου του αγροτοδιατροφικού τομέα, συμβάλλοντας στην ελαχιστοποίηση του χάσματος των εμπλεκόμενων φορέων.
- Επιτυγχάνεται ο προγραμματισμός και η παραγωγή των αναγκαίων αγαθών με το δυνατότερο χαμηλό κόστος παραγωγής ενώ παράλληλα με την εξοικονόμηση φυσικών πόρων επιτυγχάνεται και μια βιώσιμη ανάπτυξη.

- Περιορίζεται η φοροδιαφυγή και η εισφοροδιαφυγή καθώς οι αγρότες χρησιμοποιούν πιστωτικές κάρτες για τις συναλλαγές τους, αναζητούν παραστατικά τιμολόγια προς χρηματοδότηση των δαπανών τους, προσχωρούν σε ασφάλιση του προσωπικού τους και σε όλες τις νόμιμες διαδικασίες προς κατοχύρωση και δικαιολόγηση όλων των δαπανών τους.

2.8.4 Οι κοινωνικές επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας.

Οι κοινωνικές επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας είναι σημαντικές και έρχονται να προστεθούν στις ήδη καταγεγραμμένες επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας. Ο κοινωνικός προσδιορισμός του κλασικού αγρότη απομακρύνεται και διαφοροποιείται με τον συμβαλλόμενο αγρότη της συμβολαιακής γεωργίας. Με την συμβολαιακή γεωργία ο συμβαλλόμενος αγρότης εντάσσεται σε μια διαδικασία που έρχεται να αμφισβητήσει έντονα την κλασική εικόνα που έχει σχηματοποιήσει ο καθένας μας σχετικά με τον γεωργό-αγρότη-παραγωγό. Ο αγρότης εντάσσεται σε μια παραγωγική διαδικασία που αμφισβητεί έντονα τις ισχύουσες βασικές θεωρίες και την κοινωνική υπόστασή του. Με την υπογραφή του συμβολαίου ο αγρότης παραχωρεί ένα βασικό κομμάτι της ανεξαρτησίας του και της κοινωνικής και οικονομικής αυτονομίας του (daSilva 2005, Will 2013a).

Η υποχρέωσή του προς την παραγωγή του συμβολαιακού προϊόντος, η τυποποίηση και η εντατικοποίηση που επιβάλλονται από τις δομές του contract farming, ή ο εκσυγχρονισμός των παραγωγικών μέσων με την ταυτόχρονη απαξίωση των παλαιών διαδικασιών και μέσων παραγωγής κλονίζει τον αγρότη-παραγωγό και ταυτόχρονα τον υποχρεώνει να προβεί σε προμήθεια νέου εξοπλισμού, τον οποίο δανείζεται. Έτσι ενώ η επιχείρηση γίνεται άμεσος ή έμμεσος ιδιοκτήτης των μέσων παραγωγής με τα οποία ο συμβαλλόμενος αγρότης παράγει τα αγροτικά προϊόντα ο ίδιος, μετατρέπεται σε τυπικό ιδιόκτητη τους. Στη θέση λοιπόν του αυτονομούμενου παραγωγού-αγρότη, που λειτουργεί ανεξάρτητα και ελεύθερα στα πλαίσια της αγοράς, με την συμβολαιακή γεωργία έρχεται ο καθοδηγούμενος και εργαζόμενος παραγωγός αγροτικών προϊόντων. (Μωυσίδης, 1988).

2.8.5 Οι επιπτώσεις στις οργανωτικές δομές

Οι επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας στην οργάνωση της παραγωγικής διαδικασίας καθώς και στις οργανωτικές δομές των καλλιεργειών έχουν τεθεί λίγο έως

πολύ στα επιμέρους κεφάλαια. Από την στιγμή που ο αγρότης υπογράφει το σχετικό συμβόλαιο παραγωγής προχωρεί σε μια άλλη δομή και αναγκάζεται να προβεί σε μια νέα μορφή παραγωγής προσαρμόζοντας:

- Τα μέσα παραγωγής του
- Το χρόνο και την ποσότητα της εργασίας του
- Τις διαδικασίες στην εργασία του
- Την σχέση του με την αγορά

2.8.6 Οι επιπτώσεις για τις συμβαλλόμενες τράπεζες.

Οι επιπτώσεις για τις συμβαλλόμενες τράπεζες στην συμβολαιακή γεωργία είναι πολλές και σημαντικές.

- Ανάπτυξη λοιπών τραπεζικών εργασιών στον αγροτικό κόσμο και στις αγροτικές επιχειρήσεις τους, όπως η ανάπτυξη ηλεκτρονικών συναλλαγών, η τοποθέτηση μηχανημάτων προς σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις (καυσίμων, λοιπών αγροτικών προϊόντων και συμπληρωματικών προϊόντων).
- Προσέλκυση των καταθέσεων των αγροτών πελατών και των οικογενειών τους.
- Δημιουργία ενός νέου χαρτοφυλακίου πελατών συνδεδεμένο με τον γεωργικό τομέα και όλων των συναφών επιχειρήσεων που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον αγροτοδιατροφικό κλάδο.
- Άμεση συμμετοχή στα ευρωπαϊκά προγράμματα ενισχύσεως των αγροτών, με σημαντική αύξηση του κύκλου εργασιών τους.

2.8.7 Οι αρνητικές επιπτώσεις της συμβολαιακής γεωργίας.

Όσα όμως πλεονεκτήματα και να αναφέρουμε για την συμβολαιακή γεωργία δεν μπορούμε να παραβλέψουμε τις δυσκολίες και τα προβλήματα, καθώς επίσης και τις αρνητικές επιπτώσεις και τους κινδύνους που δημιουργούνται κατά την εφαρμογή της (Ronaldo Dy, 2012).

- Αυξημένο κόστος συναλλαγών, που προκύπτει λόγω του μεγάλου αριθμού των συμβαλλόμενων αγροτών και του πλήθους των συναλλαγών που δημιουργούν αυξημένα έξοδα διαχείρισης.
- Σχέσεις εξάρτησης, καθώς η συμβολαιακή τραπεζική έρχεται να επιβάλλει καλλιέργειες σύμφωνα με τις ανάγκες των επιχειρήσεων, αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό την εξάρτηση των αγροτών από τις μεταποιητικές επιχειρήσεις.

- Συμπίεση των τιμών που προσφέρονται στους παραγωγούς των αγροτικών προϊόντων, ως βασικό δικαίωμα της αγοράς, δημιουργώντας εμμέσως έναν μονοπωλιακό χαρακτήρα.
- Δυνατότητα σύναψης καταχρηστικών συμβάσεων, καθώς υπάρχει η δυνατότητα οι επιχειρήσεις να είναι σε θέση να χειραγωγήσουν τους αγρότες που αδυνατούν να διαπραγματευτούν ίσους όρους.

Παρά όμως τις απειλές και τους κινδύνους, ο Ronaldo Dy (2012), τονίζει ότι η συμβολαιακή γεωργία ευνοεί την οικονομική ωφέλεια και αυξάνει την κερδοφορία των μικροκαλλιεργητών, ενώ ταυτόχρονα δίνει νέες ευκαιρίες στους αγρότες που χωρίς αυτήν δεν θα τις είχαν.

Κεφάλαιο 3

Η συμβολαιακή γεωργία στην Ελλάδα.

Η εμφάνιση της συμβολαιακής γεωργίας στην χώρα μας είναι σχετικά πρόσφατη και οφείλεται, κατά κύριο λόγο, στο χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας και του ελληνικού καπιταλιστικού συστήματος.

3.1 Οι αιτίες εμφάνισης της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα.

Η βιομηχανική ανάπτυξη, η αστικοποίηση του πληθυσμού, η αλλαγή των διατροφικών συνηθειών, ο εκσυγχρονισμός της αγροτικής παραγωγικής διαδικασίας, δίνουν σοβαρά δείγματα διαφοροποίησης του αγροτικού μοντέλου στην χώρα μας, μόλις τις τελευταίες τρεις-τέσσερις δεκαετίες. Και μπορεί άνετα να συμφωνήσει κανείς παρατηρώντας την μεταπολεμική πορεία της Ελλάδας τόσο στον κοινωνικό όσο και στον οικονομικό τομέα, ότι οι συνθήκες που οδηγούν στην ανάγκη ύπαρξης της συμβολαιακής γεωργίας άργησαν να εμφανιστούν και να γίνουν αισθητά αναγκαίες (Μαραβέγιας Ν., 2008).

Η βιομηχανική ανάπτυξη του αγροτροφικού τομέα, η συγκέντρωση του κλάδου επεξεργασίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων, η εμπορευματοποίηση της αγροτικής παράγωγης που αποτελούν τους βασικούς μοχλούς εκκίνησης της ανάγκης ύπαρξης της συμβολαιακής γεωργίας, εμφανίζονται από το 1980 και μετέπειτα. Η συγκέντρωση του κυριότερου όγκου του πληθυσμού στην Αθήνα και στις μεγάλες πόλεις δημιούργησε την ανάγκη για μαζική και τυποποιημένη παραγωγή των βασικών αγροτικών προϊόντων διατροφής.

Τα αστικά κέντρα αποτελούν τους βασικούς πόλους συγκέντρωσης του ελληνικού πληθυσμού και οι σχετικές συνέπειες των συγκεντρώσεων αυτών επηρεάζουν:

- Τις διαστάσεις της αγοράς.
- Την παραγωγή σε φυσικούς, οικονομικούς και τεχνολογικούς όρους των κλάδων της δευτερογενούς και τριτογενούς παραγωγής.
- Το επίπεδο και την κατανομή της απασχόλησης
- Την διαμόρφωση ενός μοντέρνου αστικού τρόπου ζωής, πολύμορφο, ετερόκλητο και εξελισσόμενο διαρκώς (Καραποστόλης Β., 1984).

Παράλληλα η μείωση του ελεύθερου χρόνου και οι αλλαγές στις δομές της ελληνικής κοινωνίας, μείωσαν το διαθέσιμο χρόνο για την παρασκευή των γευμάτων της ελληνικής οικογένειας με αποτέλεσμα την αύξηση της χρήσης ημι-κατεργασμένων αγροτικών-γεωργικών προϊόντων, την χρήση ημιέτοιμων ή έτοιμων φαγητών, επεξεργασμένων κρεάτων και πουλερικών. Παράλληλα δε με τις πιο πάνω αλλαγές, η εξέλιξη της μεταποίησης επεκτάθηκε σε σημαντικό βαθμό όπως και η τυποποίηση στα γαλακτοκομικά προϊόντα και στους χυμούς φρούτων, ενώ οι σημαντικές μεταβολές των διατροφικών συνηθειών των Ελλήνων οδηγούν στην ανάγκη αύξησης της μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων.

3.2 Οι εξελίξεις στον τομέα μεταποίησης και εμπορίας γεωργικών προϊόντων.

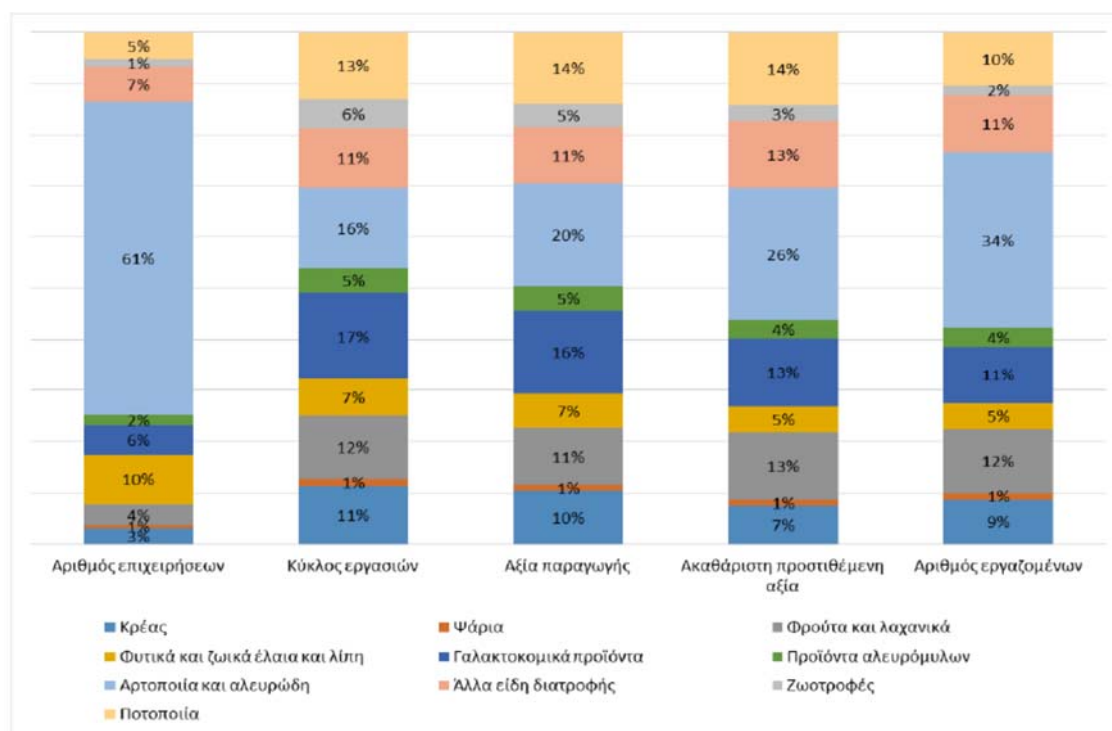
Ο ρόλος της βιομηχανίας ειδών διατροφής είναι ένας από τους πιο σημαντικούς και θεμελιώδεις για την ελληνική οικονομία και από τους πλέον παραδοσιακούς στην Ελλάδα. Η εξέλιξή του είναι χαρακτηριστική και συνδέεται άμεσα με την ιστορία της βιομηχανικής ανάπτυξης στην χώρα μας. Ο κλάδος, κατά κόρον, αποτελείται από πολλές και μικρές μονάδες, με μικρή δυναμικότητα τοπικής εμβέλειας και με μικρές δυνατότητες συσσώρευσης (Φακιάλας Τ., 1991).

Τα καίρια θέματα για την ανάπτυξη του κλάδου κινούνται στην κατεύθυνση της εξωστρέφειας και στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας του κλάδου, γαλακτοκομικών προϊόντων και χυμών φρούτων, ενώ οι σημαντικές μεταβολές των διατροφικών συνηθειών των Ελλήνων οδηγούν στην ανάγκη αύξησης της μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων. Η σύνδεση του πρωτογενούς τομέα των αγροτικών προϊόντων

τόσο με την μεταποίηση όσο και με τον τριτογενή τομέα υπηρεσιών μέσω του τουρισμού, σε συνδυασμό με την προβολή μέσω των ξενοδοχείων, εστιατόριων κλπ. αποτελούν ένα ισχυρό μέσο στην ανάδειξη των ελληνικών αγροτικών προϊόντων.

Στο διάγραμμα που ακολουθεί παρουσιάζονται τα βασικά συγκριτικά στοιχεία στους πέντε πρώτους κλάδους της μεταποίησης τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Από την παράθεση των στατιστικών στοιχείων του παρακάτω διαγράμματος προκύπτει η τεράστια σημασία που έχει ο κλάδος της μεταποίησης τροφίμων και η μεγάλη σημασία του για την οικονομία. Σε ποσοτικά δεδομένα ο κλάδος τροφίμων κατατάσσεται πρώτος στον τομέα της μεταποίησης και δεύτερος στον αριθμό επιχειρήσεων και κύκλο εργασιών (IOBE, 2017).

Για την Ελλάδα η κατανομή τροφίμων με βάση τα διορθωτικά χαρακτηριστικά τους, απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 4: Ποσοστιαία κατανομή υποκλάδων τροφίμων και ποτών στο σύνολο του κλάδου, με βάση τα κύρια διορθωτικά στοιχεία.

(Πηγή: Βιομηχανία τροφίμων και ποτών, IOBE 2017)

Από το οποίο προκύπτουν τα παρακάτω αναλυτικά δεδομένα:

- ❖ Στην αξία παραγωγής το μεγαλύτερο όγκο κατέχει η αρτοποιία και τα άλευρα και ακολουθούν τα γαλακτοκομικά προϊόντα, τα ποτά, τα φρούτα και τα άλλα είδη διατροφής.
- ❖ Όσον αφορά τον κύκλο εργασιών προηγούνται τα γαλακτοκομικά και έπονται η αρτοποιία και τα άλευρα καθώς και τα ποτά.
- ❖ Στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία πρώτη είναι η Αρτοποιία και τα άλευρα και έπονται τα γαλακτοκομικά και με την ίδια σειρά με τα γαλακτοκομικά, τα άλλα είδη διατροφής και τα φρούτα.
- ❖ Στην σχέση παραγωγικότητας και εργασίας προηγούνται οι ζωτροφές καθώς και τα ποτά και έπονται τα γαλακτοκομικά και τα άλλα είδη διατροφής.
- ❖ Τέλος ως προς τον αριθμό των εργαζομένων η αρτοποιία και τα αλευρώδη προηγούνται με 35%, έπονται τα φρούτα με 12% και ακολουθούν τα γαλακτοκομικά και τα άλλα είδη διατροφής με 11% (Λεκκός Η., Λεβεντάκης Α., 2015).

3.3 Ο εκσυγχρονισμός του Ελληνικού Αγροτικού Τομέα.

Οι αλλαγές στις διατροφικές συνήθειες των Ελλήνων και η ανάγκη επεξεργασίας και μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων συνέβαλαν τα δέοντα στον εκσυγχρονισμό της αγροτικής παραγωγής και της αγροτικής κοινωνίας. Ο κόσμος της γεωργίας ανταποκρίθηκε γρήγορα στις νέες συνθήκες και σε μια διαδικασία όπου οφείλει να παίξει τον ρόλο του παραγωγού και τροφοδότη των αστικών πόλεων και των βιομηχανιών μεταποίησης του κλάδου. Οι βασικές αλλαγές που συνέβαλαν σε αυτήν την μεταμόρφωση των χαρακτηριστικών του αγροτικού τομέα οφείλονταν βασικά:

1. Στην μείωση της αγροτικής παραγωγής για αυτοκατανάλωση.
2. Στην παραγωγή νέων προϊόντων, στην χρήση νέων μέσων και μεθόδων καλλιεργειών και στην βελτίωση της οργάνωσης της παραγωγής.
3. Στην εξειδίκευση και στην εντατικοποίηση της παραγωγής προς κάλυψη νέων αναγκών
4. Στην έλλειψη δυνατότητας επιρροής των βασικών οικονομικών παραμέτρων εκ μέρους των αγροτών.
5. Στην άμεση εξάρτηση των αγροτών από την αγορά.

Με την χρήση νέων μέσων παραγωγής εννοούμε μια αύξηση στην χρήση νέων και μοντέρνων γεωργικών μηχανημάτων καθώς και λοιπών τεχνικών, λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Η χρήση των νέων μεθόδων συνέβαλλε στην αύξηση της παραγωγής, στην βελτιστοποίηση της παραγωγικής διαδικασίας, ενώ ταυτόχρονα έδωσε την δυνατότητα εφαρμογής νέων καλλιεργειών η οποία οδήγησε σε αύξηση της στρεμματικής απόδοσης των παραγόμενων προϊόντων. Η εντατικοποίηση και εξειδίκευση της παραγωγής καθώς και η βιομηχανική ανάπτυξη βοήθησαν στην συγκεντροποίηση, την μεταποίηση και στην εμπορία αγροτικών προϊόντων (Μωυσίδης Α., 1986).

Η σύγχρονη αγροτική παραγωγή προσαρμόζεται και λειτουργεί με τους κανόνες της καπιταλιστικής αγοράς και η αντιστοίχησή της, στις ανάγκες και απαιτήσεις των αστικών τομέων της οικονομίας, στα πλαίσια νέων μορφών σχέσεων και δεδομένων όπως αυτό της συμβολαιακής γεωργίας. Η εμφάνιση της οποίας και η πλατύτερη εφαρμογή της στην Ελλάδα εμφανίζεται σχετικά αργά με αποτέλεσμα την καθυστέρηση της ανάπτυξης και της διάδοσης του νέου αυτού θεσμού της συμβολαιακής παραγωγής.

3.4 Τύποι και μορφές παραγωγής της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα.

Αν και η διάδοση της συμβολαιακής γεωργίας στην Ελλάδα καθυστέρησε, παρ'όλες τις δυσκολίες που συνάντησε και συναντά στην πορεία, τόσο στην εφαρμογή της όσο και στην ανάπτυξή της, ακολουθεί μια πορεία σε όλο της το φάσμα όπως αυτή συναντάται παγκοσμίως. Οι τύποι και οι μορφές που συναντώνται ακολουθούν τα διεθνή πρότυπα προσαρμοσμένα στα ελληνικά δεδομένα. Είναι δε χαρακτηριστικό το γεγονός ότι αρκετές επιχειρήσεις που συνάπτουν συμφωνίες συμβολαιακής γεωργίας είτε είναι θυγατρικές εταιρειών με παγκόσμια προβολή και διεθνές brand name, είτε ακολουθούν τις οδηγίες της ευρωπαϊκής ένωσης για την ένταξή τους στα προγράμματα της συμβολαιακής γεωργίας.

Οι τύποι της συμβολαιακής γεωργίας που εμφανίζονται στην Ελλάδα είναι αυτοί που αναφέρονται και στο κεφαλαίο 2.5 της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής, ήτοι ο απλός ή βασικός τύπος, ο τριμερής τύπος και ο τετραμερής. Επίσης από την πλευρά των μορφών της συμβολαιακής γεωργίας, στην χώρα μας συναντώνται όλες οι μορφές που

συναντάμε και διεθνώς (Μωυσίδης Α., 1986). Από την παρούσα έρευνα συναντήσαμε στον ελληνικό αγροτικό τομέα τις πιο κάτω μορφές συμβολαιακής γεωργίας:

- ❖ Συμβόλαια διάθεσης προϊόντων. Τα συμβόλαια αυτά είναι πρόσκαιρα και δεσμεύουν τον αγρότη-παράγωγο στο τελικό στάδιο της παραγωγικής διαδικασίας για μια πράξη και μόνο στην διάθεση του προϊόντος, χωρίς να περιέχουν αυστηρούς όρους και συμφωνίες.
- ❖ Συμβόλαια καλλιέργειας. Η πιο κλασική μορφή, όπου ο παραγωγός δεσμεύεται πριν την καλλιέργεια του προϊόντος για το προϊόν που επιθυμεί η μεταποιητική μονάδα, την ποσότητα, την ποικιλία, την ποιότητα και την τελική τιμή του προϊόντος, σε ένα αυστηρό συμβόλαιο, με σφιχτούς όρους, δεσμεύσεις και συμφωνίες.
- ❖ Συμβόλαια παραγωγής κατά παραγγελία για πάχυνση ζώων η πουλερικών. Συνήθως συναντώνται στην Ελλάδα μόνο σε όσους έχουν αντικείμενο την πάχυνση πουλερικών και διακρίνονται για τους αυστηρούς όρους και δεσμεύσεις, ονομαζόμενα και ως «συμβόλαια μισθωτής σχέσης».
- ❖ Συμβόλαια συνεργασίας. Συνάπτονται μεταξύ των αγροτών και των συνεταιρισμών τους. Τα συμβόλαια αυτά έχουν αυστηρούς όρους και δεσμεύσεις ενώ παράλληλα φέρουν μια άλλη ποιότητα και κοινωνική διάσταση. Συναντώνται στην χώρα μας και πάλι στην πάχυνση πουλερικών.

Κεφάλαιο 4

Η συμβολαιακή γεωργία στην Τράπεζα Πειραιώς.

4.1 Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα στον αγροτοδιατροφικό τομέα.

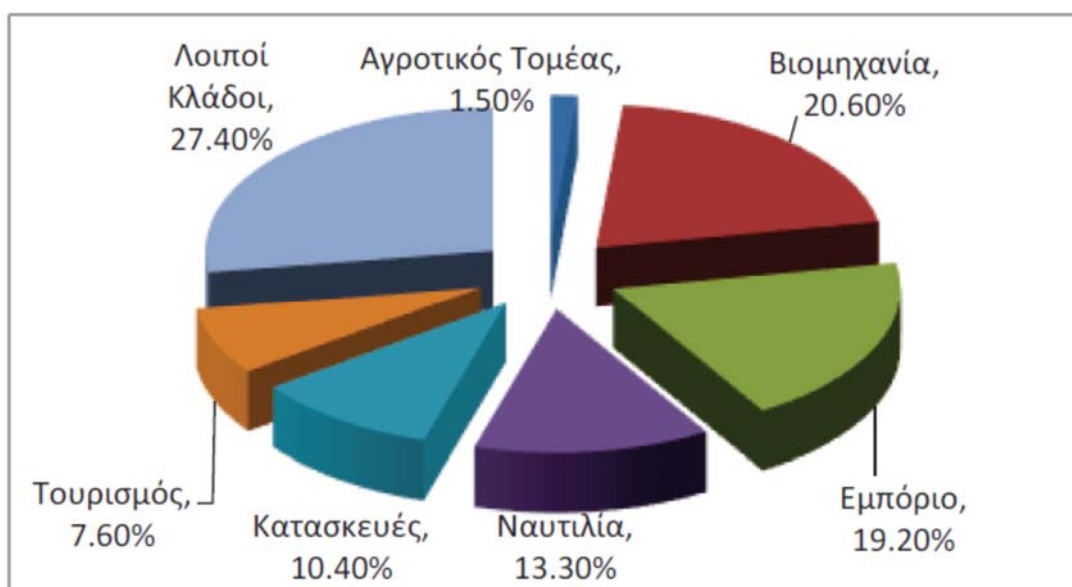
Το αποκλειστικό μερίδιο της συνολικής ελληνικής αγροτικής πίστης κατείχε η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδας που είχε κύριο και αποκλειστικό σκοπό την ενίσχυση και χρηματοδότηση αυτού του τομέα. Οι εξελίξεις που ακολούθησαν τα τελευταία χρόνια στο διεθνές πιστωτικό σύστημα και η κρίση των Τραπεζών γενικά και ειδικά στην Ελλάδα είχε ως αποτέλεσμα την αναδιάρθρωση του τραπεζικού μοντέλου. Συνέπεια των γεγονότων αυτών ήταν ο διαχωρισμός της Αγροτικής Τράπεζας σε καλό και κακό κομμάτι και η συνέχιση των εργασιών του καλού τμήματος από την Τράπεζα Πειραιώς, που ανέλαβε να συνεχίσει την χρηματοδότηση των αγροτικών επιχειρήσεων.

Παράλληλα η έλλειψη μιας κλασικής αγροτικής τράπεζας ενεθάρρυνε τον ανταγωνισμό με αποτέλεσμα και οι υπόλοιπες τράπεζες που απέμειναν στην Ελλάδα να στραφούν και προς αυτόν τον τομέα. Έτσι η Εθνική Τράπεζα και η ALPHA BANK έχουν αναπτύξει ένα κατάλογο χρηματοοικονομικών προϊόντων που αφορούν τον τομέα αυτό, ενώ σταδιακά και η EUROBANK-ERGASIAS με δειλά βήματα προσπαθεί να κερδίσει μερίδιο αυτής της αγοράς.

Η τράπεζα Πειραιώς κληρονομώντας την Αγροτική Τράπεζα, χρησιμοποιώντας το παλιό δίκτυο και την εμπειρία των στελεχών της Αγροτικής Τραπεζής, την γνώση του αγροτικού τομέα, των ιδιαιτεροτήτων του χώρου, την πολυπλοκότητα της ανάπτυξης του δικτύου στην επαρχία, κατάφερε να είναι ο leader του χώρου, κατέχοντας το

μεγαλύτερο μερίδιο του χρηματοπιστωτικού αγροτικού τομέα, υπολειπόμενων των άλλων ελληνικών τραπεζών. Η τράπεζα Πειραιώς προσφέρει ένα μεγάλο πακέτο χρηματοοικονομικών προϊόντων κατάλληλα προσαρμοσμένο να καλύπτει τις ανάγκες των αγροτών. Ουσιαστικά έχει μελετήσει τα προβλήματα του αγροτικού κόσμου και διαθέτει σε αυτούς χρηματοδοτικά προϊόντα όπως δάνεια, για την κάλυψη επενδυτικών αναγκών που αφορούν τόσο την αγορά πάγιου γεωργικού εξοπλισμού όσο και αγροτικής γης.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως καταγράφονται στο σχετικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας από την ανάλυση της χρηματοδότης των επιχειρήσεων κατά δραστηριότητα, ο κλάδος του αγροτικού τομέα κατατάσσεται τελευταίος με ποσοστό μόλις 1,5% επί του συνόλου και με ποσό 1,52 δις ευρώ. Αναλυτικά η κατανομή της τραπεζικής χρηματοδότησης των ελληνικών επιχειρήσεων κατά κλάδο δραστηριότητας καταγράφεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 5: Κατανομή χρηματοδότησης επιχειρήσεων κατά κλάδο δραστηριότητας.

(Πηγή: Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τεύχος 136, 2015, Τράπεζα της Ελλάδος)

Θα πρέπει επίσης στο σημείο αυτό να καταγράψουμε ότι σύμφωνα με τα στοιχεία της ίδιας πηγής, ήτοι του Στατιστικού Δελτίου Οικονομικής Συγκυρίας της Τράπεζας της Ελλάδος (τεύχος 163,7-8/2115), κατά την πενταετία 2009-2014, η τραπεζική χρηματοδότηση των αγροτικών επιχειρήσεων σημείωσε ραγδαία μείωση με ποσοστό 62%, κατέχοντας και πάλι την πρώτη θέση (αρνητικό ρεκόρ), ενώ στους υπόλοιπους κλάδους της οικονομίας σημειώνεται πολύ μικρότερη πτώση, όπως στη βιομηχανία με

ποσοστό 8,3% και στις κατασκευές με ποσοστό 7,5%, ενώ η ναυτιλία και ο τουρισμός σημειώνουν αύξηση κατά 34,7 % και 5% αντίστοιχα.

4.2 Οι στόχοι και η λειτουργία του προγράμματος της συμβολαιακής γεωργίας.

Η συμβολαιακή γεωργία λειτουργεί ως ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα, για την χρηματοδότηση όλων των δραστηριοτήτων της αγροτικής παράγωγης τόσο στην γεωργία όσο και στην κτηνοτροφία καθώς και στην μεταποίηση των αγροτικών προϊόντων.

Οι στόχοι της συμβολαιακής γεωργίας εκτός από την παροχή ρευστότητας στις επιχειρήσεις του πρωτογενούς τομέα, είναι και η συμβολή του τραπεζικού τομέα σε μια προσπάθεια τόνωσης της υγιούς αγροτικής παραγωγικής και η ενίσχυση της αγροτικής οικονομίας.

Με άλλα λόγια η συμβολαιακή γεωργία στηρίζει τις προσπάθειες των αγροτών χρηματοδοτώντας, κατά την διάρκεια της παραγωγής, μέρος των εξόδων της. Ενισχύει την ρευστότητα και των μεταποιητικών επιχειρήσεων που συνδέονται με την αγροτική παραγωγή και επιδιώκει την συνεργασία όλων των φορέων του αγροτικού κυκλώματος παραγωγών, μεταποιητικών και εμπορικών επιχειρήσεων.

Για την υλοποίηση του προγράμματος της συμβολαιακής γεωργίας, οι τράπεζες προβαίνουν σε:

- Άμεση συνεργασία με την εταιρεία που θα προβεί στην αγορά των αγροτικών προϊόντων, στην οποία μετά τον έλεγχο των οικονομικών της στοιχείων και αξιολόγηση της πιστοληπτικής της ικανότητας, εγκρίνουν ποσό χρηματοδότησης με την μορφή χορηγήσεως δανειακού κεφαλαίου κίνησης, με το οποίο η εταιρεία θα εξοφλήσει την αγροτική παράγωγη, για την οποία έχει απογράψει ιδιωτικό συμφωνητικό (Contract-Farming) με τον αγρότη παραγωγό και έχει υποσχεθεί την πλήρη απορρόφηση της συμφωνηθείσας ποσότητας παραγωγής.
- Άμεση συνεργασία με τον αγρότη-παραγωγό στον οποίο χορηγούν ανάλογα με το μέγεθος, την παραγωγική του ικανότητα και το ύψος των εξόδων παραγωγής του, βραχυπρόθεσμο δάνειο, εντός του εγκριμένου πιστωτικού του ορίου, προκειμένου

αυτός να καλύψει ένα μεγάλο μέρος τους κόστους που απαιτείται για την ολοκλήρωση της παραγωγικής του διαδικασίας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο συμφωνητικό.

- Άμεση ενίσχυση και συνεργασία με συναφείς επιχειρήσεις του αγροτροφικού τομέα, ήτοι πώλησης αγροτικών εφοδίων, όπως λιπάσματα, σπόροι, φυτοφάρμακα, ζωοτροφές, καύσιμα, αγροτικά εργαλεία κλπ, προκειμένου να παρακολουθούνται οι δαπάνες των συνεργαζόμενων αγροτών και να ελέγχεται καλύτερα η διακίνηση της τραπεζικής χρηματοδότησεως, ώστε να συνάδει με την εκτέλεση του συμφωνηθέντος συμβολαίου.

Η εκτέλεση του ανωτέρω περιγραφέντος κυκλώματος της συμβολαιακής τραπεζικής γεωργίας απεικονίζεται αναλυτικότερα στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 6: Σχηματική απεικόνιση του κυκλώματος της συμβολαιακής γεωργίας.

(Πηγή: Στατιστικό Δελτίο Οικονομικής Συγκυρίας, τεύχος 136, 2015, Τράπεζα της Ελλάδος)

4.3 Η δραστηριοποίηση της Τράπεζας Πειραιώς στον αγροτικό τομέα.

Η Τράπεζα Πειραιώς πιστεύοντας ακράδαντα στις δυνατότητες του αγροτικού τομέα ως βασικού πυλώνα ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, στα πλαίσια μιας ευρύτερης στρατηγικής καινοτομίας και ανάπτυξης των τραπεζικών της προϊόντων παρέχει στους πελάτες της αγρότες, την επιλογή να διαλέξουν από μια πληθώρα επιτυχημένων χρηματοοικονομικών εργαλείων τα όποια διακρίνονται ως ακολούθως:

1. Συμβολαιακή Γεωργία και Κτηνοτροφία

2. Ταμειυτήριο Αγροτών
3. Αγροτικά δάνεια
4. Η κάρτα του αγρότη.

4.3.1 Η συμβολαιακή γεωργία και κτηνοτροφία.

Η Τράπεζα Πειραιώς επιλέγει για τον εαυτό της, ένα συντονιστικό ρολό μεταξύ αγροτών και μεταποιητών αναλαμβάνοντας ταυτόχρονα και την χρηματοδότηση αυτών. Με τον τρόπο αυτό το πρόγραμμα της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας παρέχει πλήρη κάλυψη σε όλο το κύκλωμα της αγροτροφοδοτικής αλυσίδας για κάθε αγροτικό προϊόν.

Η συμμετοχή των αγροτών στο πρόγραμμα του contract-farming της Τράπεζας Πειραιώς, εξασφαλίζει εκτός από την αναγκαία ρευστότητα, τους πόρους και τα μέσα για να βελτιώσουν την παραγωγική διαδικασία για ένα σίγουρο και θετικό οικονομικό αποτέλεσμα.

Η Τράπεζα Πειραιώς κινείται και στα δυο επίπεδα ως εξής:

- Συνάπτει σύμβαση δάνειου-κεφάλαιο κίνησης με την μεταποιητική επιχείρηση που πρόκειται να αγοράσει αγροτικά προϊόντα, για την εξόφληση των παράγωγων.
  - Η τράπεζα σε δεύτερη φάση συνάπτει δανειακή σχέση με τους παραγωγούς και τους αγρότες που έχουν υπογράψει σύμβαση συμβολαιακής γεωργίας με την μεταποιητική επιχείρηση χορηγώντας πιστώσεις με την κάρτα συμβολαιακής γεωργίας.
- Η συμμετοχή στο πρόγραμμα συμβολαιακής γεωργίας της Τράπεζας Πειραιώς δεν απαιτεί περαιτέρω εξασφαλίσεις και εγγυήσεις, ούτε προσημειώσεις και υποθήκες από την πλευρά των αγροτών, αλλά μόνο την σύμβαση συμβολαιακής γεωργίας, που συνάπτει ο αγρότης με τον προμηθευτή του μεταποιητή. Η κάρτα του αγρότη μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε όλα τα μηχανήματα προς και καλύπτει σημαντικό μέρος των εξόδων όπως καύσιμα, γεωργικά εργαλεία, φυτοφάρμακα, έξοδα συντήρησης και αγοράς εφοδίων, εργαλείων και εξαρτημάτων, εξόφληση λογαριασμών ΔΕΗ, ασφαλιστικών ταμείων και οφειλών προς το δημόσιο. Η συμμετοχή του αγρότη στο πρόγραμμα συμβολαιακής γεωργίας, δεν επιβαρύνει τον αγρότη με έξοδα φάκελου και λοιπές χρεώσεις για εξέταση του αιτήματος συμμετοχής στο πρόγραμμα της Τράπεζας Πειραιώς.

4.3.2 Ταμειυτήριο Αγροτών.

Η Τράπεζα Πειραιώς παρέχει στους αγρότες ειδικό λογαριασμό Ταμειυτηρίου ο οποίος αφορά αποκλειστικά τις αγροτικές επιδοτήσεις. Παράλληλα ο λογαριασμός αυτός μπορεί να χρησιμοποιηθεί για όλες τις ανάγκες των αγροτών, δεν απαιτεί ελάχιστο όριο ούτε για το άνοιγμα του, ούτε κατά την χρήση του. Παράλληλα ο αγρότης με την δημιουργία του λογαριασμού αυτού, δύναται να λάβει και χρεωστική κάρτα προς διευκόλυνση των συναλλαγών του. Το επιτόκιο του λογαριασμού αυτού κυμαίνεται από 0,15% έως 0,40%, οι τόκοι πιστώνονται στις 30/6 και στις 31/12 έκαστου έτους και υπόκεινται στην νόμιμη φορολογία του 15% των τόκων καταθέσεων. Στον πίνακα που ακολουθεί παραθέτουμε τις αποδόσεις του ταμειυτηρίου των αγροτών της Τράπεζας Πειραιώς όπως ισχύουν σήμερα.

Αγροτών					
Προϊόν	Νόμισμα	Ποσό		Επιτόκιο	Ημερομηνία Ισχύος
		Από	Εώς		
Ταμειυτήριο Αγροτών (Κλιμακωτό)	EUR	0,01	100.000,00	0,15%	12.12.2016
		100.000,01	200.000,00	0,20%	
		200.000,01	και άνω	0,40%	
Αγροτικός Λογαριασμός Ενίσχυσης (Κλιμακούμενο)	EUR	0,01	5.000,00	0,40%	12.12.2016
		5.000,01	και άνω	0,10%	

Πίνακας 3: Επιτόκια ταμειυτηρίου αγροτών και αγροτικών λογαριασμών ενίσχυσης Τράπεζας Πειραιώς

(Πηγή: Τράπεζα Πειραιώς, επιτόκια-δελτία τιμών)

4.3.3 Αγροτικά Δάνεια

Η Τράπεζα Πειραιώς στην προσπάθειά της, να ενισχύσει τον πρωτογενή τομέα χορηγεί αγροτικά δάνεια για αγορά γης και εξοπλισμού, αγορά φυτικού και ζωικού κεφαλαίου, αγορά γεωργικών εφοδίων (σπόροι, λιπάσματα, ζωοτροφές), για κάλυψη εκτάκτων αναγκών, για προστασία της αγροτικής καλλιέργειας, για την ενίσχυση βιολογικών καλλιεργειών και για την κάλυψη στεγαστικών αναγκών των αγροτών.

Για το σκοπό αυτό διαθέτει τα παρακάτω χρηματοοικονομικά προϊόντα:

❖ **Μικρό-χρηματοδότηση αγροτών**

Βραχυπρόθεσμο πιστοδοτικό όριο μέσω Ανοιχτού δάνειου με όριο έως 5.000 €, ιδανικό για όλες τις αγροτικές εκμεταλλεύσεις, επιτόκιο κυμαινόμενο με βάση το ΒΕΑ, διάρκεια ενός έτους με ελεύθερες καταβολές κεφαλαίου

❖ **Δάνειο υποστήριξης νέων και νεοεισερχομένων αγροτών**

Το ανωτέρω δάνειο χορηγείται σε φυσικά πρόσωπα ηλικίας 19-50 ετών, οι οποίοι επιθυμούν να απασχοληθούν στον πρωτογενή αγροτικό τομέα και σκοπεύουν να αποκτήσουν την ιδιότητα του επαγγελματία αγρότη. Αφορά δάνειο για αγορά καλλιεργήσιμης γης, φυτικού ή ζωικού κεφαλαίου, μηχανολογικού εξοπλισμού και εξαρτημάτων καθώς και συντηρήσεις ή βελτιώσεις υφιστάμενων αγροτικών κτισμάτων. Η διάρκεια τους είναι από 10 έως 15 έτη, το επιτόκιο είναι κυμαινόμενο με βάση το ΒΕΑ, η αποπληρωμή του γίνεται με τρίμηνες, εξάμηνες ή δωδεκάμηνες δόσεις, το ύψος της χρηματοδότησης κυμαίνεται από 5.000 € έως 150.000 € και καλύπτει το 80% του εκτιμώμενου κόστους επένδυσης ή της εκτιμώμενης αξίας του ακίνητου.

❖ **Ανοικτά δάνεια αγροτών (ΑΔΑ).**

Τα ΑΔΑ αποτελούν στην ουσία κεφάλαιο κίνησης για την κάλυψη των ετήσιων αναγκών των Αγροτών. Είναι η ιδανική λύση για αγρότες ηλικίας 18-70 ετών, έχουν κυμαινόμενο επιτόκιο με βάση το ΒΕΑ, ετήσια διάρκεια με δυνατότητα ανανέωσης ενός έτους, και αποπληρώνονται με ελεύθερες καταβολές κατά την διάρκεια της ισχύος τους και κατ' ελάχιστο του 50% των εισπραττομένων ενισχύσεων, πωλήσεων παραγωγής και λοιπών αποζημιώσεων.

❖ **Δάνεια αγροτών γη και εξοπλισμός.**

Δάνειο για αγορά καλλιεργήσιμης γης και γεωργοκτηνοτροφικών κτισμάτων, αγορά πάγιου εξοπλισμού, ανέγερση γεωκτηνοτροφικών κτισμάτων, αγορά φυτικού ή ζωικού κεφαλαίου. Ιδανικό για αγρότες φυσικά πρόσωπα ηλικίας 18-70 ετών, επιτόκιο κυμαινόμενο με βάση το ΒΕΑ πλέον περιθωρίου, διάρκεια για χρηματοδότηση πάγιου εξοπλισμού έως 10 έτη, για χρηματοδότηση αγοράς γης έως 15 έτη, για χρηματοδότηση φυτικού κεφαλαίου έως 8 έτη, για χρηματοδότηση ζωικού κεφαλαίου έως 6 έτη, εξόφληση με δόσεις ανά μήνα, τρίμηνο, εξάμηνο ή έτος, ύψος χρηματοδότησης από 5.000 € με μέγιστο ποσοστό χρηματοδότησης έως το 80% της εκτιμώμενης αξίας προσημειωμένου ακινήτου.

❖ **Κάρτα συμβολαιακής γεωργίας & κτηνοτροφίας.**

Πιστοδοτικό όριο για κάλυψη αναγκών αγροτικής παραγωγής. Ιδανικό για αγρότες ηλικίας 18-75 ετών, επιτόκιο κυμαινόμενο με βάση το ΒΕΑ για όλη τη διάρκεια του δανείου, διάρκεια όση η καλλιεργητική περίοδος, το οφειλόμενο ποσό της κάρτας εξοφλείται είτε εφάπαξ είτε τμηματικά από τις πληρωμές της παραγωγής που ο αγρότης παραδίδει στην μεταποιητική μονάδα, ενώ το ύψος της χρηματοδότησης εξαρτάται από την αξία της παραγωγής που θα παραδώσει ο αγρότης σύμφωνα με το συμφωνητικό παράδοσης της παραγωγής και τους όρους που περιέχονται σε αυτό.

❖ **Επενδυτικά δάνεια αγροτικών δραστηριοτήτων στέγης και εξοπλισμού.**

Δάνειο για αγορά υλικών και για την υλοποίηση των Επενδυτικών σχεδίων που εντάσσονται στο Μέτρο 1212 και Μέτρο 123^Α. Ιδανικό για αγρότες ηλικίας 18-60 ετών, αγροτικές επιχειρήσεις και πάσης μορφής νομικά πρόσωπα, επιτόκιο κυμαινόμενο Βασικό Επιτόκιο Μεσομακροπρόθεσμων Χορηγήσεων (ΒΕΜΧ) μείον περιθώριο 1,4%, διάρκεια μέχρι 7 έτη για μηχανολογικό εξοπλισμό και άυλα πάγια και μέχρι δέκα έτη για ανέγερση εγκαταστάσεων και αγορά γης, εξόφληση ανά μήνα, τρίμηνο ή εξάμηνο με τοκοχρεωλυτικές δόσεις, ύψος χρηματοδότησης ίσο με τον τραπεζικό δανεισμό που προβλέπει η απόφαση υπαγωγής του επενδυτικού σχεδίου.

❖ **Αγροτικό αναπτυξιακό κεφάλαιο κίνησης.**

Χρηματοδότηση Αγροτών και Αγροτικών επιχειρήσεων για την υλοποίηση των Επενδυτικών σχεδίων που εντάσσονται στο Μέτρο 1212 και Μέτρο 123^Α. Ιδανικό για αγρότες ηλικίας 18-60ετών, αγροτικές επιχειρήσεις και πάσης μορφής νομικά πρόσωπα, επιτόκιο κυμαινόμενο Προνομιακό Επιτόκιο Χορηγήσεων (ΠΕΧ) μείον περιθώριο 1%, τριετή διάρκεια, καταβολή τόκων ανά μήνα, εξάμηνο ή έτος ανάλογα την συμφωνία, ύψος χρηματοδότησης έως 90% της εγκεκριμένης επιχορήγησης και τρόπο αποπληρωμής με μια δόση κεφαλαίου που θα καταβληθεί στην λήξη του με την καταβολή της επιχορήγησης.

❖ **Δάνειο ενεργητικής προστασίας αγροτικής καλλιέργειας (ΕΛ.Γ.Α.)**

Δάνειο για αγορά υλικών και για την εγκατάσταση συστημάτων προστασίας αγροτικών καλλιεργειών από θεομηνίες όπως το χαλάζι, η βροχή, ο παγετός, οι πλημμύρες κλπ. Ιδανικό για αγρότες φυσικά πρόσωπα από 18-65 ετών που μπορούν να ενταχθούν στο ετήσιο Πρόγραμμα Ενεργητικής Προστασίας ΕΛΓΑ, διάρκεια έως έξι έτη, επιτόκιο

κυμαινόμενο με βάση το ΒΕΑ και ύψος χρηματοδότησης από 2.000 € έως 170.000 €. Οι τόκοι καταβάλλονται ανά εξάμηνο και το κεφάλαιο του δανείου θα εξοφληθεί με το ποσό της εκχωρούμενης επιχορήγησης του ΕΛΓΑ και το υπόλοιπο σε ισόποσες χρεολυτικές δόσεις.

4.3.4 Η κάρτα του αγρότη

Η Τράπεζα Πειραιώς εκτός από τα ανωτέρω περιγραφέντα τραπεζικά προϊόντα, έχει θεσπίσει και την «κάρτα του αγρότη» ως ένα ειδικό προϊόν για την εξυπηρέτηση των αγροτών πελατών της. Με την κάρτα αυτή ο αγρότης μπορεί να προβεί στην αγορά αγροτικών εφοδίων, καύσιμων, μικρό-εργαλείων, φυτοφαρμάκων, λιπασμάτων και λοιπών υλικών απαραίτητων για την ολοκλήρωση της παραγωγικής διαδικασίας. Κάτοχοι της κάρτας αυτής μπορούν να γίνουν όλοι οι αγρότες που λαμβάνουν αγροτικές – κρατικές ενισχύσεις και επιδοτήσεις. Η ως άνω κάρτα δεν έχει κόστος ετήσιας συνδρομής, είναι τελευταίας τεχνολογίας με ενσωματωμένο chip και ανέπαφη συναλλαγή, γίνεται δεκτή από όλα τα pos και το πιστωτικό της όριο είναι συνδεδεμένο με το ποσό της κρατικής ενίσχυσης που λαμβάνει ο κάτοχός της. Είναι ιδανική για αγρότες ηλικίας 18-70 ετών και το πλεονέκτημα της είναι ότι παρέχει την απαραίτητη ρευστότητα την στιγμή που την χρειάζεται ο αγρότης-παραγωγός.

4.3.5 Η κάρτα της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας.

Εκτός από την κάρτα του Αγρότη η Τράπεζα Πειραιώς έχει θέσει σε κυκλοφορία και την κάρτα τα συμβολαιακής γεωργίας για τους πελάτες της. Με την κάρτα αυτή ο αγρότης αποκτά την απαιτούμενη ρευστότητα προκειμένου να καλύψει τα έξοδα της παραγωγής του. Για να χρηματοδοτηθεί ο αγρότης με την ως άνω κάρτα πρέπει να πληρεί τις εξής προϋποθέσεις:

1. Ο παραγωγός-προμηθευτής να συνδέεται με συμφωνητικό συμβολαιακής γεωργίας με συγκεκριμένο αγοραστή της αγροτικής παραγωγής.
2. Ο αγοραστής να συνεργάζεται στα πλαίσια του προγράμματος Συμβολαιακής γεωργίας με την Τράπεζα Πειραιώς.

Σκοπός της ως άνω κάρτας είναι να καλύπτει το κόστος των δαπανών της αγροτικής παραγωγής όπως δηλαδή τα εργατικά, τα αγροτικά εφόδια, τις Ζωοτροφές, τα καύσιμα, την αγορά και τις δαπάνες συντήρησης του αγροτικού εξοπλισμού, την ΔΕΗ και τις ασφαλιστικές υποχρεώσεις των αγροτών. Το πιστωτικό όριό της καθορίζεται από την

Τράπεζα και εξαρτάται από την αξία της παραγωγής που θα παραδώσει ο αγρότης στην μεταποιητική επιχείρηση με βάση τους όρους του συμβολαίου του και το κόστος εισροών της αγροτικής παράγωγης.

Το επιτόκιο της κάρτας είναι το βασικό επιτόκιο αγροτών (B.E.A), η διάρκειά της είναι ίση με την διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου και του συμβολαίου του και η εξόφλησή της πραγματοποιείται με την παράδοση των αγροτικών προϊόντων στην μεταποιητική μονάδα. Ειδικότερα, όταν η εταιρεία μεταποίησης παραλαμβάνει την συμφωνημένη παραγωγή από τον αγρότη πιστώνει το χρεωστικό υπόλοιπο της κάρτας του μέχρι και την ολοκλήρωση της παράδοσης των αγροτικών προϊόντων. Έτσι, μετά την εξόφληση του χρεωστικού υπολοίπου της κάρτας, τα υπόλοιπα χρήματα παραμένουν στον λογαριασμό του αγρότη. Η ως άνω κάρτα εκδίδεται από την Τράπεζα Πειραιώς χωρίς οικονομικές επιβαρύνσεις και δεν απαιτούνται λοιπές εξασφαλίσεις.

Η κάρτα της συμβολαιακής γεωργίας δεν είναι μια συνήθης πιστωτική κάρτα προς κάλυψη καταναλωτικών αγαθών. Στην ουσία είναι μια επαγγελματική κάρτα που δίνει σημαντική ανάσα ρευστότητας στους αγρότες αφού λειτουργεί ως μετρητά για κάλυψη δαπανών των αγροτών κατά την διάρκεια της καλλιεργητικής περιόδου. Το επιτόκιο της κάρτας είναι από τα χαμηλότερα επιτόκια των επαγγελματιών και τρέχει μόνο κατά την καλλιεργητική περίοδο.

4.4 Η συμβολή της Τράπεζας Πειραιώς στην θεμελίωση της νέας εποχής στην συμβολαιακή γεωργία.

Το πρόγραμμα συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας της Τράπεζας Πειραιώς λειτουργεί ήδη εδώ και πέντε χρονιά και το στίγμα του έχει αποτυπωθεί στην ελληνική αγροτική κοινωνία. Η Τράπεζα Πειραιώς στην ουσία ανέλαβε να συντονίσει τους εμπλεκόμενους φορείς του κυκλώματος της αγροτικής οικονομίας και να υποστηρίξει τις προσπάθειές τους, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην δημιουργία ικανών συνεργειών του αγροτικού κυκλώματος. Με το πρόγραμμα της Τράπεζας Πειραιώς ο παραγωγός έχοντας εξασφαλίσει την απαιτούμενη ρευστότητα και την διάθεση του παραγόμενου αγροτικού προϊόντος χάρη στο συμβόλαιο που έχει υπογράψει, μπορεί να αφοσιωθεί απόλυτα στις απαιτούμενες προσπάθειες της παραγωγικής διαδικασίας,

ώστε να έχει καλύτερη και αποτελεσματικότερη εκμετάλλευση, ενισχύοντας ταυτόχρονα και την βιωσιμότητά του. Παράλληλα με την χρηματοδότηση του αγοραστή των αγροτικών προϊόντων η μεταποιητική επιχείρηση διευκολύνει στην αγορά καλύτερων πρώτων υλών, πιστοποιημένων προϊόντων και καλύτερου προγραμματισμού διάθεσης και διανομής.

Έτσι, η Τράπεζα Πειραιώς μέσα από την συμβολαιακή γεωργία και κτηνοτροφία κατάφερε να επιβληθεί ως ένας χρηματοδοτικός και συντονιστικός φορέας με άμεση και καθοριστική παρουσία στην επίλυση χαρακτηριστικών προβλημάτων των συμβαλλομένων όπως είναι η έλλειψη συντονισμού, η δυσκολία του προγραμματισμού των εξαγωγών, η ανασφάλεια των γεωργών ως προς την διάθεση της αγροτικής τους παραγωγής, η ορθολογική διαχείριση του κόστους, και η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ αγροτών και μεταποιητικών επιχειρήσεων. Με αυτόν τον τρόπο συνέβαλλε ουσιαστικά στην ανάδειξη της κορυφαίας ποιότητας των ελληνικών αγροτικών προϊόντων, στην αύξηση των πιστοποιημένων και βιολογικών καλλιεργειών, στην εξωστρέφεια των επιχειρήσεων του πρωτογενούς τομέα, στην βιώσιμη αγροτική ανάπτυξη, στην διατήρηση και ενίσχυση των τοπικών οικονομιών και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής.

Μέχρι σήμερα πάνω από είκοσι χιλιάδες αγρότες και περισσότερες από διακόσιες επιχειρήσεις έχουν περάσει το κατώφλι του προγράμματος της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας της Τράπεζας Πειραιώς, με χρηματοδοτήσεις που ξεπερνούν τα 700 εκατομμύρια ευρώ. Το σύνολο των εξαγωγών των επιχειρήσεων που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα, αγγίζει το 1,5 δις ευρώ ενώ πάνω από πενήντα αγροτικά προϊόντα της πατρίδας μας ταξιδεύουν και παρουσιάζονται σε 70 και πλέον χώρες, τονίζοντας την αγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων, προσφέροντάς μας πολύτιμο συνάλλαγμα. Η τράπεζα Πειραιώς αξιοποιώντας την πολυετή εμπειρία της στην Συμβολαιακή γεωργία και αναγνωρίζοντας την ανάγκη ενίσχυσης της παρέμβασής της στην αγροτροφοδοτική αλυσίδα, υλοποιεί καινούργια προϊόντα ακολουθώντας μια ολιστική προσέγγιση στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροτοδιατροφικού τομέα, χρηματοδοτώντας πλέον τόσο το πρώτο σκέλος της αλυσίδας με κύριες συνιστώσες του, την αγορά συντελεστών παραγωγής, πρώτων υλών και την πρωτογενή παραγωγή όσο και το επόμενο σκέλος που αφορά την διανομή και την λιανική πώληση των προϊόντων (Ι. Παπαδόπουλος, 2016). Συμβάλλοντας στη

μείωση του κόστους παραγωγής των αγροτικών προϊόντων, η τράπεζα χρηματοδοτεί εμπόρους γεωργικών εδάφρων, δίνοντάς τους την δυνατότητα μέσω της συμβολαιακής γεωργίας να διαθέσουν τα εμπορεύματά τους στην συγκεκριμένη αγορά και να πληρωθούν άμεσα από τους πελάτες τους. Η πρώτη συνεργασία του νέου αυτού χρηματοδοτικού μοντέλου ξεκίνησε στις αρχές του 2016 με την εταιρεία Bayer. Επιπλέον η τράπεζα επιδιώκει την διάθεση και προώθηση των αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων που συμμετέχουν στα προγράμματα της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας και σε άλλες επιχειρήσεις που χρηματοδοτεί διαφόρων κλάδων, μεταξύ των οποίων είναι και ο ξενοδοχειακός κλάδος, πιστεύοντας ότι η τόνωση της αγοράς των ελληνικών πιστοποιημένων βιολογικών και λοιπών αγροτικών προϊόντων περνά από την διάδοση και την γνωριμία τους μέσω των τουριστών που επισκέπτονται την χώρα μας. Προς αυτήν την κατεύθυνση η Τράπεζα Πειραιώς αποδεικνύει ότι διαθέτει την βούληση και την τεχνογνωσία που απαιτείται και σκοπεύει να αναλάβει και περαιτέρω καινοτόμες δράσεις και πρωτοβουλίες για την στήριξη της ελληνικής αγροτικής οικονομίας (Ι. Παπαδόπουλος, 2016).

Κεφάλαιο 5

Ερευνητικό μέρος: Συμβολαιακή τραπεζική και Τράπεζα Πειραιώς

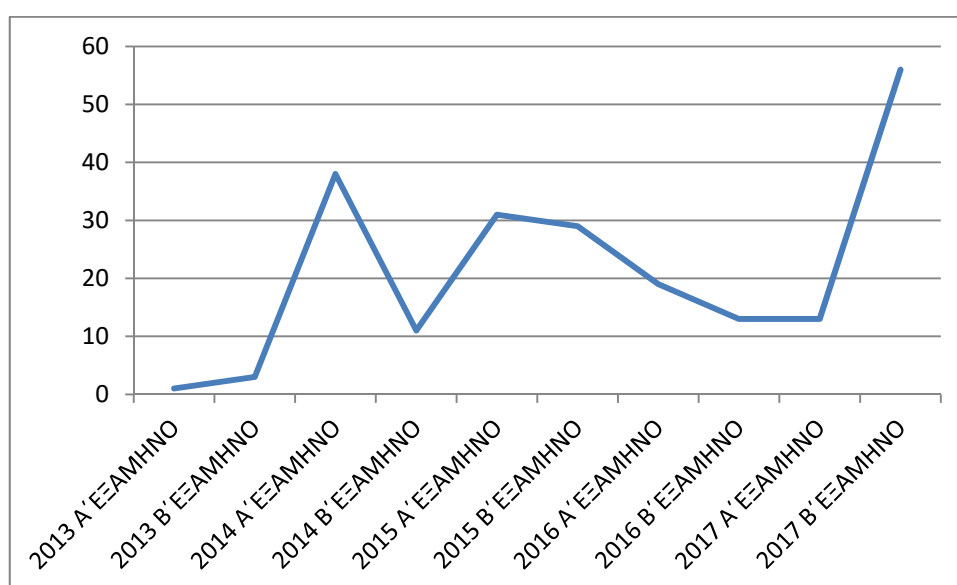
5.1 Η συμβολαιακή τραπεζική στην Τράπεζα Πειραιώς.

Για την παρούσα διατριβή χρησιμοποιήθηκαν δημοσιευμένα στοιχεία της Τράπεζας Πειραιώς με ημερομηνία τελευταίας καταχώρισης την 31/03/2018. Καταγράφηκαν το σύνολο των υπογεγραμμένων συμβολαίων συνεργασίας, η κατανομή τους ανά προϊόν μαζί με την γεωγραφική κατανομή τους, το χρονοδιάγραμμα ένταξης τους, η νομική μορφή της επιχείρησης κλπ. Λόγω του τραπεζικού απορρήτου δεν κατέσται δυνατόν να καταγράφουν τα οικονομικά στοιχεία των συμβολαίων, το πλήθος των συνεργαζόμενων αγροτών ως άτομα, τα όρια των κεφαλαίων κλπ. Ο αναλυτικός πίνακας των καταγεγραμμένων συμβολαίων τραπεζικής γεωργίας - κτηνοτροφίας της Τράπεζας Πειραιώς εμπεριέχων πλήρη και αναλυτικά στοιχεία όπως επωνυμία, νομική μορφή, τόπο, προϊόν, ημερομηνία έναρξης συνεργασίας, παρατίθεται αυτούσιος στο Παράρτημα Ι, πίνακας ....

5.2 Το χρονοδιάγραμμα ένταξης στην συμβολαιακή τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς.

Η ένταξη των επιχειρήσεων στη συμβολαιακή τραπεζική άρχεται από το 2013 όπου το έτος αυτό εντάχθηκαν συνολικά τέσσερεις επιχειρήσεις και συνεχίστηκε με ραγδαία

αύξηση των συνεργατών μελών μέχρι σήμερα. Στον παρακάτω πίνακα με χρονοδιάγραμμα περιγράφεται το πλήθος των επιχειρήσεων που εντάχθηκαν στο πρόγραμμα της συμβολαιακής γεωργίας από το Α' εξάμηνο του 2013 μέχρι και τις αρχές του 2018. Το διάγραμμα αυτό μας δείχνει τις απότομες αυξομειώσεις στον πληθυσμό των εταιριών. Χαρακτηριστική είναι ανάμεσα στο Β' εξάμηνο του 2013 με το Α' εξάμηνο του 2014 όπου οι επιχειρήσεις αυξήθηκαν από 3 στις 38, καθώς επίσης και από το Α' εξάμηνο του 2017 στο Β' εξάμηνο του 2017, όπου ενώ οι επιχειρήσεις που εντάχθηκαν στο Α' εξάμηνο ήταν μόλις 13 στο Β' εξάμηνο έγιναν 55. Αύξηση της τάξεως των 42 επιχειρήσεων. Στο παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζονται αναλυτικά τα στοιχεία με βάση την ημερομηνία ένταξης της επιχείρησης στη συμβολαιακή γεωργία.

Διάγραμμα 7: Αναλυτικά στοιχεία έχοντας ως βάση την ημερομηνία ένταξης της επιχείρησης στη Συμβολαιακή Τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς.

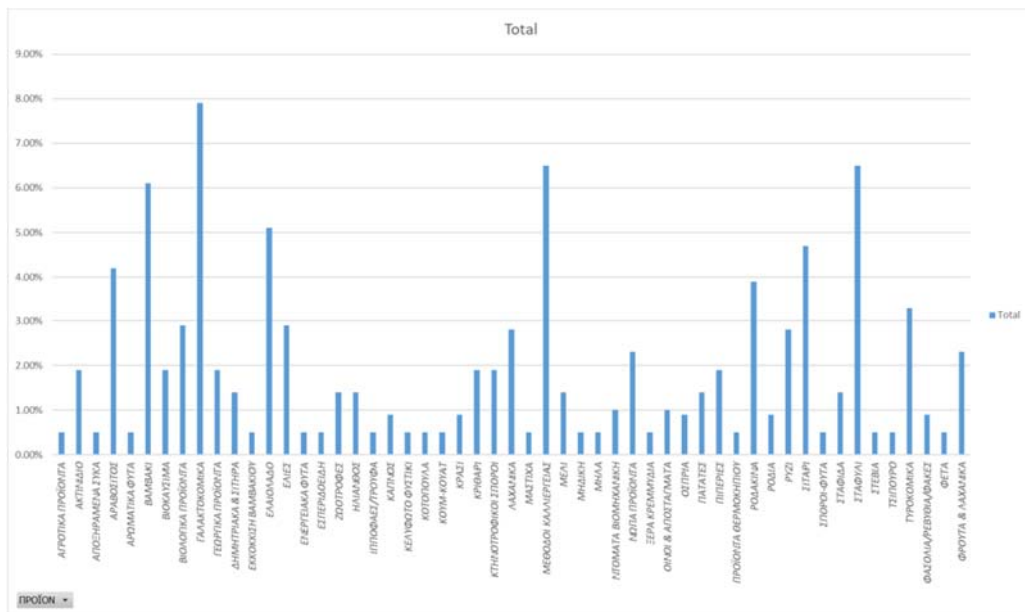
5.3 Κατανομή προϊόντων στην συμβολαιακή τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς.

Η συμβολαιακή γεωργία και κτηνοτροφία στην Τράπεζα Πειραιώς έχει εξαπλωθεί σε μια μεγάλη γκάμα αγροτικών προϊόντων και εκμεταλλεύσεων. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφουμε αναλυτικά τα αγροτικά προϊόντα της συμβολαιακής τραπεζικής της Τράπεζας Πειραιώς, ενώ έπεται παρόμοια γραφική παράσταση.

ΠΡΟΪΟΝ	Πλήθος	Ποσοστό
ΑΓΡΟΤΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	1	0.50%
ΑΚΤΙΝΙΔΙΟ	4	1.90%
ΑΠΟΞΗΡΑΜΕΝΑ ΣΥΚΑ	1	0.50%
ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	9	4.20%
ΑΡΩΜΑΤΙΚΑ ΦΥΤΑ	1	0.50%
ΒΑΜΒΑΚΙ	13	6.10%
ΒΙΟΚΑΥΣΙΜΑ	4	1.90%
ΒΙΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	6	2.90%
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ	17	7.90%
ΓΕΩΡΓΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	4	1.90%
ΔΗΜΗΤΡΙΑΚΑ & ΣΙΤΗΡΑ	3	1.40%
ΕΚΚΟΚΚΙΣΗ ΒΑΜΒΑΚΙΟΥ	1	0.50%
ΕΛΑΙΟΛΑΔΟ	11	5.10%
ΕΛΙΕΣ	6	2.90%
ΕΝΕΡΓΕΙΑΚΑ ΦΥΤΑ	1	0.50%
ΕΣΠΕΡΙΔΟΕΙΔΗ	1	0.50%
ΖΩΤΡΟΦΕΣ	3	1.40%
ΗΛΙΑΝΘΟΣ	3	1.40%
ΙΠΠΟΦΑΕΣ/ΤΡΟΥΦΑ	1	0.50%
ΚΑΠΝΟΣ	2	0.90%
ΚΕΛΥΦΩΤΟ ΦΥΣΤΙΚΙ	1	0.50%
ΚΟΤΟΠΟΥΛΑ	1	0.50%
ΚΟΥΜ-ΚΟΥΑΤ	1	0.50%
ΚΡΑΣΙ	2	0.90%
ΚΡΙΘΑΡΙ	4	1.90%
ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΚΟΙ ΣΠΟΡΟΙ	4	1.90%
ΛΑΧΑΝΙΚΑ	6	2.80%
ΜΑΣΤΙΧΑ	1	0.50%
ΜΕΘΟΔΟΙ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑΣ	14	6.50%
ΜΕΛΙ	3	1.40%
ΜΗΔΙΚΗ	1	0.50%
ΜΗΛΑ	1	0.50%
ΝΤΟΜΑΤΑ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ	2	1.00%
ΝΩΠΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	5	2.30%
ΞΕΡΑ ΚΡΕΜΜΥΔΙΑ	1	0.50%
ΟΙΝΟΙ & ΑΠΟΣΤΑΓΜΑΤΑ	2	1.00%
ΟΣΠΡΙΑ	2	0.90%
ΠΑΤΑΤΕΣ	3	1.40%
ΠΙΠΕΡΙΕΣ	4	1.90%
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ	1	0.50%
ΡΟΔΑΚΙΝΑ	10	3.89%
ΡΟΔΙΑ	2	0.90%
ΡΥΖΙ	6	2.80%
ΣΙΤΑΡΙ	10	4.70%
ΣΠΟΡΟΙ-ΦΥΤΑ	1	0.50%
ΣΤΑΦΙΔΑ	3	1.40%
ΣΤΑΦΥΛΙ	14	6.50%
ΣΤΕΒΙΑ	1	0.50%
ΤΣΙΠΟΥΡΟ	1	0.50%
ΤΥΡΟΚΟΜΙΚΑ	7	3.30%
ΦΑΣΟΛΙΑ/ΡΕΒΥΘΙΑ/ΦΑΚΕΣ	2	0.90%
ΦΕΤΑ	1	0.50%
ΦΡΟΥΤΑ & ΛΑΧΑΝΙΚΑ	5	2.30%
		100.0%

Πίνακας 4: Αναλυτικών προϊόντων της συμβολαιακής τραπεζικής.

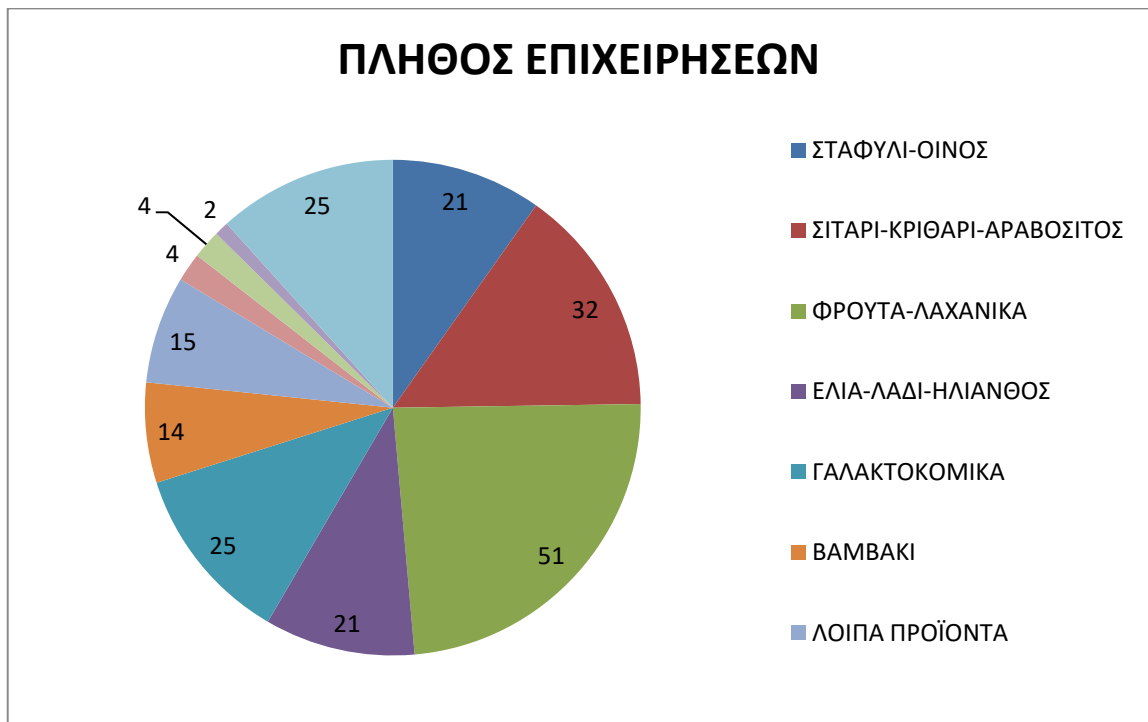

Διάγραμμα 8: Αναλυτικά τα προϊόντα της Συμβολαιακής Τραπεζικής της Τράπεζας Πειραιώς.

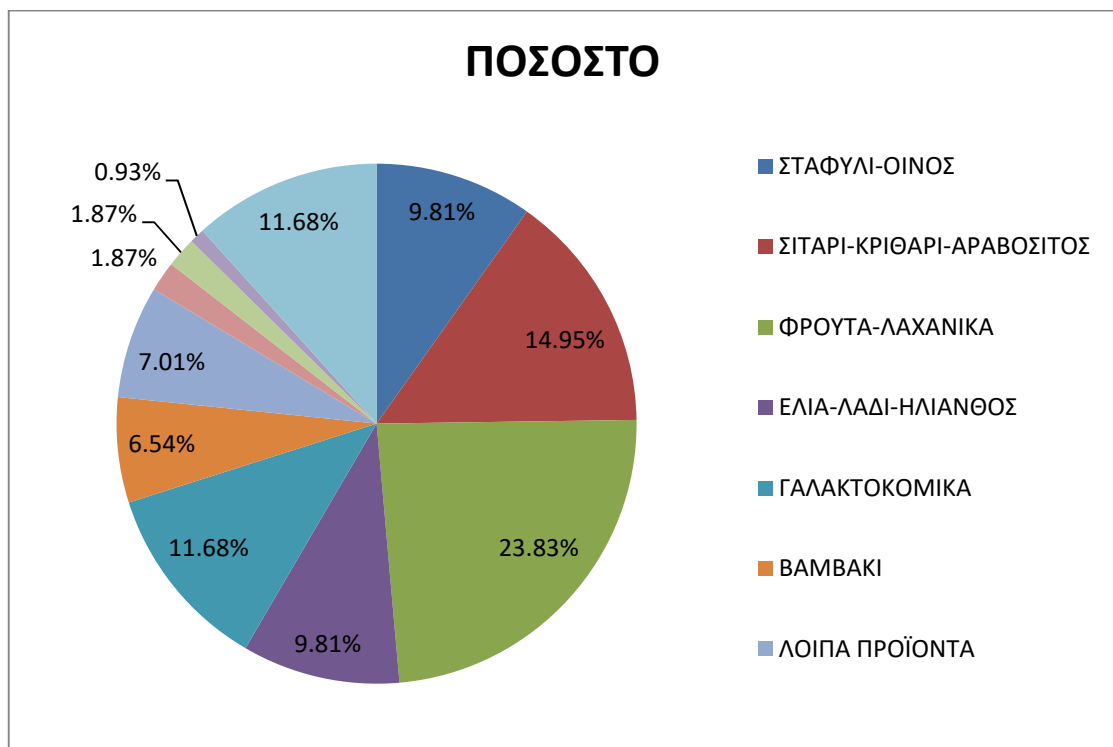
Από τον ανωτέρω πίνακα καταδεικνύεται ότι επί συνόλου 214 επιχειρήσεων που έχουν ενταχτεί στην συμβολαιακή τραπεζική με την Τράπεζα Πειραιώς, 51 επιχειρήσεις ασχολούνται με φρούτα – λαχανικά, 32 επιχειρήσεις ασχολούνται με τα σιτηρά-αραβόσιτο-δημητριακά, 14 ασχολούνται με το βαμβάκι και 25 με τα γαλακτοκομικά. Μια ακόμη οικογένεια με αυξημένη παρουσία είναι αυτή που ασχολείται με σταφύλι-οίνος με 21 επιχειρήσεις, καθώς επίσης και αυτή που ασχολείται με λαδί, ελιά και ηλιάνθο με 21 επιχειρήσεις.

ΟΜΑΔΟΠΟΙΗΜΕΝΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	ΠΛΗΘΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΟ
ΣΤΑΦΥΛΙ-ΟΙΝΟΣ	21	9,81%
ΣΙΤΑΡΙ-ΚΡΙΘΑΡΙ-ΑΡΑΒΟΣΙΤΟΣ	32	14,95%
ΦΡΟΥΤΑ-ΛΑΧΑΝΙΚΑ	51	23,83%
ΕΛΙΑ-ΛΑΔΙ-ΗΛΙΑΝΘΟΣ	21	9,81%
ΓΑΛΑΚΤΟΚΟΜΙΚΑ	25	11,68%
ΒΑΜΒΑΚΙ	14	6,54%
ΛΟΙΠΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	15	7,01%
ΟΣΠΡΙΑ	4	1,87%
ΒΙΟΝΤΗΖΕΛ	4	1,87%
ΚΑΠΝΙΚΑ	2	0,93%
ΖΩΟΤΡΟΦΕΣ-ΛΙΠΑΣΜΑΤΑ-ΧΗΜΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ	25	11,68%
ΣΥΝΟΛΟ	214	100,00%

Πίνακας 5: Πίνακας ομαδοποιημένων προϊόντων της Συμβολαιακής Τραπεζικής, των πελατών της Τράπεζας Πειραιώς.

Διάγραμμα 9: Πλήθος επιχειρήσεων με ομαδοποιημένα τα προϊόντα της Συμβολαιακής Τραπεζικής των πελατών της Τράπεζας Πειραιώς.

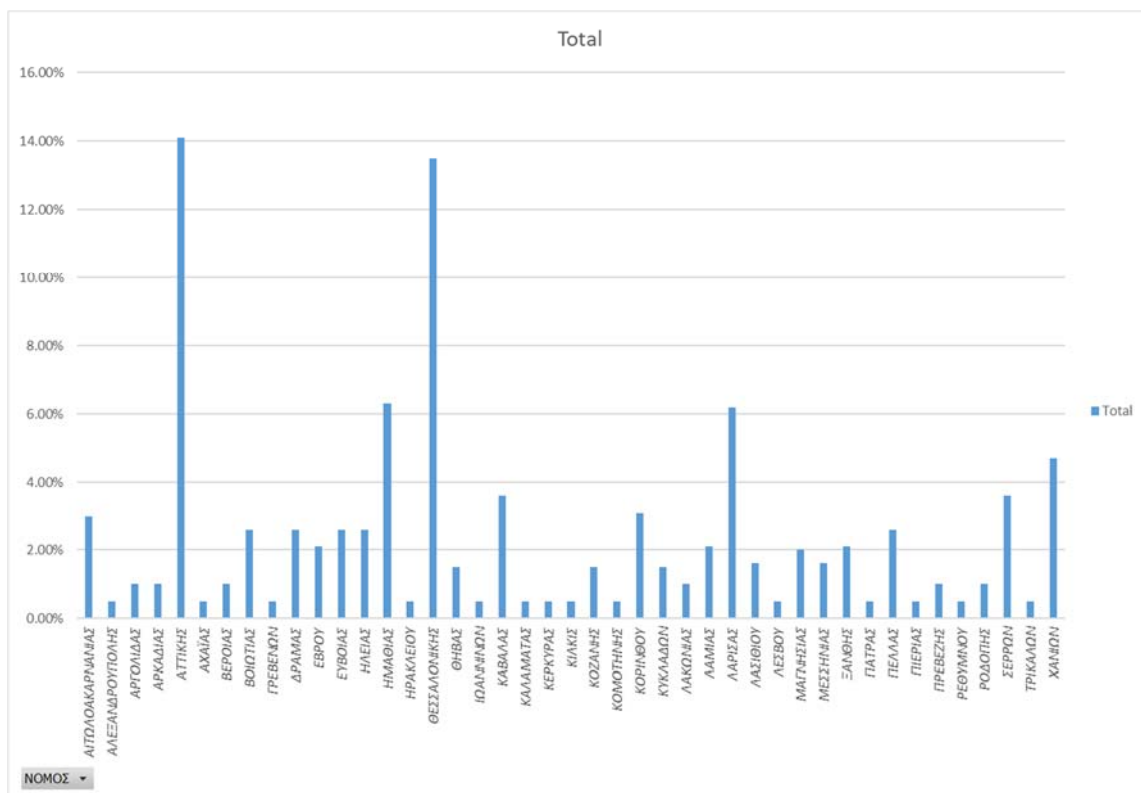
Διάγραμμα 10: Ποσοστό επιχειρήσεων με ομαδοποιημένα τα προϊόντα της Συμβολαιακής Τραπεζικής των πελατών της Τράπεζας Πειραιώς.

5.4 Γεωγραφική κατανομή στην συμβολαιακή τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς .

Η συμβολαιακή γεωργία και κτηνοτροφία στην Τράπεζα Πειραιώς έχει εξαπλωθεί και ανά την Ελλάδα σε μια μεγάλη γκάμα αγροτικών προϊόντων και εκμεταλλεύσεων. Στον πίνακα που ακολουθεί καταγράφουμε αναλυτικά τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν ανά νομό και ανά περιφέρεια.

ΝΟΜΟΣ	Πλήθος	Ποσοστό
ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ	4	3.0%
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	1	0.5%
ΑΡΓΟΛΙΔΑΣ	2	1.0%
ΑΡΚΑΔΙΑΣ	2	1.0%
ΑΤΤΙΚΗΣ	27	14.1%
ΑΧΑΪΑΣ	1	0.5%
ΒΕΡΟΙΑΣ	2	1.0%
ΒΟΙΩΤΙΑΣ	5	2.6%
ΓΡΕΒΕΝΩΝ	1	0.5%
ΔΡΑΜΑΣ	5	2.6%
ΕΒΡΟΥ	4	2.1%
ΕΥΒΟΙΑΣ	5	2.6%
ΗΛΕΙΑΣ	5	2.6%
ΗΜΑΘΙΑΣ	12	6.3%
ΗΡΑΚΛΕΙΟΥ	1	0.5%
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	26	13.5%
ΘΗΒΑΣ	3	1.5%
ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ	1	0.5%
ΚΑΒΑΛΑΣ	7	3.6%
ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ	1	0.5%
ΚΕΡΚΥΡΑΣ	1	0.5%
ΚΙΛΚΙΣ	1	0.5%
ΚΟΖΑΝΗΣ	3	1.5%
ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	1	0.5%
ΚΟΡΙΝΘΟΥ	6	3.1%
ΚΥΚΛΑΔΩΝ	3	1.5%
ΛΑΚΩΝΙΑΣ	2	1.0%
ΛΑΜΙΑΣ	4	2.1%
ΛΑΡΙΣΑΣ	12	6.2%
ΛΑΣΙΘΙΟΥ	3	1.6%
ΛΕΣΒΟΥ	1	0.5%
ΜΑΓΝΗΣΙΑΣ	4	2.0%
ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ	3	1.6%
ΞΑΝΘΗΣ	4	2.1%
ΠΑΤΡΑΣ	1	0.5%
ΠΕΛΛΑΣ	5	2.6%
ΠΙΕΡΙΑΣ	1	0.5%
ΠΡΕΒΕΖΗΣ	2	1.0%
ΡΕΘΥΜΝΟΥ	1	0.5%
ΡΟΔΟΠΗΣ	2	1.0%
ΣΕΡΡΩΝ	7	3.6%
ΤΡΙΚΑΛΩΝ	1	0.5%
ΧΑΝΙΩΝ	9	4.7%
	192	100%

Πίνακας 6: Πίνακας γεωγραφικής, των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς.

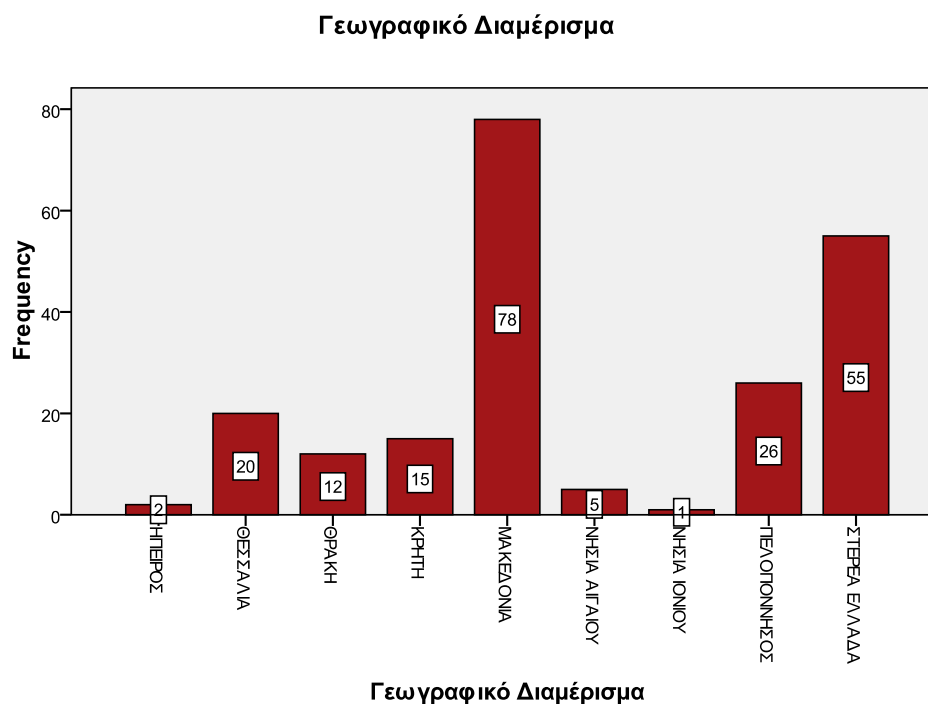
Διάγραμμα 11: Διάγραμμα γεωγραφικής, των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς.

Για την καλύτερη κατανόηση της γεωγραφικής κατανομής της συμβολαιακής τραπεζικής της Τράπεζας Πειραιώς στην Ελλάδα, προχωρήσαμε σε μια νέα απεικόνιση ανά περιφέρεια στον πίνακα και στο διάγραμμα που ακολουθούν.

Γεωγραφική Περιφέρεια

	Πλήθος	Ποσοστό
ΗΠΕΙΡΟΣ	2	,9
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	20	9,3
ΘΡΑΚΗ	12	5,6
ΚΡΗΤΗ	15	7,0
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	78	36,4
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	5	2,3
ΝΗΣΙΑ ΙΟΝΙΟΥ	1	,5
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	26	12,1
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	55	25,7
Σύνολο	214	100,0

Πίνακας 7: Πίνακας κατανομής κατά γεωγραφικό διαμέρισμα, των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς.

Διάγραμμα 12: Διάγραμμα κατανομής κατά γεωγραφικό διαμέρισμα, των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς.

5.5 Κατανομή ανά είδος επιχείρησης (νομική μορφή) στην συμβολαιακή τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς

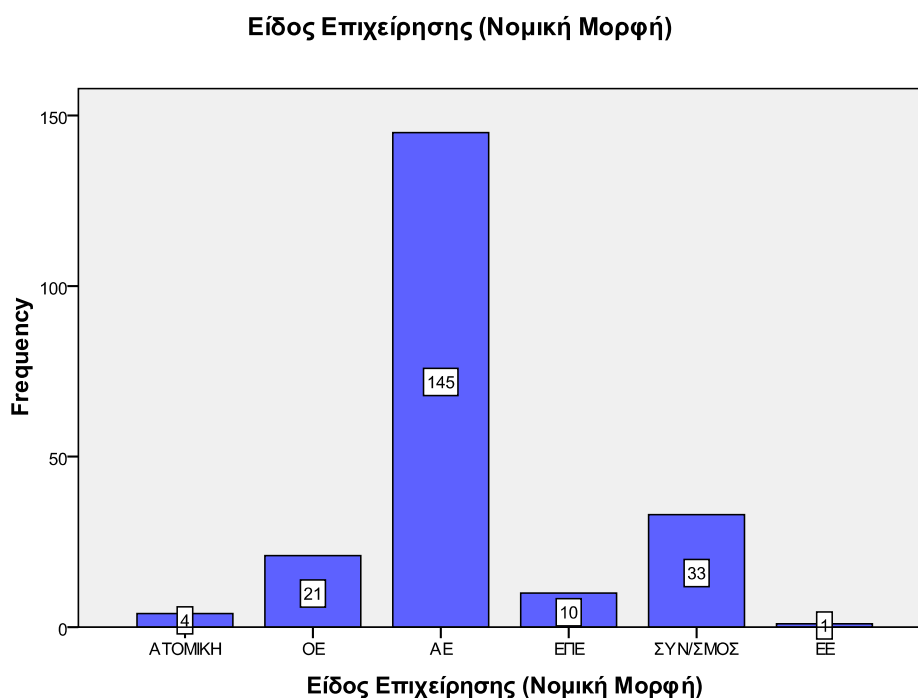
Η νομική μορφή των επιχειρήσεων της συμβολαιακής γεωργίας και κτηνοτροφίας στην τράπεζα Πειραιώς καταγράφεται αναλυτικά τον πίνακα που ακολουθεί

Είδος επιχείρησης (Νομική Μορφή)

	Πλήθος	Ποσοστό
ΑΤΟΜΙΚΗ	4	1,9
ΟΕ	21	9,8
ΑΕ	145	67,8
ΕΠΕ	10	4,7
ΣΥΝ/ΣΜΟΣ	33	15,4
ΕΕ	1	,5
Σύνολο	214	100,0

Πίνακας 8: Πίνακας κατανομής ανά είδος επιχειρήσεων, των πελατών της Συμβολαιακής Γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς.

Από τον πιο πάνω πίνακα προκύπτει ότι η πλειονότητα των επιχειρήσεων που συμμετέχουν είναι Ανώνυμες Εταιρείες με ποσοστό 67,80% και έπονται οι συνεταιρισμοί με 15,40%, ενώ ακολουθούν οι ΟΕ με 9,8%. Για την καλύτερη κατανόηση της κατανομής ανά νομική μορφή της συμβολιακής τραπεζικής της Τράπεζας Πειραιώς στην Ελλάδα προχωρήσαμε σε μια νέα απεικόνιση στο διάγραμμα που ακολουθεί.

Διάγραμμα 13: Κατανομή ανά νομική μορφή

5.6 Σκοπός έρευνας & βασικά στοιχεία μεθοδολογίας

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να μελετηθεί κατά πόσο η συμβολιακή γεωργία συμβάλλει σε καλύτερες συνθήκες εργασίας στον αγροτικό τομέα, στην εξάλειψη τυχόν κινδύνων του αγροτικού τομέα καθώς και την τάση που υπάρχει στην εγχώρια αγροτική αγορά σχετικά με τη μελλοντική ανάπτυξη της συμβολιακής γεωργίας.

Η μεθοδολογία της παρούσας έρευνας βασίζεται στο πρότυπο έρευνας που έχει προταθεί από τους συγγραφείς Newman και Benz (1998) και από τους Tharenou, Donohue και Cooper (2007). Αυτή περιλαμβάνει τα εξής βήματα:

1. Διατύπωση ερευνητικών ερωτημάτων.
2. Θεωρητικό υπόβαθρο.
3. Πλαίσιο έρευνας.
4. Μέθοδος συλλογής δεδομένων.

5. Μέθοδος ανάλυσης δεδομένων.
6. Ερμηνεία αποτελεσμάτων.
7. Παρουσίαση αποτελεσμάτων (συμπεράσματα).

5.6.1. Υποθέσεις έρευνας

Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα (υποθέσεις) της παρούσας εργασίας είναι τα ακόλουθα:

- **Υπόθεση 1^η (H1):** «Υπάρχει προοπτική ανάπτυξης της Συμβολαιακής Γεωργίας στην Ελλάδα;»
- **Υπόθεση 2^η (H2):** «Συμβάλλει η Συμβολαιακή Γεωργία στην ανάπτυξη καλύτερων συνθηκών εργασίας στον αγροτικό τομέα της Ελλάδας;»
- **Υπόθεση 3^η (H3):** «Συμβάλλει η Συμβολαιακή Γεωργία στην εξάλειψη των κινδύνων που ενυπάρχουν στις συνθήκες εργασίας στον αγροτικό τομέα της Ελλάδας;»
- **Υπόθεση 4^η (H4):** «Ποιός είναι ο βαθμός ικανοποίησης των αγροτικών επιχειρήσεων σε σχέση με τη συνεργασία τους με την Τράπεζα Πειραιώς;»
- **Υπόθεση 5^η (H5):** «Ποιός είναι ο βαθμός πρόθεσης των αγροτικών επιχειρήσεων να προτείνουν την τράπεζα Πειραιώς για συνεργασία σε σχέση με τη Συμβολαιακή Γεωργία;»
- **Υπόθεση 6^η (H6):** «Υπάρχει συσχέτιση του βαθμού ικανοποίησης τους από την Τράπεζα Πειραιώς με τη πρόθεσή τους να προτείνουν σε άλλους την τράπεζα για θέματα συμβολαιακής γεωργίας;»

5.6.2. Δομή Ερωτηματολογίου - Δείγμα

Προκειμένου να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο βασίστηκε σε ερευνητικά ερωτήματα, σχετικά με τη συμβολή της συμβολαιακής γεωργίας στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα τα οποία διατυπώθηκαν από τους da Silva (2005), Will (2013), Eaton & Shepherd (2001) και Echanove & Steffen (2005).

Πιο αναλυτικά, το ερωτηματολόγιο αποτελείται από πέντε μέρη. Στο πρώτο μέρος υπάρχουν γενικές ερωτήσεις για τα δημογραφικά στοιχεία των επιχειρήσεων του δείγματος. Στο δεύτερο μέρος, οι ερωτήσεις σχετίζονται με τη σχέση που έχει το δείγμα με την Τράπεζα Πειραιώς. Ειδικότερα, υπάρχουν ερωτήσεις που σχετίζονται με το βαθμό ικανοποίησης των επιχειρήσεων από την συνεργασία τους με την Τράπεζα Πειραιώς, με την πρόθεσή τους να προτείνουν για συνεργασία την τράπεζα αυτή καθώς

και ερωτήσεις σχετικά με τους όρους του συμβολαίου τους. Στο τρίτο μέρος, τα ερωτήματα σχετίζονται με το αν η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην καλύτερευση των συνθηκών εργασίας σε τομείς όπως είναι η ορθολογική διαχείριση του κόστους, οι εμπορικές συνεργασίες, οι οικονομίες κλίμακας και άλλα στοιχεία. Στο τέταρτο μέρος περιγράφονται ερωτήσεις που σχετίζονται με το αν η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην εξάλειψη κινδύνων, όπως για παράδειγμα η αθέτηση όρων ή η έλλειψη εμπιστοσύνης μεταξύ των εμπλεκόμενων. Τέλος, στο πέμπτο μέρος, υπάρχουν ερωτήματα σχετικά με τη μελλοντική εκτίμηση του δείγματος για τυχόν ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας.

Το ερωτηματολόγιο αποτελούνταν συνολικά από 42 ερωτήσεις. Ο χρόνος απάντησής του ήταν περίπου 10-15 λεπτά. Φιλοξενήθηκε για διάστημα 3 εβδομάδων (Μάρτιος - Απρίλιος 2018) στην ψηφιακή πλατφόρμα google docs. Προκειμένου να συμπληρωθεί το ερωτηματολόγιο στάλθηκε, μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (email), σε όλες τις αγροτικές επιχειρήσεις που συνεργάζεται η Τράπεζα Πειραιώς μέσω της συμβολαιακής γεωργίας (συνολικός πληθυσμός 214 επιχειρήσεις). Από αυτές λήφθηκαν 108 ερωτηματολόγια (δείγμα 108 ατόμων) γεγονός που δηλώνει 50,4% ποσοστό συμμετοχής.

5.6.3. Επεξεργασία δεδομένων

Αφού έγινε η συλλογή των δεδομένων των ερωτηματολογίων, ακολούθησε η επεξεργασία τους με στόχο την εξαγωγή κατάλληλων συμπερασμάτων. Η επεξεργασία των αποτελεσμάτων έγινε με τη χρήση του Στατιστικού Λογισμικού Πακέτου SPSS (Statistical Package for Social Sciences).

5.6.4. Ανάλυση αποτελεσμάτων

Στο σημείο αυτό θα αναλύσουμε τη σχέση του παρόντος δείγματος των πελατών της Τράπεζας Πειραιώς σχετικά με τη συνεργασία τους στην συμβολαιακή γεωργία.

5.6.4.1 Ανάλυση σχέσης δείγματος και τράπεζας

Από τους παρακάτω πίνακες – διαγράμματα παρατηρούμε ότι σε πολύ μεγάλο ποσοστό (**50,9% Συμφωνώ και 42,6% Συμφωνώ απόλυτα**) το δείγμα αισθάνεται πολύ εξασφαλισμένο από την Τράπεζα Πειραιώς. Με άλλα λόγια, ο **βαθμός ικανοποίησης του δείγματος από την Τράπεζα Πειραιώς είναι πάρα πολύ μεγάλος**. Για αυτό το

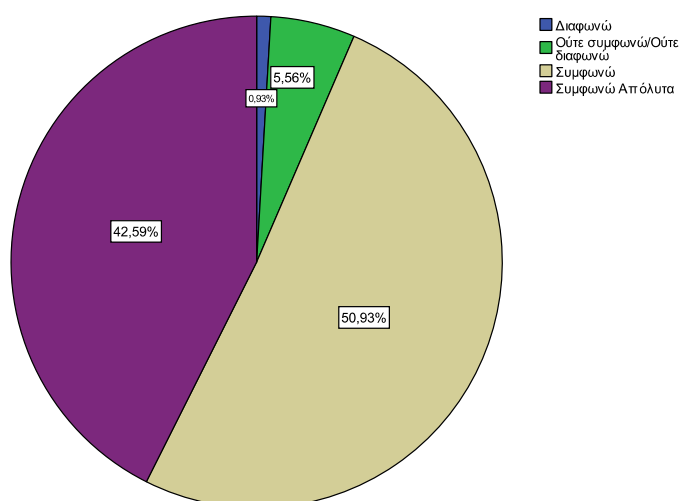
λόγο, όταν ρωτείται αν θα **συστήνε** την Τράπεζα Πειραιώς για συνεργασία σχετικά με τη συμβολαιακή γεωργία ήταν **πάρα πολύ θετικό** (52,8% Συμφωνώ απόλυτα και 38,9% Συμφωνώ, με μόλις ένα άτομο να διαφωνεί απόλυτα).

12. Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	1	,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	6	5,6
Συμφωνώ	55	50,9
Συμφωνώ Απόλυτα	46	42,6
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 9. Ερώτηση 12: Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;

12. Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;

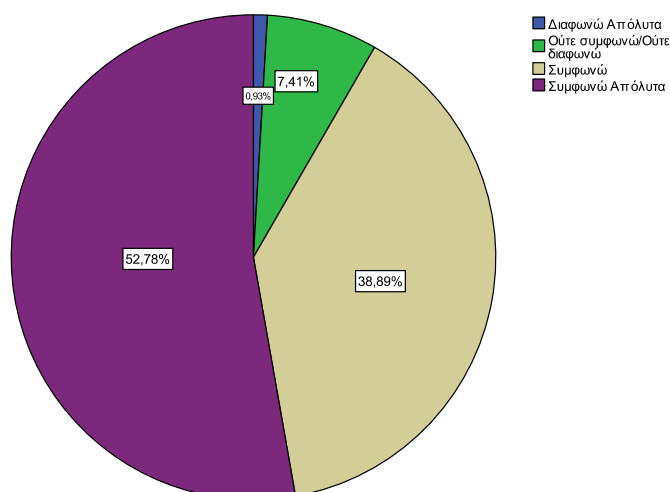
Διάγραμμα 14. Ερώτηση 12: Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;

16. Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη Συμβολαιακή Γεωργία;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	1	,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	8	7,4
Συμφωνώ	42	38,9
Συμφωνώ Απόλυτα	57	52,8
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 10. Ερώτηση 16: Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη συμβολαιακή γεωργία

16. Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη Συμβολαιακή Γεωργία;

Διάγραμμα 15. Ερώτηση 16. Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη Συμβολαιακή Γεωργία

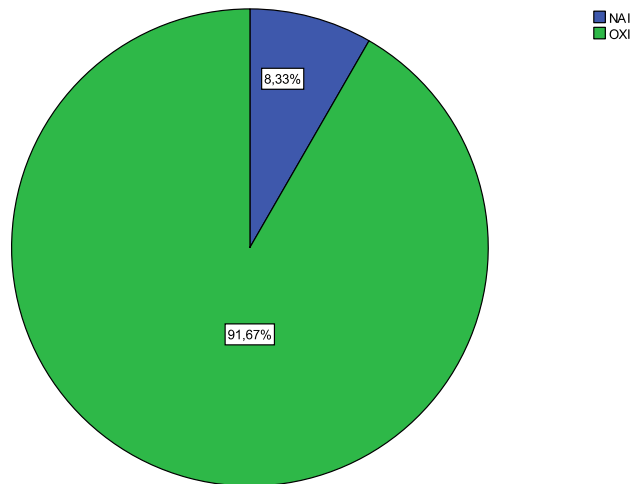
Ολοκληρώνοντας, θα αναφερθούμε στις υπόλοιπες ερωτήσεις που αφορούν τη συνεργασία του δείγματος με την τράπεζα. Ειδικότερα, το **91,67%** **δεν έχει ξανασυνεργαστεί** με τράπεζα για θέματα συμβολαιακής γεωργίας με μόλις το 8,33% να το έχει πραγματοποιήσει κυρίως με τις τράπεζες: Εθνική και Alpha. Ακόμα, το **66,67%** **έχει το δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου κατά τη διάρκεια της περιόδου κυρίως σε θέματα σχετικά με την τιμή**. Τέλος, το δείγμα σε πολύ σημαντικό ποσοστό (**97,22%**) **δεν προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα όταν υπογράφει το συμβόλαιο**. Ακολουθούν αναλυτικά οι πίνακες και τα διαγράμματα όπου περιγράφονται αναλυτικά τα αποτελέσματα.

13α. Έχετε συνεργασθεί με άλλη τράπεζα στη Συμβολαιακή Γεωργία;

	Άτομα	Ποσοστό
ΝΑΙ	9	8,3
ΟΧΙ	99	91,7
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 11. Ερώτηση 13α: Έχετε συνεργασθεί με άλλη τράπεζα στη συμβολαιακή γεωργία;

13α. Έχετε συνεργασθεί με άλλη τράπεζα στη Συμβολαιακή Γεωργία;

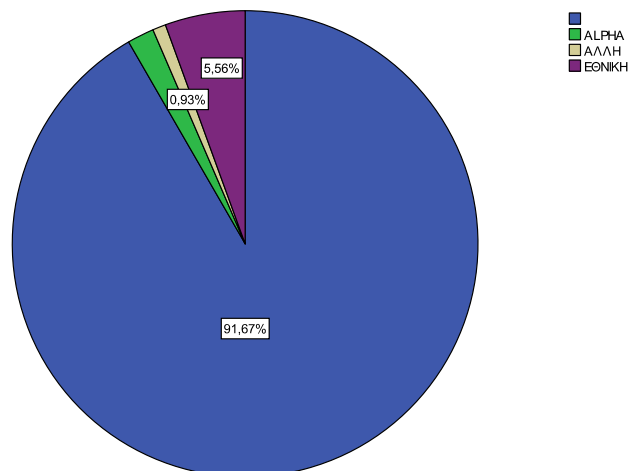
Διάγραμμα 16. Ερώτηση 13α: Έχετε συνεργασθεί με άλλη τράπεζα στη συμβολαιακή γεωργία;

13β. Αν ναι

	Άτομα	Ποσοστό
	99	91,7
ALPHA	2	1,9
ΑΛΛΗ	1	,9
ΕΘΝΙΚΗ	6	5,6
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 12. Ερώτηση 13β: Αν ναι

13β. Αν ΝΑΙ,

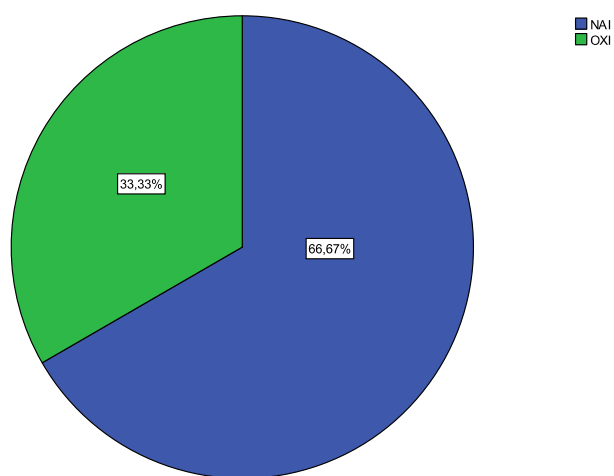
Διάγραμμα 17. Ερώτηση 13β: Αν ναι,

14. Υπάρχει δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου στη διάρκεια της περιόδου;

	Άτομα	Ποσοστό
ΝΑΙ	72	66,7
ΟΧΙ	36	33,3
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 13. Ερώτηση 14: Υπάρχει δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου στη διάρκεια της περιόδου

14. Υπάρχει δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου στη διάρκεια της περιόδου;

;

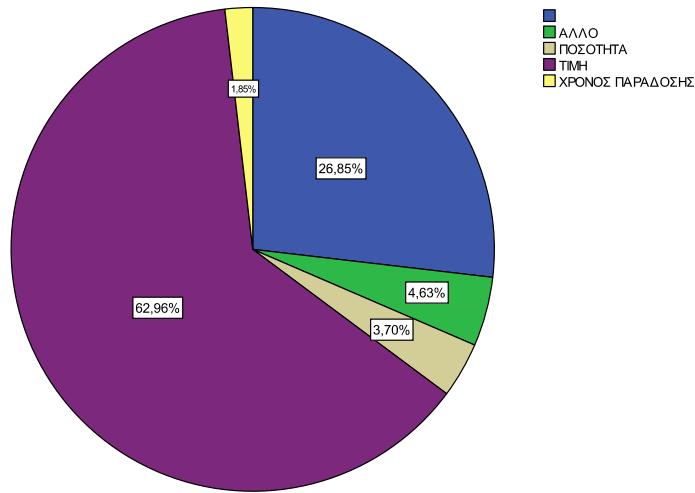
Διάγραμμα 18. Ερώτηση 14: Υπάρχει δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου στη διάρκεια της περιόδου;

14β. Αν ναι,

	Άτομα	Ποσοστό
	29	26,9
ΑΛΛΟ	5	4,6
ΠΟΣΟΤΗΤΑ	4	3,7
ΤΙΜΗ	68	63,0
ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	2	1,9
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας14. Ερώτηση 14β: Αν ναι,

14β. Αν ΝΑΙ,

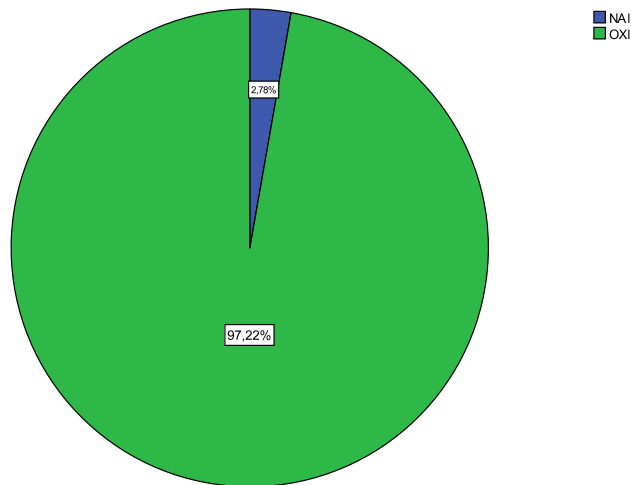
Διάγραμμα 19. Ερώτηση 14β: Αν ναι,

15. Προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα με την υπογραφή το συμβολαίου;

	Άτομα	Ποσοστό
ΝΑΙ	3	2,8
ΟΧΙ	105	97,2
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 15. Ερώτηση 15: Αν ναι, Προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα με την υπογραφή το συμβολαίου;

15. Προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα με την υπογραφή το συμβολαίου;

Διάγραμμα 20. Ερώτηση 15: Αν ναι, Προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα με την υπογραφή του συμβολαίου;

Συσχέτιση μεταξύ του βαθμού ικανοποίησης από την Τράπεζα Πειραιώς και του βαθμού πρόθεσής τους να προτείνουν την τράπεζα για συνεργασία

Οι ερωτήσεις 12 και 16 αφορούν αντίστοιχα, το βαθμό ικανοποίησης τους από την Τράπεζα Πειραιώς καθώς και το βαθμό πρόθεσης τους να προτείνουν σε άλλα άτομα την τράπεζα για συνεργασία. Προκειμένου, να μελετηθεί αν υπάρχει συσχέτιση ανάμεσα σε αυτές τις δύο μεταβλητές και αν ναι σε ποιον βαθμό, χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό μέγεθος συντελεστής Pearson. Ο συντελεστής Pearson δείχνει τη (γραμμική) συσχέτιση (θετική ή αρνητική) μεταξύ δύο ή περισσότερων μεταβλητών. Ειδικότερα, αν ο συντελεστής λάβει τιμή από 0 – 0,3 δεν υπάρχει καλή θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών, αν ο συντελεστής λάβει τιμή από 0,3 – 0,7 υπάρχει αρκετά ισχυρή θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών, ενώ αν ο συντελεστής λάβει τιμή από 0,7 – 1,0 υπάρχει πάρα πολύ καλή θετική συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Ομοίως ισχύει και για αρνητικές τιμές μόνο που τώρα θα επικρατεί αρνητική συσχέτιση (δηλαδή όσο αυξάνεται το ένα ποσό μειώνεται ανάλογα και το άλλο). Στη συγκεκριμένη περίπτωση η τιμή του συντελεστή Pearson είναι 0,494 (περίπου 0,5) συνεπώς υπάρχει αρκετά ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των δύο μεταβλητών. Δηλαδή, όσο αυξάνεται ο βαθμός ικανοποίησης τους από την τράπεζα τόσο αυξάνεται και η πρόθεση τους να προτείνουν την τράπεζα για θέματα συμβολαιακής γεωργίας. Τα αποτελέσματα αυτά έρχονται να επιβεβαιώσουν την 6^η υπόθεση («Υπάρχει συσχέτιση του βαθμού ικανοποίησης τους από την Τράπεζα Πειραιώς με τη πρόθεση τους να προτείνουν σε άλλους την τράπεζα για θέματα συμβολαιακής γεωργίας;»)

		12. Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;	16. Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη Συμβολαιακή Γεωργία;
12. Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;	Pearson Correlation	1	,494**
	Sig. (2-tailed)		,000
	N	108	108
16. Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη Συμβολαιακή Γεωργία;	Pearson Correlation	,494**	1
	Sig. (2-tailed)	,000	
	N	108	108

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

5.6.4.2 Ανάλυση σχέσης δείγματος και καλύτερων συνθηκών εργασίας

Στο Γ' Μέρος του ερωτηματολογίου υπάρχουν ερωτήσεις που σχετίζονται με την άποψη του δείγματος αν η συμβολαιακή γεωργία έχει βοηθήσει στην καλύτερευση των συνθηκών εργασίας τους. Η γενικότερη εικόνα, σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, είναι ότι συμφωνούν ότι η συμβολαιακή γεωργία έχει βοηθήσει στο να καλύτερέψουν τις συνθήκες εργασίας σε ένα πολύ σημαντικό βαθμό. Ειδικότερα: το **69,4% και 24,1% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα, το **65,7% και 22,2% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στη μείωση της ανασφάλειας των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων, το **59,3% και 30,6% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία επιτυγχάνει την ορθολογιστική διαχείριση του κόστους παραγωγής, το **71,3% και 13,9% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, το **63,9% και 25% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες, το **66,7% και 16,7% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα, το **61,1% και 11,1% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροτοδιατροφικού τομέα, το **65,7% και 14,8% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία εξασφαλίζει την πρόσβαση στις εταιρίες, σε μεγάλες εκτάσεις γης, το **45,4% και 42,6% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά τις εταιρίες να επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας, το **61,1% και 25,9% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι με τη συμβολαιακή γεωργία οι εταιρίες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς, το **56,5% και 22,2% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και στην ποιότητα των προϊόντων, το **69,4% και 17,6% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων. Αξίζει τέλος να αναφερθεί, ότι ενώ ένα σημαντικό μέρος του δείγματος (**44,4%**) **συμφωνεί** ότι η συμβολαιακή γεωργία αποδυναμώνει το ρόλο του δημοσίου στις δραστηριότητες υποστήριξης αγροτικού τομέα, υπάρχουν και τα σημαντικά ποσοστά τις τάξεως των **13,9% και 15,7%** όπου **διαφωνούν και διαφωνούν**

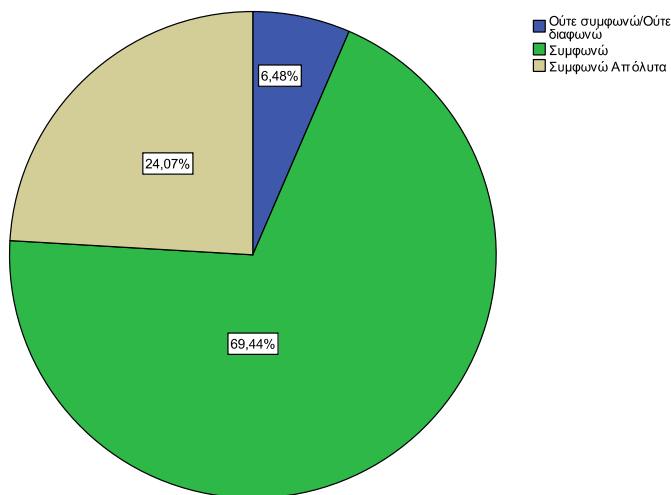
απόλυτα με αυτή τη θέση, καθώς και το **15,7% που προτιμά να διατηρεί ουδέτερη στάση** στην ερώτηση αυτή. Εν συνεχεία ακολουθούν οι αναλυτικοί πίνακες και τα διαγράμματα με τα παραπάνω στοιχεία.

17. Πόσο πιστεύετε ότι η Συμβολαιακή Γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα;

	Άτομα	Ποσοστά
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	7	6,5
Συμφωνώ	75	69,4
Συμφωνώ Απόλυτα	26	24,1
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 16. Ερώτηση 17: Πόσο πιστεύετε ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα;

17. Πόσο πιστεύετε ότι η Συμβολαιακή Γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα;

Διάγραμμα 21. Ερώτηση 17: Πόσο πιστεύετε ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 17 το 69,44% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η Συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα ενώ το 20,4% συμφωνεί απόλυτα και μόνο το 6,48% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Κάνεις δεν δήλωσε ότι διαφωνεί ή διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

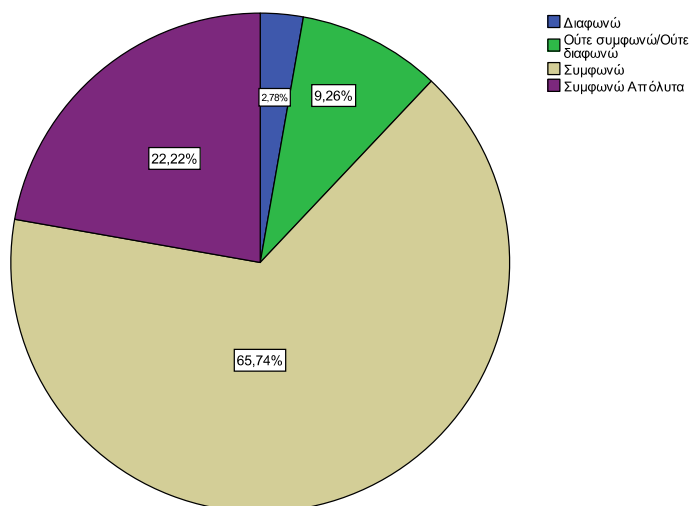

18. Πόσο πιστεύετε ότι η ανασφάλεια των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων, μειώνεται με τη συμβολαιακή γεωργία;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	3	2,8
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	10	9,3
Συμφωνώ	71	65,7
Συμφωνώ Απόλυτα	24	22,2
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 17. Ερώτηση 18: Πόσο πιστεύετε ότι η ανασφάλεια των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων, μειώνεται με τη Συμβολαιακή Γεωργία;

18. Πόσο πιστεύεται ότι η ανασφάλεια των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων, μειώνεται με τη Συμβολαιακή Γεωργία;

Διάγραμμα 22. Ερώτηση 18: Πόσο πιστεύετε ότι η ανασφάλεια των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων, μειώνεται με τη συμβολαιακή γεωργία;

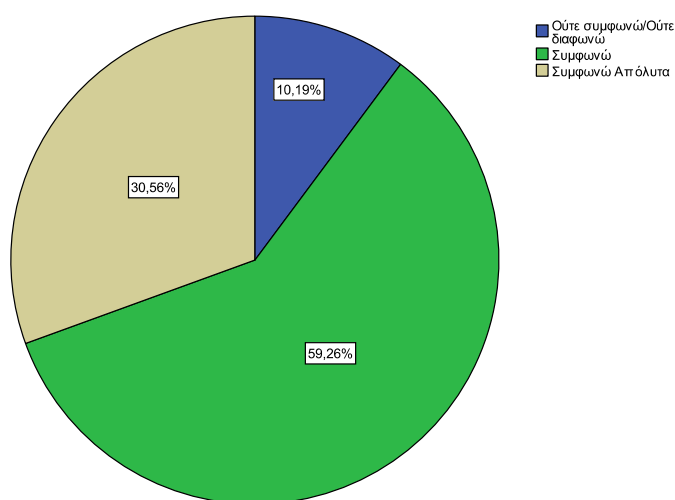
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 18 το 65,74% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η ανασφάλεια των παραγωγών αγροτικών προϊόντων μειώνεται με τη Συμβολαιακή γεωργία ενώ το 22,22 % συμφωνεί απόλυτα και μόνο το 9,26% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Κάνεις δεν δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα και μόλις το 2,78% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

19. Με τη συμβολαιακή γεωργία επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής;

	Άτομα	Ποσοστό
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	11	10,2
Συμφωνώ	64	59,3
Συμφωνώ Απόλυτα	33	30,6
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 18. Ερώτηση 19: Με τη συμβολαιακή γεωργία επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής;

19. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής;

Διάγραμμα 23. Ερώτηση 19: Με τη συμβολαιακή γεωργία επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 19 το 59,26 % των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι με τη Συμβολαιακή γεωργία επιτυγχάνεται η ορθολογική διαχείριση του κόστους παράγωγης ενώ το 39,56 % συμφωνεί απόλυτα και μόνο το 10,19 ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Κανείς δεν δήλωσε ότι διαφωνεί.

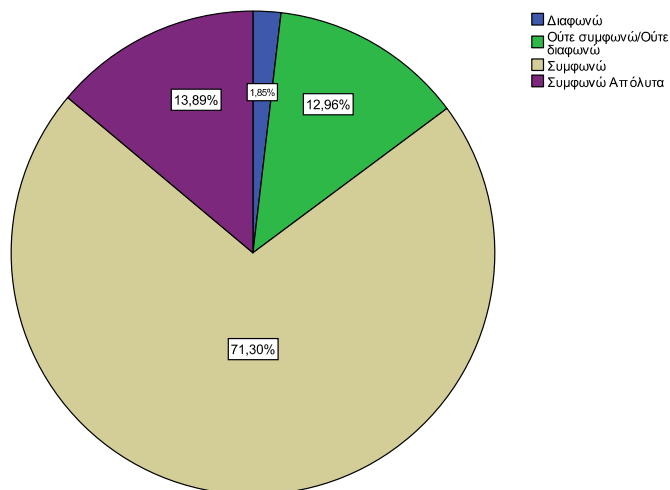
20. Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	2	1,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	14	13,0
Συμφωνώ	77	71,3

Συμφωνώ Απόλυτα	15	13,9
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 19. Ερώτηση 20: Η συμβολοιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής;

20. Η Συμβολοιακή Γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής;

Διάγραμμα 24. Ερώτηση 20: Η συμβολοιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής;

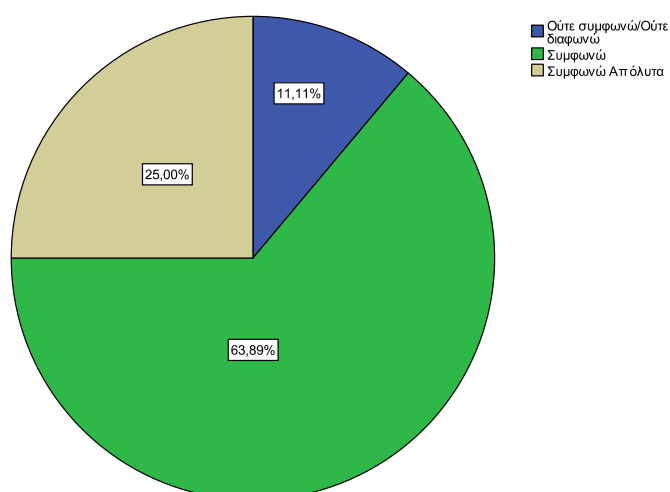
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 20 το 71,30 % των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολοιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, ενώ το 13,8% συμφωνεί απόλυτα και μόνο το 12,96% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Κάνεις δεν δήλωσε ότι διαφωνεί απόλυτα και μόνο το 1,9% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

21. Η συμβολοιακή γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες;

	Άτομα	Ποσοστό
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	12	11,1
Συμφωνώ	69	63,9
Συμφωνώ Απόλυτα	27	25,0
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 20. Ερώτηση 21: Η συμβολοιακή γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες;

21. Η Συμβολαιακή Γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες;

Διάγραμμα 25. Ερώτηση 21: Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες;

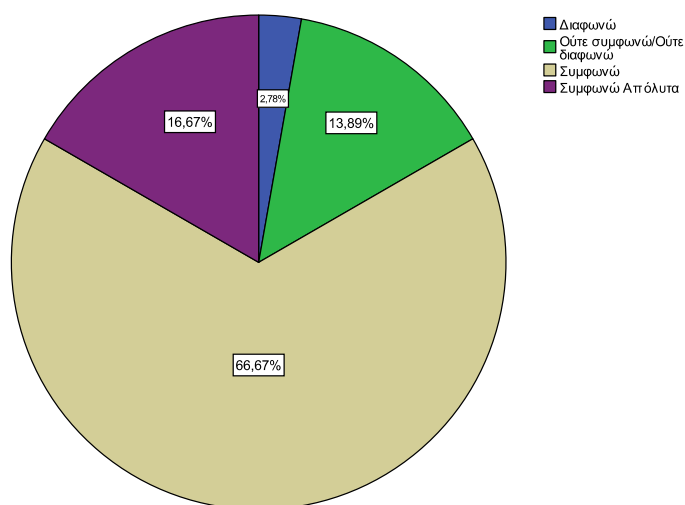
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 21 το 63,89 % των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η Συμβολαιακή γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες, ενώ το 25% συμφωνεί απόλυτα και μόνο το 11,1% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Κάνεις δεν δήλωσε ότι διαφωνεί ή διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

22. Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	3	2,8
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	15	13,9
Συμφωνώ	72	66,7
Συμφωνώ Απόλυτα	18	16,7
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 21. Ερώτηση 22: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα

22. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα;

Διάγραμμα 26. Ερώτηση 22: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα

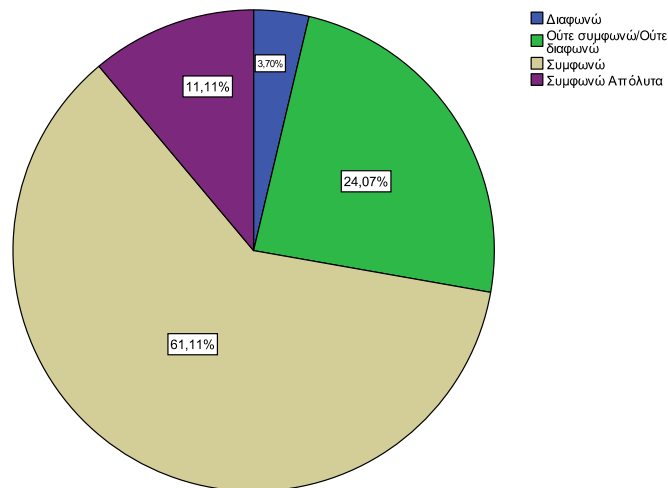
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 22, το 66,67% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η Συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα ενώ το 16,67% συμφωνεί απόλυτα και μόνο το 13,89% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και μόνο το 2,78 διαφωνεί με την άποψη αυτή.

23. Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα της συμβολαιακής γεωργίας συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	4	3,7
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	26	24,1
Συμφωνώ	66	61,1
Συμφωνώ Απόλυτα	12	11,1
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 22. Ερώτηση 23: Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα της συμβολαιακής γεωργίας συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα;

23. Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα της Συμβολαιακής Γεωργίας συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα;

Διάγραμμα 27. Ερώτηση 23: Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα της συμβολαιακής γεωργίας συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροτοδιατροφικού τομέα;

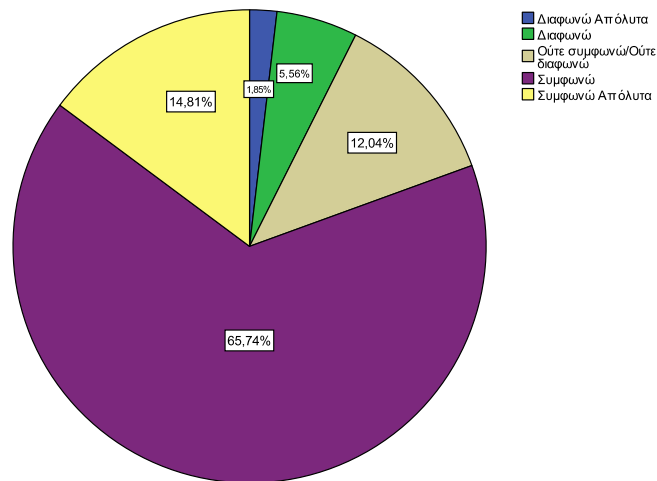
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 23 το 61,11% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στην στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροτοτροφικού τομέα, ενώ το 11,11% συμφωνεί απόλυτα και το 24,07% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και το 3,7% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

24. Με την συμβολαιακή γεωργία εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εταιρείες, σε μεγάλες εκτάσεις γης;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	2	1,9
Διαφωνώ	6	5,6
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	13	12,0
Συμφωνώ	71	65,7
Συμφωνώ Απόλυτα	16	14,8
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 23. Ερώτηση 24: Με την συμβολαιακή γεωργία εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εταιρείες, σε μεγάλες εκτάσεις γης;

24. Με την Συμβολοιακή Γεωργία εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εταιρείες , σε μεγάλες εκτάσεις γης;

Διάγραμμα 28. Ερώτηση 24: Με την συμβολοιακή γεωργία εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εταιρείες, σε μεγάλες εκτάσεις γης;

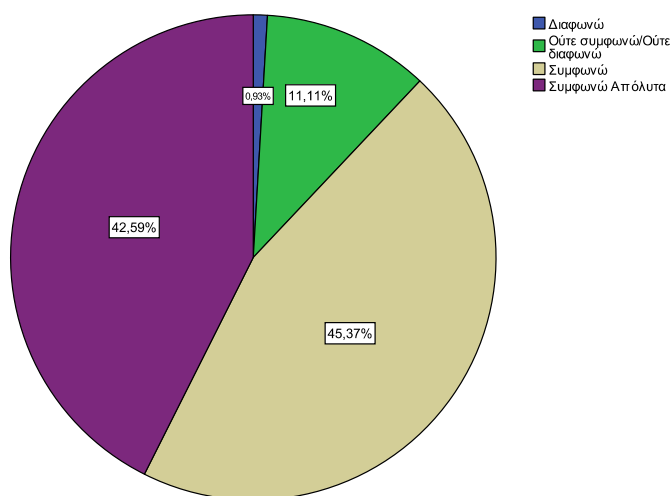
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 24, το 65,74% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολοιακή γεωργία εξασφαλίζει πρόσβαση στις εταιρείες σε μεγάλες εκτάσεις γης ενώ το 14,61% συμφωνεί απόλυτα και το 12,04 % ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ενώ το 5,60% διαφωνεί και το 1,9% διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

25. Με την συμβολοιακή γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	1	,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	12	11,1
Συμφωνώ	49	45,4
Συμφωνώ Απόλυτα	46	42,6
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 24. Ερώτηση 25: Με την συμβολοιακή γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας;

25. Με την Συμβολαιακή Γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας;

Διάγραμμα 29. Ερώτηση 25: Με την συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 25, το 45,4% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι με την συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας ενώ το 42,259% συμφωνεί απόλυτα και το 11,11% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και μόνο το 0,9% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

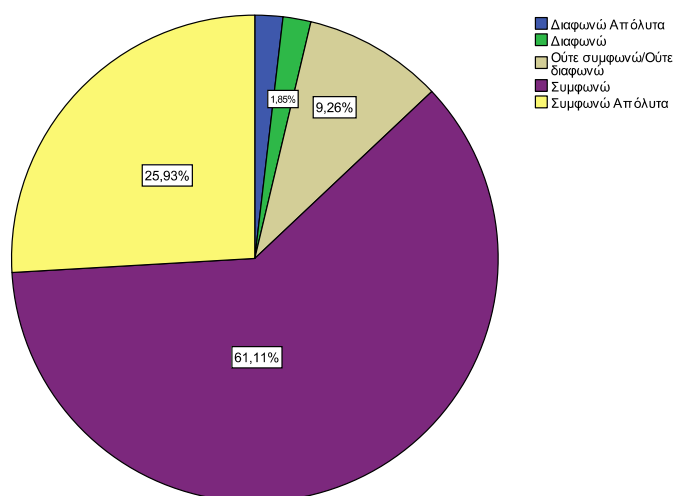
26. Με την συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	2	1,9
Διαφωνώ	2	1,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	10	9,3
Συμφωνώ	66	61,1
Συμφωνώ Απόλυτα	28	25,9
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 25. Ερώτηση 26: Με την συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς;

26. Με την Συμβολαιακή Γεωργία οι εταιρείες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς;

Διάγραμμα 30. Ερώτηση 26: Με την συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς;

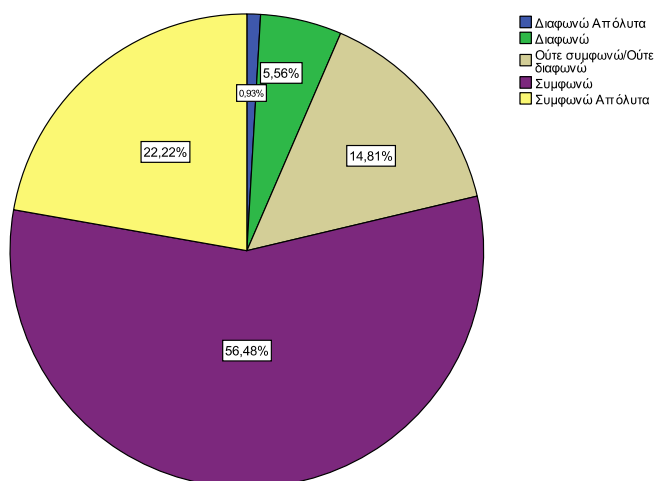
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 26, το 61,11% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι με την συμβολαιακή γεωργία προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς ενώ το 25,93% συμφωνεί απόλυτα και το 9,26% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και το 3,8% διαφωνεί και διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

27. Η συμβολαιακή γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	1	,9
Διαφωνώ	6	5,6
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	16	14,8
Συμφωνώ	61	56,5
Συμφωνώ Απόλυτα	24	22,2
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 26. Ερώτηση 27: Η συμβολαιακή γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων;

27. Η Συμβολαιακή Γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων;

Διάγραμμα 31. Ερώτηση 27: Η συμβολαιακή γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων;

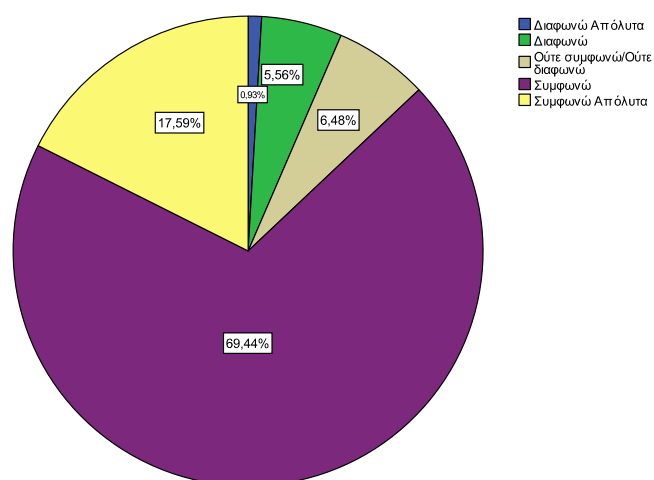
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 27, το 56,48% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και την ποιότητα των αγροτικών προϊόντων, ενώ το 22,22% συμφωνεί απόλυτα και το 14,81% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και το 6,5 % διαφωνεί και διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

28. Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	1	,9
Διαφωνώ	6	5,6
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	7	6,5
Συμφωνώ	75	69,4
Συμφωνώ Απόλυτα	19	17,6
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 27. Ερώτηση 28: Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

28. Η Συμβολαιακή Γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

Διάγραμμα 32. Ερώτηση 28: Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

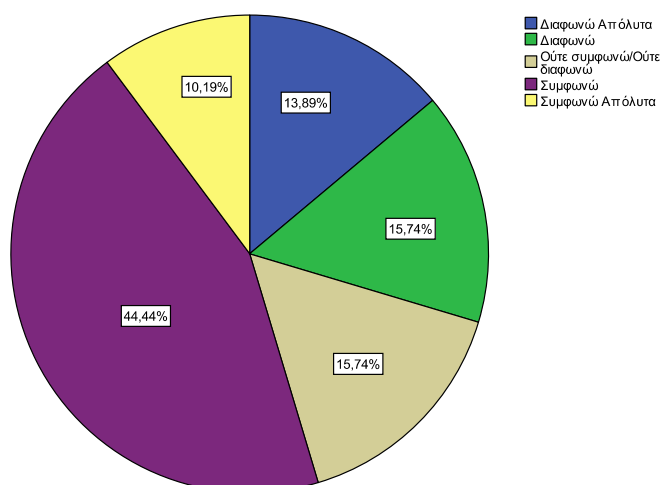
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 28, το 69,44% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων, ενώ το 17,5% συμφωνεί απόλυτα και το 6,48% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και το 6,5 % διαφωνεί και διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

29. Η συμβολαιακή γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημόσιου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	15	13,9
Διαφωνώ	17	15,7
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	17	15,7
Συμφωνώ	48	44,4
Συμφωνώ Απόλυτα	11	10,2
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 28. Ερώτηση 29: Η συμβολαιακή γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημόσιου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα;

29. Η Συμβολαιακή Γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημόσιου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα;

Διάγραμμα 33. Ερώτηση 29: Η συμβολαιακή γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημόσιου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 29, το 45,44% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημόσιου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα, ενώ το 10,2 % συμφωνεί απόλυτα και το 15,8 % ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ενώ το 15,7% διαφωνεί και το 13,9% διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

Ανάλυση Αξιοπιστίας για το Γ' Μέρος

Στο Γ' Μέρος του ερωτηματολογίου υπάρχουν οι ερωτήσεις (Ερώτηση 17 – Ερώτηση 29) που σχετίζονται με το αν συμβάλει ή όχι η συμβολαιακή γεωργία σε καλύτερες συνθήκες εργασίας. Προκειμένου να μελετηθεί ο βαθμός συσχέτισης (βαθμός εσωτερικής συνέπειας) των ερωτήσεων μεταξύ τους, χρησιμοποιείται ένας συντελεστής που ονομάζεται Cronbach Alpha. Αν ο cronbach alpha είναι μεγαλύτερος του 0,5 – 0,6 τότε υπάρχει αρκετά μεγάλη αξιοπιστία και εγκυρότητα μεταξύ των ερωτήσεων 17 – 29. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο συντελεστής έχει τιμή 0,762 συνεπώς εξάγεται το συμπέρασμα ότι υπάρχει μεγάλη αξιοπιστία στις ερωτήσεις αυτές.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,762	13

5.6.4.3 Ανάλυση σχέσης δείγματος και κινδύνων

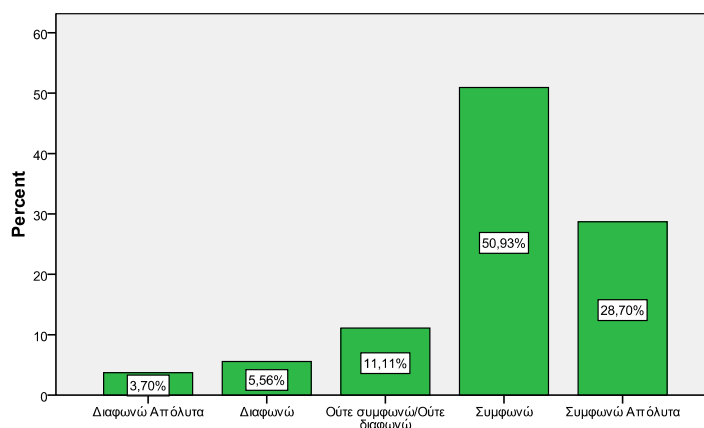
Στο Δ' Μέρος του ερωτηματολογίου υπάρχουν ερωτήσεις που σχετίζονται με την άποψη του δείγματος αν η συμβολαιακή γεωργία έχει βοηθήσει στην εξάλειψη των κινδύνων στις συνθήκες εργασίας τους. Η συμπεριφορά του δείγματος σχετικά με τους κινδύνους διαφέρει στις απαντήσεις του ανάλογα με την ερώτηση. Σε άλλες περιπτώσεις θεωρούν ότι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στη μείωση των κινδύνων ενώ σε άλλες περιπτώσεις δε συμβάλλει. Πιο αναλυτικά: το **50,9% και 28,7% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι με τη συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών – επιχειρήσεων. Με άλλα λόγια το δείγμα θεωρεί ότι η συμβολαιακή γεωργία δε βοηθά στη δημιουργία δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών και επιχειρήσεων. Παρόλα αυτά, το δείγμα θεωρεί στην επόμενη ερώτηση ότι η συμβολαιακή γεωργία μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξη εμπιστοσύνης μεταξύ των εμπλεκόμενων αφού το **62% και 32,4% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** με την άποψη αυτή. Εν συνεχεία, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος (**59,3% συμφωνεί και 13,9% συμφωνεί απόλυτα**) θεωρεί ότι υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων από την πλευρά των αγροτών παραγωγών. Ακόμα, το δείγμα θεωρεί ότι μέσω της συμβολαιακής γεωργίας μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τέτοιο τρόπο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί. Πιο συγκεκριμένα, το **75% συμφωνεί** στην παραπάνω άποψη με ένα **πρόσθετο 7,4% να συμφωνεί απόλυτα** στην άποψη αυτή. Όσον αφορά την επόμενη ερώτηση αν «Με τη Συμβολαιακή γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;», η άποψη του δείγματος διαφοροποιείται. Ενώ το μεγαλύτερο ποσοστό συμφωνεί με την άποψη αυτή (**48,1% συμφωνώ**), μεγάλο είναι και το ποσοστό του δείγματος όπου προτιμά να διατηρήσει ουδέτερη στάση στην ερώτηση αυτή (**28,7% ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ**). Τέλος, αρκετά μεγάλο είναι και το ποσοστό των ατόμων (**56,5% συμφωνούν**) που θεωρεί ότι με τη συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης. Ακολουθούν οι αναλυτικοί πίνακες που περιγράφουν λεπτομερώς τα παραπάνω στοιχεία.

30. Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της συμβολαιακής γεωργίας;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	4	3,7
Διαφωνώ	6	5,6
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	12	11,1
Συμφωνώ	55	50,9
Συμφωνώ Απόλυτα	31	28,7
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 29. Ερώτηση 30: Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της συμβολαιακής γεωργίας;

30. Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της Συμβολαιακής Γεωργίας;

30. Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της Συμβολαιακής Γεωργίας;

Διάγραμμα 34. Ερώτηση 30: Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της συμβολαιακής γεωργίας;

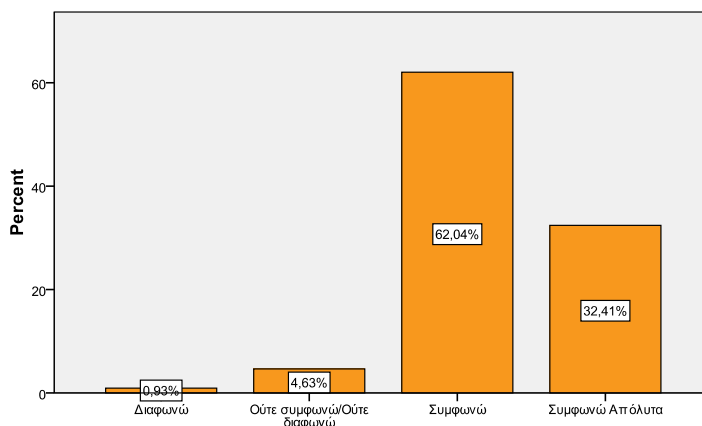
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 30, το 50,90% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία αυξάνει τους δεσμούς σύνδεσης και εμπιστοσύνης μεταξύ παραγωγών και επιχειρήσεων, ενώ το 28,7% συμφωνεί απόλυτα και το 11,11% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και το 9,26% διαφωνεί και διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

31. Η συμβολαιακή γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	1	,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	5	4,6
Συμφωνώ	67	62,0
Συμφωνώ Απόλυτα	35	32,4
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 30. Ερώτηση 31: Η συμβολαιακή γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;

31. Η Συμβολαιακή Γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;

31. Η Συμβολαιακή Γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;

Διάγραμμα 35. Ερώτηση 31: Η συμβολαιακή γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;

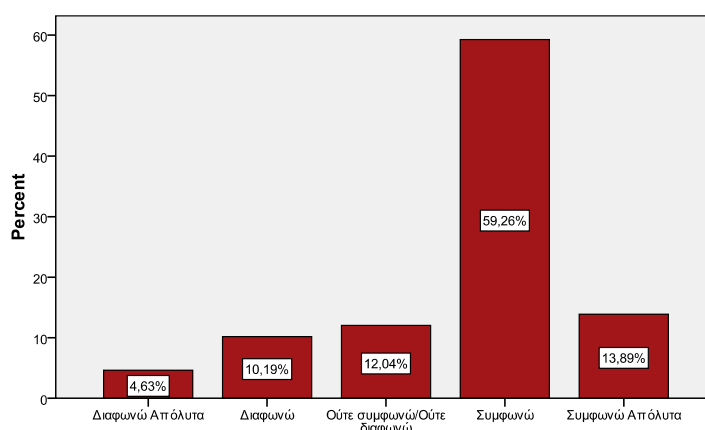
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 31, το 62,04% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων ενώ το 32,41% συμφωνεί απόλυτα και το 4,63% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ενώ μόνο το 0,90% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

32. Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της συμβολαιακής γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	5	4,6
Διαφωνώ	11	10,2
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	13	12,0
Συμφωνώ	64	59,3
Συμφωνώ Απόλυτα	15	13,9
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 31. Ερώτηση 32: Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της συμβολαιακής γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;

32. Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της Συμβολαιακής Γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;

32. Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της Συμβολαιακής Γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;

Διάγραμμα 36. Ερώτηση 32: Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της συμβολαιακής γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 32, το 59,26% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της συμβολαιακής γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς, ενώ το 13,9% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 12,04% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ενώ και το 10,19% διαφωνεί και το 4,63% διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή

33. Με τη συμβολαιακή γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	3	2,8
Διαφωνώ	5	4,6
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	11	10,2
Συμφωνώ	81	75,0
Συμφωνώ Απόλυτα	8	7,4
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 32. Ερώτηση 33: Με τη συμβολαιακή γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί;

Διάγραμμα 37. Ερώτηση 33: Με τη συμβολαιακή γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί;

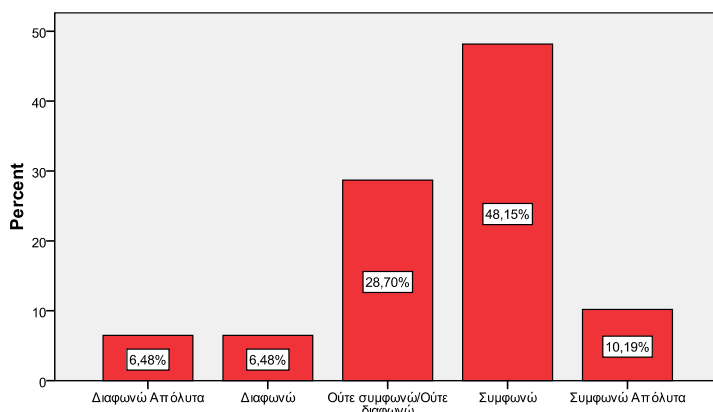
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 33, το 75% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι με την συμβολαιακή γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεαστούν οι τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί, ενώ ποσοστό 7,41% συμφωνεί απόλυτα με την πιο πάνω και το 10,19% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Τέλος το 4,63% διαφωνεί και το 2,78% διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή

34. Με τη συμβολαιακή γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	7	6,5
Διαφωνώ	7	6,5
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	31	28,7
Συμφωνώ	52	48,1
Συμφωνώ Απόλυτα	11	10,2
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 33. Ερώτηση 34: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;

34. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;

34. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;

Διάγραμμα 38. Ερώτηση 34: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 34, το 48,15% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι οι επιχειρήσεις με την συμβολαιακή γεωργία αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στην μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας της παράγωγης με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί-αγρότες, ενώ το 10,19% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή

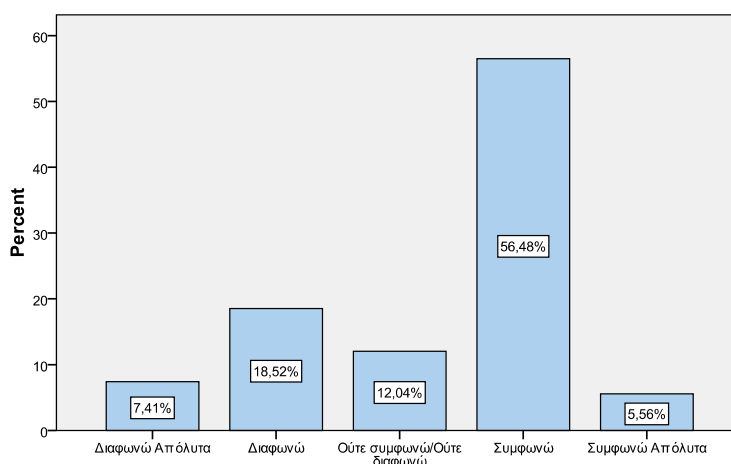
και το 28,70% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Παράλληλα δε και το 6,48% διαφωνεί και επίσης το 6,48% διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

35. Με τη συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	8	7,4
Διαφωνώ	20	18,5
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	13	12,0
Συμφωνώ	61	56,5
Συμφωνώ Απόλυτα	6	5,6
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 34. Ερώτηση 35: Με τη συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;

35. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;

35. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;

Διάγραμμα 39. Ερώτηση 35: Με τη συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 35, το 56,48% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι με την συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος της υπερχρέωσης των αγροτών, ενώ το 5,56% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 12,04% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Παράλληλα δε και το 16,52 % διαφωνεί και επίσης το 7,41 % διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

Ανάλυση Αξιοπιστίας για το Δ' Μέρος

Στο Δ' Μέρος του ερωτηματολογίου υπάρχουν οι ερωτήσεις (Ερώτηση 30 – Ερώτηση 35) που σχετίζονται με το αν μπορεί η συμβολαιακή γεωργία να εξαλείψει τους κινδύνους που υπάρχουν στον αγροτικό τομέα. Προκειμένου να μελετηθεί ο βαθμός συσχέτισης (βαθμός εσωτερικής συνέπειας) των ερωτήσεων μεταξύ τους, χρησιμοποιείται και εδώ ο Cronbach Alpha. Στη συγκεκριμένη περίπτωση ο συντελεστής έχει τιμή 0,565 που σημαίνει αρκετά ισχυρή αξιοπιστία στις ερωτήσεις αυτές.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,565	6

Επειδή ο συντελεστής cronbach, παρότι είναι αποδεκτός, δεν είναι πολύ ισχυρός για αυτό το λόγω χρησιμοποιήθηκε η στατιστική μέθοδος ανάλυση παραγόντων (factor analysis) προκειμένου να γίνει λεπτομερής ανάλυση για το ποιες ερωτήσεις σχετίζονται περισσότερο με τις άλλες (έχουν καλύτερη συνάφεια). Τα αποτελέσματα της μεθόδου Ανάλυσης Παραγόντων παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Rotated Component Matrix^a

	Στοιχεία	
	1	2
30. Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της Συμβολαιακής Γεωργίας;	,233	,709
31. Η Συμβολαιακή Γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;	-,101	,786
32. Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της Συμβολαιακής Γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;	,079	,548

33. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί;	0,722	0,209
34. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;	0,805	-0,113
35. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;	0,743	0,130

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Στις στήλες 1 και 2 παρουσιάζονται οι βαθμοί των ερωτήσεων μεταξύ τους. Οι μεταβλητές που έχουν περισσότερη σύνδεση μεταξύ τους έχουν τιμές μεγαλύτερες από 0,5. Πιο συγκεκριμένα, από τη δεύτερη στήλη του πίνακα γίνεται αντιληπτό ότι οι ερωτήσεις 30, 31, 32 (με αντίστοιχες τιμές 0,709, 0,786, 0,548) συνδέονται περισσότερο μεταξύ τους ενώ από την πρώτη στήλη του πίνακα προκύπτει ότι οι ερωτήσεις 33, 34, 35 (με αντίστοιχες τιμές 0,722, 0,805, 0,743) συνδέονται περισσότερο μεταξύ τους.

5.6.4.4. Ανάλυση σχέσης δείγματος για εκτίμηση για μελλοντική αύξηση

Στο Ε' και τελευταίο μέρος του ερωτηματολογίου υπάρχουν ερωτήσεις που σχετίζονται με την εκτίμηση του δείγματος για μελλοντική αύξηση της συμβολαιακής γεωργίας γενικότερα και των σημερινών συνθηκών εργασίας ειδικότερα. Η γενικότερη εντύπωση, σύμφωνα με τις απαντήσεις τους, είναι ότι θεωρούν ότι η συμβολαιακή γεωργία θα αναπτυχθεί πολύ περισσότερο στο προσεχές μέλλον γιατί οι παρούσες συνθήκες συμβάλλουν σε αυτό. Πιο συγκεκριμένα: το **40,7% και 53,7% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας, το **44,4% και 36,1% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων, το **57,4% και 25% συμφωνούν και συμφωνούν**

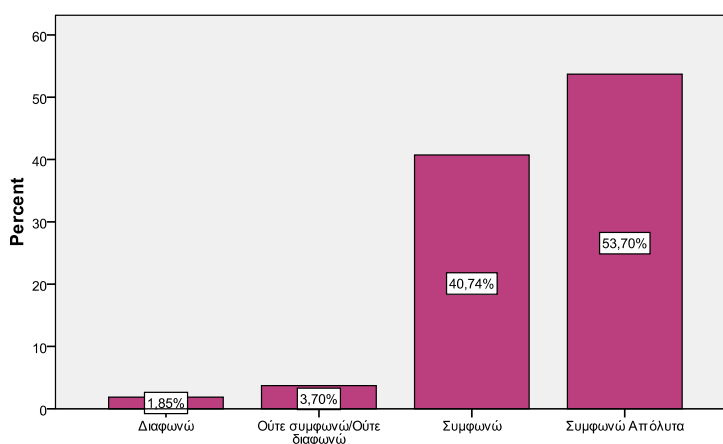
απόλυτα ότι η συμβολαιακή γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών προϊόντων, το **53,7% και 25,9% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών, το **48,1% και 21,3% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων, το **36,1% και 53,7% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι οι παρούσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας (capital controls) ενισχύουν το ρόλο της Συμβολαιακής Γεωργίας και το **49,1% και 36,1% συμφωνούν και συμφωνούν απόλυτα** ότι η Συμβολαιακή Γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες. Ακολουθούν οι αναλυτικές πίνακες με τα παραπάνω αποτελέσματα.

36. Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας;

	Άτομα	Ποσοστά
Διαφωνώ	2	1,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	4	3,7
Συμφωνώ	44	40,7
Συμφωνώ Απόλυτα	58	53,7
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 35. Ερώτηση 36.: Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας;

36. Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της Συμβολαιακής Γεωργίας;

36. Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της Συμβολαιακής Γεωργίας;

Διάγραμμα 40. Ερώτηση 36: Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας;

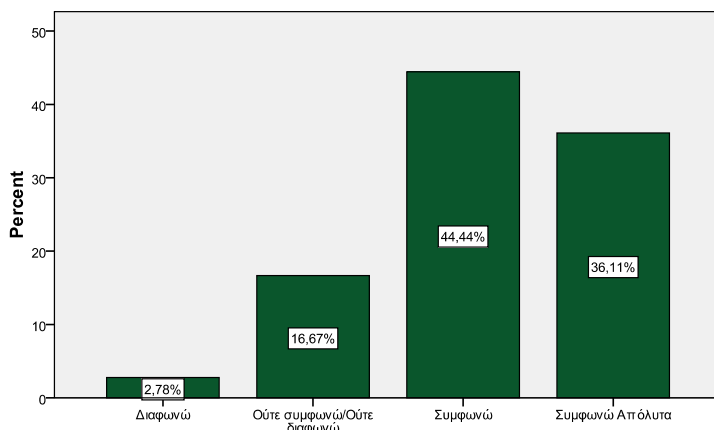
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 36, το 40,74% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας, ενώ το 53,7% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 3,70% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ενώ μόνο το 1,85% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

37. Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	3	2,8
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	18	16,7
Συμφωνώ	48	44,4
Συμφωνώ Απόλυτα	39	36,1
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 36. Ερώτηση 37: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;

37. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;

37. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;

Διάγραμμα 41. Ερώτηση 37: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;

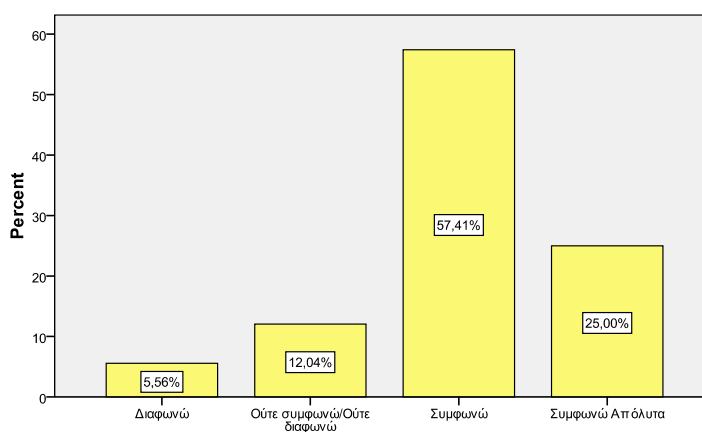
Όπως φαίνεται επίσης και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 37, το 44,44% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων έλλειψη, ενώ το 36,11% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 16,67% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και μόνο το 2,78 % διαφωνεί με την άποψη αυτή.

38. Η συμβολαιακή γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	6	5,6
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	13	12,0
Συμφωνώ	62	57,4
Συμφωνώ Απόλυτα	27	25,0
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 37. Ερώτηση 38: Η συμβολαιακή γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

38. Η Συμβολαιακή Γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

38. Η Συμβολαιακή Γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

Διάγραμμα 42. Ερώτηση 38: Η συμβολαιακή γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 38, το 57,41% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων, ενώ το 25,00%

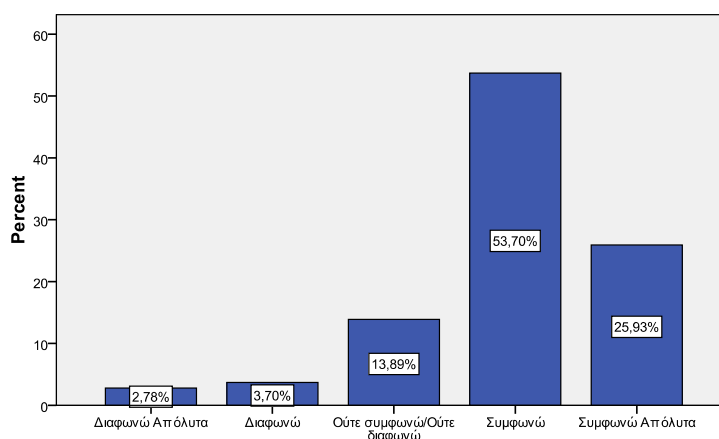
συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 12,04% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί και μόνο το 5,56 % διαφωνεί με την άποψη αυτή.

39. Η συμβολιακή γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	3	2,8
Διαφωνώ	4	3,7
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	15	13,9
Συμφωνώ	58	53,7
Συμφωνώ Απόλυτα	28	25,9
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 38. Ερώτηση 39: Η συμβολιακή γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;

39. Η Συμβολιακή Γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;

39. Η Συμβολιακή Γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;

Διάγραμμα 43. Ερώτηση 39: Η συμβολιακή γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;

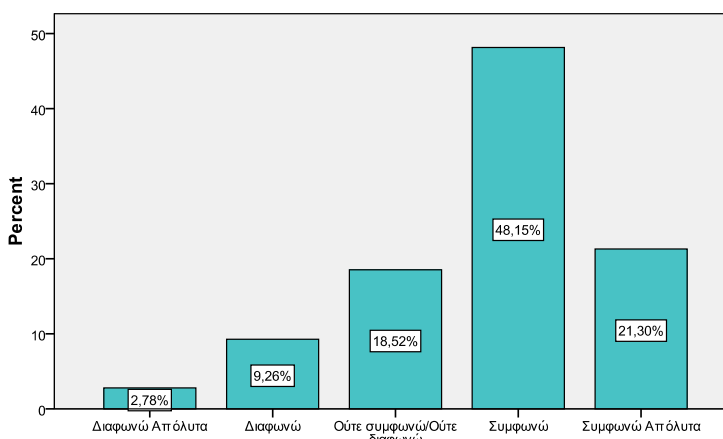
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 39, το 53,70% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολιακή Γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών, ενώ το 25,93 % συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 13,89 % ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Παράλληλα δε το 3,72 % διαφωνεί και επίσης το 2,78 % διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

40. Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ Απόλυτα	3	2,8
Διαφωνώ	10	9,3
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	20	18,5
Συμφωνώ	52	48,1
Συμφωνώ Απόλυτα	23	21,3
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 39. Ερώτηση 40: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

40. Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

40. Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

Διάγραμμα 44. Ερώτηση 40: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

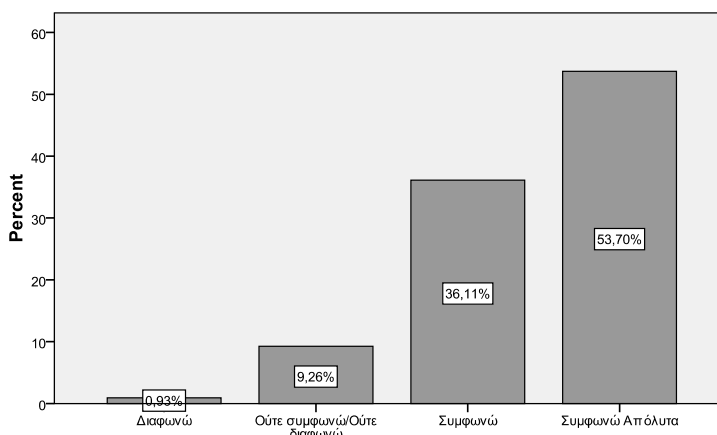
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 40, το 48,15% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων οδηγούν στην αύξηση της ζήτησης ποιοτικών αγροτικών προϊόντων, ενώ το 21,30% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 18,52% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί. Παράλληλα δε και το 9,26% διαφωνεί και επίσης το 2,78% διαφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή.

41. Πιστεύετε ότι οι παρούσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας (capital controls) ενισχύουν το ρόλο της συμβολαιακής γεωργίας;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	1	,9
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	10	9,3
Συμφωνώ	39	36,1
Συμφωνώ Απόλυτα	58	53,7
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 40 Ερώτηση 41: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

41. Πιστεύετε ότι οι παρούσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας (capital controls) ενισχύουν το ρόλο της Συμβολαιακής Γεωργίας;

41. Πιστεύετε ότι οι παρούσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας (capital controls) ενισχύουν το ρόλο της Συμβολαιακής Γεωργίας;

Διάγραμμα 45. Ερώτηση 41: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

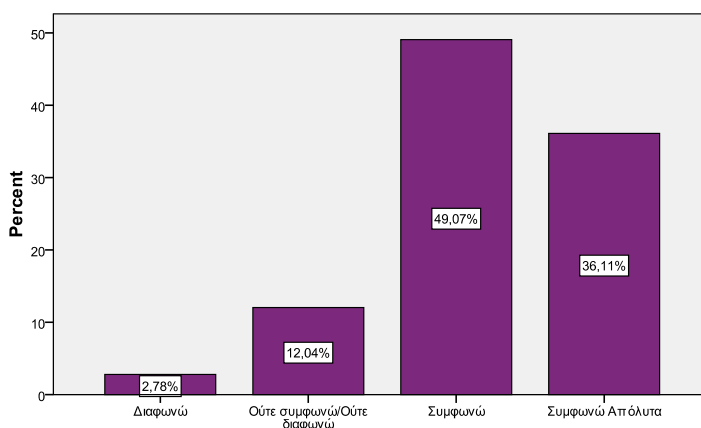
Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 41, το 36,11% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την έποψη ότι οι παρούσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας ενισχύουν το ρόλο της συμβολαιακής γεωργίας, ενώ το 53,7% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 9,26% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ενώ μόνο το 0,93% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

42. Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;

	Άτομα	Ποσοστό
Διαφωνώ	3	2,8
Ούτε συμφωνώ/Ούτε διαφωνώ	13	12,0
Συμφωνώ	53	49,1
Συμφωνώ Απόλυτα	39	36,1
Σύνολο	108	100,0

Πίνακας 41. Ερώτηση 42: Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;

42. Η Συμβολαιακή Γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;

42. Η Συμβολαιακή Γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;

Διάγραμμα 46. Ερώτηση 42: Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;

Όπως φαίνεται και από τον πιο πάνω πίνακα και το διάγραμμα της ερώτησης 42, το 49,07% των ερωτηθέντων συμφωνεί με την άποψη ότι η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες, ενώ το 36,11% συμφωνεί απόλυτα με την άποψη αυτή και το 12,04% ούτε συμφωνεί ούτε διαφωνεί ενώ μόνο το 2,78% διαφωνεί με την άποψη αυτή.

Ανάλυση Αξιοπιστίας για το Ε΄ Μέρος

Στο Ε΄ Μέρος του ερωτηματολογίου υπάρχουν οι ερωτήσεις (Ερώτηση 36 – Ερώτηση 42) που σχετίζονται με τη μελλοντική εκτίμηση της συμβολαιακής γεωργία για

ανάπτυξη. Για τις ερωτήσεις αυτές ο συντελεστής cronbach alpha έχει τιμή 0,599 που σημαίνει αρκετά καλή αξιοπιστία στις ερωτήσεις αυτές.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,599	7

Και στο μέρος αυτό, επειδή ο συντελεστής alpha, παρότι είναι αποδεκτός, δεν είναι πολύ ισχυρός χρησιμοποιήθηκε και εδώ η στατιστική μέθοδος ανάλυση παραγόντων (factor analysis) προκειμένου να γίνει λεπτομερής ανάλυση για το ποιες ερωτήσεις σχετίζονται περισσότερο με τις άλλες (έχουν καλύτερη συνάφεια). Τα αποτελέσματα της μεθόδου Ανάλυσης Παραγόντων παρουσιάζονται στον ακόλουθο πίνακα:

Rotated Component Matrix^a

	Component		
	1	2	3
36. Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της Συμβολαιακής Γεωργίας;	,245	,146	,701
37. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;	,848	,015	,084
38. Η Συμβολαιακή Γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;	,804	,018	,128
39. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;	,826	,255	-,081
40. Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;	,092	,126	-,763

41. Πιστεύετε ότι οι παρούσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας (capital controls) ενισχύουν το ρόλο της Συμβολαιακής Γεωργίας;	,008	,848	,171
42. Η Συμβολαιακή Γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;	,178	,801	-,183

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a. Rotation converged in 5 iterations.

Από την πρώτη στήλη εξάγεται το συμπέρασμα ότι συνδέονται περισσότερο οι ερωτήσεις 37, 38 και 39 (τιμές 0,848, 0,804, 0,826 αντίστοιχα), από τη δεύτερη στήλη οι ερωτήσεις 41 και 42 (τιμές 0,848 και 0,801 αντίστοιχα) ενώ από την τρίτη στήλη οι ερωτήσεις 36 και 40 (τιμές 0,701 και -0,763 αντιστοίχως).

Ανάλυση Αξιοπιστίας για Συνολικό Ερωτηματολόγιο

Όπως προαναφέρθηκε, ο συντελεστής cronbach alpha, μετρά την αξιοπιστία και την εγκυρότητα των μεταβλητών. Αφού έγινε εξέταση της αξιοπιστίας των ερωτήσεων στα επιμέρους τμήματα του ερωτηματολογίου (Μέρη Γ', Δ', Ε'), κρίνεται σκόπιμο να γίνει έλεγχος της αξιοπιστίας σε όλες γενικότερα τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου. Η εκτέλεση του στατιστικού ελέγχου reliability analysis για τις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου γενικά, παρείχε τον ακόλουθο συντελεστή cronbach alpha:

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,842	28

Παρατηρούμε ότι η τιμή του cronbach alpha είναι 0,842 οπότε υπάρχει πάρα πολύ ισχυρή αξιοπιστία και εγκυρότητα όλων των ερωτήσεων.

5.7 Συμπεράσματα της έρευνας

Ο βασικός στόχος της παρούσας έρευνας ήταν να μελετηθεί αν υπάρχουν προοπτικές για μελλοντική ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας (Υπόθεση 1: H1). Σύμφωνα με τα

πολύ υψηλά ποσοστά των απαντήσεών τους, το δείγμα θεωρεί ότι η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες, αναδεικνύει την ποιότητα ελληνικών προϊόντων καθώς και συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων. Ακόμα, υποστηρίζουν ότι η έλλειψη ρευστότητας, τα capital controls και οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων ενισχύουν την ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας.

Όσον αφορά τη δεύτερη υπόθεση (H2: «Συμβάλλει η συμβολαιακή γεωργία στην ανάπτυξη καλύτερων συνθηκών εργασίας στον αγροτικό τομέα της Ελλάδας;»), οι ερωτηθέντες υποστηρίζουν ότι πράγματι η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ανάπτυξη καλύτερων συνθηκών εργασίας. Πιο αναλυτικά, θεωρούν ότι η συμβολαιακή γεωργία: βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα και στη μείωση της ανασφάλειας των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων, επιτυγχάνει την ορθολογιστική διαχείριση του κόστους παραγωγής, συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες, συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα, βοηθά στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροτοδιατροφικού τομέα, εξασφαλίζει την πρόσβαση στις εταιρίες σε μεγάλες εκτάσεις γης, βοηθά τις εταιρίες να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας και να προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς, καθώς και ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων.

Εν συνεχεία, σχετικά με την τρίτη υπόθεση (H3: «Συμβάλλει η συμβολαιακή γεωργία στην εξάλειψη των κινδύνων που ενυπάρχουν στις συνθήκες εργασίας στον αγροτικό τομέα της Ελλάδας;»), το δείγμα διαφοροποιεί τη θέση του. Θεωρεί ότι σε ορισμένες περιπτώσεις βοηθά στην εξάλειψη των κινδύνων και σε άλλες περιπτώσεις όχι. Πιο συγκεκριμένα, τα άτομα θεωρούν ότι μέσω της συμβολαιακής γεωργίας μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τέτοιο τρόπο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί. Επίσης, ένα μεγάλο μέρος των ερωτηθέντων υποστηρίζουν ότι με τη συμβολαιακή γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί. Παρ' όλα αυτά ένα εξίσου σημαντικό ποσοστό προτιμά να διατηρεί ουδέτερη θέση στην άποψη αυτή. Επιπλέον,

πολύ μεγάλα είναι και τα ποσοστά των ατόμων που πιστεύουν ότι με τη συμβολαιακή γεωργία υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων από την πλευρά των αγροτών παραγωγών καθώς και αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης.

Η τέταρτη υπόθεση (H4) σχετίζεται με το βαθμό ικανοποίησης του δείγματος από τη συνεργασία του με την Τράπεζα Πειραιώς. Το δείγμα σε ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό (93%) αισθάνεται πολύ ικανοποιημένο από τη συνεργασία του με τη συγκεκριμένη τράπεζα.

Στην πέμπτη υπόθεση (H5) διαφαίνεται η πρόθεση του δείγματος να προτείνουν την Τράπεζα Πειραιώς σε συναδέλφους τους για μελλοντική συνεργασία μέσω της συμβολαιακής γεωργίας. Η υπόθεση αυτή ενισχύεται αφού το 91% περίπου του δείγματος είναι πρόθυμο να προτείνει τη συγκεκριμένη τράπεζα σε θέματα συμβολαιακής γεωργίας.

Ολοκληρώνοντας, υπάρχει η επιβεβαίωση της 6^{ης} υπόθεσης («Υπάρχει συσχέτιση του βαθμού ικανοποίησης τους από την Τράπεζα Πειραιώς με τη πρόθεση τους να προτείνουν σε άλλους την τράπεζα για θέματα συμβολαιακής γεωργίας;») αφού ο συντελεστής Pearson (0,494) έδειξε αρκετά ισχυρή συσχέτιση ανάμεσα στις δύο μεταβλητές.

Επίλογος

Ο ελληνικός αγροτοδιατροφικός τομέας αντιμετωπίζει σήμερα νέες δύσκολες συνθήκες που δημιούργησε η οικονομική κρίση και ο σύγχρονος τρόπος διαβίωσης. Ευρίσκεται λοιπόν μπροστά στα δομικά του προβλήματα όπως είναι οι μικρές εκμεταλλεύσεις, η έλλειψη μεγάλων και ισχυρά παραγωγικών αγροτικών συνεταιρισμών, η εγκατάλειψη των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, η γήρανση του πληθυσμού, το χαμηλό επίπεδο καινοτομίας και παράλληλα μπροστά στις δυσκολίες που δημιουργεί η οικονομική κρίση και αφορούν τις χρηματοδοτικές ανάγκες των αγροτών-παραγωγών και των λοιπών εμπλεκόμενων μερών του αγροτροφικού τομέα, που επικεντρώνονται κυρίως στα προβλήματα ρευστότητας και στις ανάγκες των αγροτών για κεφαλαία κίνησης.

Η συμβολαιακή γεωργία ως ένα νέο χρηματοοικονομικό εργαλείο στα χέρια των τραπεζών κέρδισε τον κόσμο του αγροτικού τομέα και με πρωτεργάτη στον ελληνικό χώρο την Τράπεζα Πειραιώς, η οποία καταγραφεί σοβαρές και ικανές συνεργασίες και αποδόσεις και ικανά αποτελέσματα. Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί την μέθοδο με την οποία ο αγροτικός κόσμος επιλύει μια σειρά προβλημάτων τόσο του κλάδου όσο και της κοινωνίας γενικότερα, ενώ ταυτόχρονα προβαίνει στον εξορθολογισμό της παράγωγης και προσαρμόζεται ευκολότερα στο γενικό κλίμα της οικονομίας με πρακτική ανάπτυξης και εξέλιξης και όχι μόνο επιβίωσης.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας κατέδειξαν ότι η εφαρμογή της συμβολαιακής γεωργίας αποτελεί ένα ικανοποιητικό και αποτελεσματικό μέσο για την διαχείριση των κινδύνων παραγωγής και εμπορίας, εξασφαλίζοντας μεγαλύτερο εισόδημα, ευκολότερη χρηματοδότηση και σημαντική υποστήριξη κατά την διάρκεια της παραγωγικής διαδικασίας. Μέσα από τα προγράμματα της τραπεζικής συμβολαιακής οι τράπεζες και ιδιαίτερα η τράπεζα Πειραιώς, γνωρίζοντας τις χρηματοδοτικές ανάγκες των καλλιεργητών και των μεταποιητών αγροτικών προϊόντων έθεσε σε εφαρμογή προγράμματα συμβολαιακής γεωργίας ικανά να ικανοποιήσουν τις ανάγκες του αγροτικού κόσμου.

Τέλος, τα αποτελέσματα της έρευνας επιβεβαιώνουν τα βιβλιογραφικά δεδομένα με βασικότερα αυτά με τα οποία διαγράφεται ο γρήγορος ρυθμός ανάπτυξης, η διασφάλιση διάθεσης της παράγωγης, η μείωση των κινδύνων και η διασφάλιση ενός μεγαλύτερου εισοδήματος να αποτελούν κοινά στοιχεία των μελετών της συμβολαιακής γεωργίας.

Στους δύσκολους καιρούς για την Ελλάδα με την οικονομική κρίση και τα capital control να σκιάζουν την ελληνική κοινωνία όλα δείχνουν ότι υπάρχουν μεγάλες προοπτικές ανάπτυξης της συμβολαιακής γεωργίας ως ενός νέου χρηματοοικονομικού εργαλείου ικανού να συμβάλλει στην ανοικοδόμηση της ελληνικής αγροτικής παραγωγής και να θέσει τις βάσεις για μια βιώσιμη αγροτική παραγωγή έτοιμη να λειτουργήσει ως ατμομηχανή ανάπτυξης και εξόδου από την κρίση.

Παράρτημα Α

Ερωτηματολόγιο

A.1 Ερωτηματολόγιο

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Οικονομικών Επιστήμων και Διοίκησης –
Τμήμα Τραπεζικής & Χρηματοοικονομικής

Αγαπητέ κύριε/κυρία,

Με το παρόν ηλεκτρονικό μήνυμα σας προσκαλούμε να συμμετάσχετε στην έρευνα που εκπονείται στο πλαίσιο του μεταπτυχιακού μου προγράμματος σπουδών του τμήματος Τραπεζικής και Χρηματοοικονομικής του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου. Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή έχει ως θέμα: «Η συμβολαιακή γεωργία ως νέα χρηματοδοτική μορφή ανάπτυξης και ενδυνάμωσης της οικονομίας. Το παράδειγμα της Τράπεζας Πειραιώς»

Ανήκετε σε μια μικρή ομάδα συμμετεχόντων η οποία επιλέχθηκε από το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα με την Συμβολαιακή Γεωργία και την Τράπεζα Πειραιώς και πιστεύουμε ότι μπορείτε να μας παρέχετε πολύτιμες πληροφορίες-κατευθύνσεις και να εξυπηρετήσετε τους ερευνητικούς στόχους της εργασίας.

Στο πλαίσιο συμμετοχής σας στην έρευνα, καλείστε να απαντήσετε στις ερωτήσεις του ερωτηματολογίου, πατώντας το link στο τέλος του μηνύματος. Για την ταχύτερη και ευκολότερη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, η πλειοψηφία των απαντήσεων είναι της μορφής πολλαπλής επιλογής. Ως εκ τούτου, ο απαιτούμενος χρόνος απόδοσης απαντήσεων δεν υπερβαίνει τα 10 - 15 λεπτά.

Οι απαντήσεις σας στις ερωτήσεις της έρευνας είναι απολύτως εμπιστευτικές και απόρρητες, ενώ θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά για επιστημονικούς σκοπούς. Θα πρέπει να προβείτε στην συμπλήρωση απάντησης του ερωτηματολογίου εντός δέκα ημερών και το αργότερο έως την 31/3/2018

Ερωτηματολόγιο:

https://docs.google.com/forms/d/e/1FAIpQLSfoqiLzP2WQV2LeY9_DDXJluBjAbKvL4wSIIOrKDjFEGkQSPA/viewform

Με εκτίμηση,

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

Μεταπτυχιακός φοιτητής Τμήματος Τραπεζικής & Χρημ/κης ΑΠΚΥ

Email: avgerk@ [gmail.com](mailto:avgerk@gmail.com)

Τηλ.6932320800

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

ΑΘΗΝΑ 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 2018

Η παρούσα έρευνα αφορά στη συμβολαιακή γεωργία ως νέα χρηματοδοτική μορφή ανάπτυξης και ενδυνάμωσης της οικονομίας. Το παράδειγμα της Τράπεζας Πειραιώς»

Το παρόν ερωτηματολόγιο οργανώνεται σε πέντε ενότητες:

- (Α)** Γενικά και Δημογραφικά Στοιχεία της Επιχείρησης
- (Β)** Σχέσεις της επιχείρησης με την Τράπεζα
- (Γ)** Συνθήκες Εργασίας
- (Δ)** Απειλές και κίνδυνοι
- (Ε)** Εκτίμηση μελλοντικής πορείας.

Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου απαιτεί περίπου 15 λεπτά. Οι απαντήσεις σας θα μεταχειριστούν με εχεμύθεια και η συμμετοχή σας είναι εξαιρετικά σημαντική για την επιτυχή ολοκλήρωση της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής. Για τη διασφάλιση της ανωνυμίας σας, μην αναγράψετε το ονοματεπώνυμό σας σε οποιοδήποτε σημείο του ερωτηματολογίου.

Εάν θελήσετε αντίγραφο των αποτελεσμάτων ή χρειάζεστε κάποια επιπρόσθετη διευκρίνηση, μη διστάσετε να επικοινωνήσετε με τον υπεύθυνο της έρευνας:

Για μια ακόμη φορά σας ευχαριστούμε εκ των προτέρων για τη συνεργασία και τον χρόνο σας, και παραμένουμε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνηση χρειαστείτε.

Με εκτίμηση,

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΑΥΓΕΡΙΝΟΣ

Μεταπτυχιακός φοιτητής Τμήματος Τραπεζικής & Χρημ/κης ΑΠΚΥ

Email: avgerk@gmail.com

Τηλ.6932320800

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Α. ΜΕΡΟΣ - ΓΕΝΙΚΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Ποια είναι η νομική μορφή της επιχείρησής σας;

Ατομική	Συνεταιρισμός	ΑΕ	ΕΠΕ	ΙΚΕ	ΟΕ	ΕΕ

2. Ποια είναι η έδρα της επιχείρησής σας; _____

3. Η επιχείρησή σας, σύμφωνα με τα κριτήρια των ΕΛΠ είναι:*

Πολύ Μικρή	Μικρή	Μεσαία	Μεγάλη

4. Πόσα χρόνια ασχολείται η επιχείρησή σας με τη Συμβολαιακή Γεωργία;

Έτη

5. Τα Συμβόλαια συνάπτονται με γεωργικούς συνεταιρισμούς ή με αγρότες απευθείας;

ΑΓΡΟΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ	ΑΓΡΟΤΕΣ

6. Από πού έχει πληροφορηθεί για τη Συμβολαιακή Γεωργία η επιχείρησή σας ;

ΤΥΠΟΣ	INTERNET	ΣΕΜΙΝΑΡΙΟ	ΣΥΝΑΔΕΛΦΟΙ	ΕΝΗΜΕΡΩΗ ΑΠΟ ΤΡΑΠΕΖΑ

7. Ποιο προϊόν εκμεταλλεύεστε; _____

8. Έχετε εντάξει το σύνολο της παραγωγής σας στη Συμβολαιακή Γεωργία;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

9. Το συμβόλαιο που συνάπτεται με τους αγρότες κατοχυρώνει το σύνολο της παραγωγής;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

10. Γνωρίζετε από την αρχή της καλλιεργητικής περιόδου,

	Την απαιτούμενη ποσότητα προϊόντος	Την τιμή αγοράς του προϊόντος	Τις απαιτούμενες ποιοτικές προδιαγραφές
ΝΑΙ			
ΟΧΙ			

11. Είναι ασφαλισμένη η παραγωγή έναντι παντός κινδύνου;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

B. ΜΕΡΟΣ - ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

12. Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

13. Έχετε συνεργασθεί με άλλη τράπεζα στη Συμβολαιακή Γεωργία;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ,

ALPHA	ΕΘΝΙΚΗ	EUROBANK	ΑΛΛΗ

14. Υπάρχει δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου στη διάρκεια της περιόδου;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

Αν ΝΑΙ,

ΤΙΜΗ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΧΡΟΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗΣ	ΑΛΛΟ

15. Προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα με την υπογραφή το συμβολαίου;

ΝΑΙ	ΟΧΙ

16. Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη Συμβολαιακή Γεωργία;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

Γ. ΜΕΡΟΣ - ΚΑΛΥΤΕΡΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

17. Πόσο πιστεύετε ότι η Συμβολαιακή Γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

18. Πόσο πιστεύεται ότι η ανασφάλεια των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων, μειώνεται με τη Συμβολαιακή Γεωργία;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

19. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

20. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

21. Η Συμβολαιακή Γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

22. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα αγροτικά προϊόντα;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

23. Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα της Συμβολαιακής Γεωργίας συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

24. Με την Συμβολαιακή Γεωργία εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εταιρείες , σε μεγάλες εκτάσεις γης;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

25. Με την Συμβολαιακή Γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

26. Με την Συμβολαιακή Γεωργία οι εταιρείες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

27. Η Συμβολαιακή Γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

28. Η Συμβολαιακή Γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

29. Η Συμβολαιακή Γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημόσιου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

Δ. ΜΕΡΟΣ - ΚΙΝΔΥΝΟΙ

30. Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της Συμβολαιακής Γεωργίας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

31. Η Συμβολαιακή Γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

32. Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της Συμβολαιακής Γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

33. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

34. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχουν οι παραγωγοί;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

35. Με τη Συμβολαιακή Γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

Ε. ΜΕΡΟΣ - ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΑΥΞΗΣΗΣ

36. Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της Συμβολαιακής Γεωργίας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

37. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

38. Η Συμβολαιακή Γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

39. Η Συμβολαιακή Γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

40. Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων, οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

41. Πιστεύετε ότι οι παρούσες συνθήκες της ελληνικής οικονομίας (capitalcontrols) ενισχύουν το ρόλο της Συμβολαιακής Γεωργίας;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

42. Η Συμβολαιακή Γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;

Συμφωνώ απόλυτα	Συμφωνώ	Ούτε συμφωνώ/ούτε διαφωνώ	Διαφωνώ	Διαφωνώ Απόλυτα

* Σύμφωνα με τα ΕΛΠ τα κριτήρια διάκρισης των επιχειρήσεων καθορίζονται ως εξής:

ΠΟΛΥ ΜΙΚΡΗ :

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ έως 350.000 €

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ έως 700.000 €

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ έως 10 άτομα

ΜΙΚΡΗ :

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ έως 4.000.000

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ έως 8.000.000

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ έως 50 άτομα

ΜΕΣΑΙΑ :

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ έως 40.000.000

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ έως 20.000.000

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ έως 250 άτομα

ΜΕΓΑΛΗ :

ΚΥΚΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ από 40.000.001€

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ από 20.000.001 €

ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΩΝ από 251 άτομα

Θέρμες ευχαριστίες για την συμμετοχή σας

Παράρτημα Β

Περιεχόμενα πινάκων - διαγραμμάτων

Β.1 Περιεχόμενα πινάκων

A/A		Σελ.
1	Αγροτικά προϊόντα που πουλήθηκαν μέσω συμβολαιακής γεωργίας το 1984	13
2	Σχέση κινδύνου και προϊόντος στη συμβολαιακή γεωργία	19
3	Επιτόκια ταμειυτηρίου αγροτών και αγροτικών λογαριασμών ενίσχυσης Τράπεζας Πειραιώς	37
4	Αναλυτικών προϊόντων της συμβολαιακής τραπεζικής	46
5	Πίνακας ομαδοποιημένων προϊόντων της συμβολαιακής τραπεζικής των πελατών της Τράπεζας Πειραιώς	47
6	Πίνακας γεωγραφικής των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς	49
7	Πίνακας κατανομής κατά γεωγραφικό διαμέρισμα των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς	50
8	Πίνακας κατανομής ανά είδος επιχειρήσεων των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας Τράπεζας Πειραιώς	51
9	Ερώτηση 12: Με τη Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;	55
10	Ερώτηση 16: Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη συμβολαιακή γεωργία;	55
11	Ερώτηση 13 ^α : Έχετε συνεργασθεί με άλλη τράπεζα στη συμβολαιακή γεωργία;	56
12	Ερώτηση 13 ^β : Αν ναι	57
13	Ερώτηση 14: Υπάρχει δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου στη διάρκεια της περιόδου;	58
14	Ερώτηση 14 ^β : Αν ναι	58

15	Ερώτηση 15: Αν ναι, προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα με την υπογραφή του συμβολαίου;	59
16	Ερώτηση 17: Πόσο πιστεύετε ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα;	62
17	Ερώτηση 18: Πόσο πιστεύετε ότι η ανασφάλεια των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων μειώνεται με τη συμβολαιακή γεωργία;	63
18	Ερώτηση 19: Με τη συμβολαιακή γεωργία επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής;	64
19	Ερώτηση 20: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής;	65
20	Ερώτηση 21: Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες;	65
21	Ερώτηση 22: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα προϊόντα;	66
22	Ερώτηση 23: Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα της συμβολαιακής γεωργίας συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα;	67
23	Ερώτηση 24: Με τη συμβολαιακή γεωργία εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εταιρείες σε μεγάλες εκτάσεις γης;	68
24	Ερώτηση 25: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας;	69
25	Ερώτηση 26: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς;	70
26	Ερώτηση 27: Η συμβολαιακή γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων;	71
27	Ερώτηση 28: Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;	72
28	Ερώτηση 29: Η συμβολαιακή γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημοσίου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα;	73
29	Ερώτηση 30: Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της συμβολαιακής γεωργίας;	76
30	Ερώτηση 31: Η συμβολαιακή γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;	77
31	Ερώτηση 32: Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της συμβολαιακής γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;	78

32	Ερώτηση 33: Με τα συμβολαιακή γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί;	79
33	Ερώτηση 34: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχου οι παραγωγοί;	80
34	Ερώτηση 35: Με τη συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;	81
35	Ερώτηση 36: Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας;	84
36	Ερώτηση 37: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;	85
37	Ερώτηση 38: Η συμβολαιακή γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;	86
38	Ερώτηση 39: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;	87
39	Ερώτηση 40: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;	88
40	Ερώτηση 41: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;	89
41	Ερώτηση 42: Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;	90

B.2 Περιεχόμενα διαγραμμάτων

A/A		Σελ.
1	Οικονομική μεγέθη του αγροτικού τομέα	9
2	Οι τύποι της συμβολαιακής γεωργίας	16
3	Σχέση ενσωμάτωσης των κινδύνων και προσφοράς	20
4	Ποσοστιαία κατανομή υποκλάδων τροφίμων και ποτών στο σύνολο του κλάδου, με βάση τα κύρια διορθωτικά στοιχεία	28
5	Κατανομή χρηματοδότησης επιχειρήσεων κατά κλάδο δραστηριότητας	33
6	Σχηματική απεικόνιση του κυκλώματος της συμβολαιακής γεωργίας	35
7	Αναλυτικά στοιχεία έχοντες ως βάση την ημερομηνία ένταξης της	45

	επιχείρησης στη συμβολαιακή τραπεζική της Τράπεζας Πειραιώς	
8	Αναλυτικά τα προϊόντα της συμβολαιακής τραπεζικής της Τράπεζας Πειραιώς	47
9	Πλήθος επιχειρήσεων με ομαδοποιημένα τα προϊόντα τα συμβολαιακής τραπεζικής των πελατών της Τράπεζας Πειραιώς	48
10	Ποσοστό επιχειρήσεων με ομαδοποιημένα τα προϊόντα της συμβολαιακής τραπεζικής των πελατών της Τράπεζας Πειραιώς	48
11	Διάγραμμα γεωγραφικής των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας της Τράπεζας Πειραιώς	48
12	Διάγραμμα κατανομής κατά γεωγραφικό διαμέρισμα των πελατών της συμβολαιακής γεωργίας της Τράπεζας Πειραιώς	51
13	Κατανομή ανά νομική μορφή	52
14	Ερώτηση 12: Με την Τράπεζα Πειραιώς αισθάνεστε πλήρως εξασφαλισμένοι;	55
15	Ερώτηση 16: Θα συστήνατε τη συνεργασία με την Τράπεζα Πειραιώς για τη συμβολαιακή γεωργία;	56
16	Ερώτηση 13 ^α : Έχετε συνεργασθεί με άλλη τράπεζα στη συμβολαιακή γεωργία;	57
17	Ερώτηση 13 ^β : Αν ναι	57
18	Ερώτηση 14: Υπάρχει δικαίωμα επαναδιαπραγμάτευσης του συμβολαίου στη διάρκεια της περιόδου;	58
19	Ερώτηση 14 ^β : Αν ναι	59
20	Ερώτηση 15: Αν ναι, προπληρώνεται κάποιο δικαίωμα με την υπογραφή του συμβολαίου;	59
21	Ερώτηση 17: Πόσο πιστεύετε ότι η συμβολαιακή γεωργία βοηθά στην επίλυση των προβλημάτων συντονισμού στις καλλιέργειες του αγροδιατροφικού τομέα;	62
22	Ερώτηση 18: Πόσο πιστεύετε ότι η ανασφάλεια των παραγωγών για τη διάθεση των προϊόντων μειώνεται με τη συμβολαιακή γεωργία;	63
23	Ερώτηση 19: Με τη συμβολαιακή γεωργία επιτυγχάνεται ορθολογική διαχείριση του κόστους παραγωγής;	64
24	Ερώτηση 20: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της κοινωνικής και οικονομικής συνοχής;	65
25	Ερώτηση 21: Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει και ισχυροποιεί τις εμπορικές συνεργασίες;	66

26	Ερώτηση 22: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στην ενίσχυση της επάρκειας σε βασικά πιστοποιημένα προϊόντα;	67
27	Ερώτηση 23: Πόσο πιστεύετε ότι το πρόγραμμα της συμβολαιακής γεωργίας συμβάλλει στην ολιστική προσέγγιση και στη στήριξη της αλυσίδας αξίας του ελληνικού αγροδιατροφικού τομέα;	68
28	Ερώτηση 24: Με τη συμβολαιακή γεωργία εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εταιρείες σε μεγάλες εκτάσεις γης;	69
29	Ερώτηση 25: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες επιτυγχάνουν οικονομίες κλίμακας;	70
30	Ερώτηση 26: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι εταιρείες προσεγγίζουν καλύτερα τις εξελίξεις της αγοράς;	71
31	Ερώτηση 27: Η συμβολαιακή γεωργία απαιτεί αυστηρότερες προδιαγραφές στην ασφάλεια και ποιότητα των προϊόντων;	72
32	Ερώτηση 28: Η συμβολαιακή γεωργία ενισχύει την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών αγροτικών προϊόντων;	73
33	Ερώτηση 29: Η συμβολαιακή γεωργία αποδυναμώνει τον ρόλο του δημοσίου στις δραστηριότητες υποστήριξης του αγροτικού τομέα;	74
34	Ερώτηση 30: Η έλλειψη δεσμών σύνδεσης και εμπιστοσύνης παραγωγών-επιχειρήσεων αυξάνεται εξαιτίας της συμβολαιακής γεωργίας;	76
35	Ερώτηση 31: Η συμβολαιακή γεωργία συντελεί στην οικοδόμηση σχέσεων εμπιστοσύνης όλων των εμπλεκόμενων;	77
36	Ερώτηση 32: Υπάρχει κίνδυνος αθέτησης των όρων της συμβολαιακής γεωργίας από τους αγρότες παραγωγούς;	78
37	Ερώτηση 33: Με τα συμβολαιακή γεωργία μπορούν να ρυθμιστούν τα χρονοδιαγράμματα παράδοσης των προϊόντων με τρόπο τέτοιο ώστε να επηρεάσουν τις τιμές που πρέπει να πάρουν οι παραγωγοί;	79
38	Ερώτηση 34: Με τη συμβολαιακή γεωργία οι επιχειρήσεις αποφεύγουν αδιαφανείς διαδικασίες στη μέτρηση της ποσότητας και της ποιότητας, με τρόπο τέτοιο που δεν μπορούν να ελέγχου οι παραγωγοί;	80
39	Ερώτηση 35: Με τη συμβολαιακή γεωργία αυξάνεται ο κίνδυνος υπερχρέωσης;	81
40	Ερώτηση 36: Η έλλειψη ρευστότητας συντελεί στην ανάπτυξη της συμβολαιακής γεωργίας;	84
41	Ερώτηση 37: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλει στην εξωστρέφεια των αγροτικών προϊόντων των ελληνικών επιχειρήσεων;	85
42	Ερώτηση 38: Η συμβολαιακή γεωργία αναδεικνύει την ποιότητα των	86

	ελληνικών αγροτικών προϊόντων;	
43	Ερώτηση 39: Η συμβολαιακή γεωργία συμβάλλει στον προγραμματισμό των εξαγωγών;	87
44	Ερώτηση 40: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;	88
45	Ερώτηση 41: Οι πρόσφατες αλλαγές στον τρόπο ζωής των κατοίκων των αστικών κέντρων οδηγούν στην αυξανόμενη ζήτηση ποιοτικών προϊόντων;	89
46	Ερώτηση 42: Η συμβολαιακή γεωργία αποτελεί ένα ισχυρό κίνητρο για τους νέους αγρότες;	90

Βιβλιογραφία

- Αγγελόπουλος Χ., (2008), *Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό Σύστημα*, Αθήνα, Σταμούλης
- Αντωνιάδης Χ.,(2015), *Συμβολαιακή γεωργία ατενίζοντας το μέλλον*, Αθήνα, Εξέλιξη κέντρο βιώσιμης επαγγελματικότητας, Όμιλος Τράπεζα Πειραιώς.
- Βουτσίνος Γ., Ηλιάδης Ν., (2015), *Τεχνολογία και Ανάπτυξη*, Αθήνα, Σταμούλης.
- Θωμαΐδου, Φ., Σταυράκη Σ., Βιομηχανία τροφίμων και ποτών facts & figures, 2016, Ίδρυμα Οικονομικών & Βιομηχανικών Ερευνών, 2017, Αθήνα
- Κιόχος Π., Παπανικολάου Γ.,(2000), *Χρήμα Πίστη Τράπεζες*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Κιτσοπανίδης Γ., Καμενίδης Χ., (2003), *Αγροτική Οικονομία*, Αθήνα, Ζήτη
- Κορλίας Π.,(2006), *Νομισματική Θεωρία και Πολιτική*, Αθήνα, Μπένος
- Λεγκός Η., Λεβεντάκης Α., (2015), *Η συμβολή και οι προοπτικές του Αγροτροφικού Τομέα στην Ελλάδα*, Αθήνα, Τράπεζα Πειραιώς.
- Μαραβεγιάς Ν (2003), *Στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας*, Παπαζήση, Εθνικό ίδρυμα αγροτικής έρευνας, Αθήνα
- Μαραβέγιας Ν., (2008), *Η μεσογειακή γεωργία στην δίνη της παγκοσμιοποίησης*, Παπαζήση, Ίδρυμα μεσογειακών μελετών
- Μωυσίδης Α., (1988), *Η αγροτική κοινωνία στην σύγχρονη Ελλάδα*, Ίδρυμα μεσογειακών Μελετών, Αθήνα
- Μωυσίδης Α., (1988), *Συμβολαιακή Γεωργία στην Ελλάδα μια σύγχρονη μορφή*

ενσωμάτωσης του Αγροτικού Τομέα, Αθήνα, Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος.

Νούλας Α., (2005), *Χρήμα και Τράπεζες*, Θεσσαλονίκη, ΠΑΜΑΚ

Φακιδόλας Τ., 1991, *Η ελληνική Γεωργία στην κοινοτική και διεθνή αγορά*, Παπαζήση, Αθήνα

BennK, HowellsP., (2009), *Χρήμα, Πίστη, Τράπεζες, Μια ευρωπαϊκή προσέγγιση*, Αθήνα, Κριτική

Contract Farming: Synthetic Themes for Linking Farmers to Demanding Markets, Xiangping Jia Chinese Academy of Sciences Jos Bijman Wageningen University

Da Silva C.A.B., (2005), *The growing role of contract farming in agri-food systems development: drivers, theory and practice*, Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), Rome, Italy.

Da Silva, C.A.B. (2005). *The growing role of contract farming in agri-food systems development: Drivers, Theory and Practice*. Agricultural Management, Marketing and Finance Service FAO, Rome.

Dy Ronaldo, (2012), *The business of Agribusiness, from the roots to the Fruits, Contract Farming, Boon or Bane*, University of Asia and the pacific, Manila, Philippinew, 2012.

Eaton, C., and A.W. Shepherd. (2001) *"Contract farming: Partnerships for growth."* FAO Agricultural Services Bulletin. Rome, FAO, 145.

Echanavone and Steffen C (2005), *Agribusiness and farmers in Mexico: The important of contractual relation*, The geographical journal , Vol 171,no 2

Glover, D.J. (1994), *Contract Farming and Commercialization of Agriculture in Developing Countries* ed. J. von Braun, and E.T. Kennedy. *Agricultural commercialization, economic development, and nutrition*. Baltimore, MD, Johns Hopkins University Press for International Food Policy Research Institute (IFPRI)

Key, N., and D. Runsten. 1999. "Contract Farming, Smallholders, and Rural Development in Latin America: The Organization of Agroprocessing Firms and the Scale of Outgrower Production." *World Development* 27(2):381-401

Kuznets S, (1968), *Towards a theory of Economic growth*, Norton, Yale University Press.

Little, P.D. (1994) Contract farming and the development question, ed. P.D. Little, and M.J. Watts. *Living under contract: Contract farming and agrarian transformation in Sub-Saharan Africa*. Wisconsin, The University of Wisconsin Press

Little, P.D., and M.J. Watts, eds. 1994. *Living under contract: Contract farming and agrarian transformation in Sub-Saharan Africa*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press

Mellor J. (1998) *Agriculture on the road to industrialization*. In Carl Eicher and John Staatz eds, *International Agricultural Development*. Baltimore: Johns Hopkins University Press. Unlocking the potential agro Food-Industry, (2015) ETE,

Mighell, R.L., and L.A. Jones. (1963), "Vertical Coordination in Agriculture." Washington, DC, US Department of Agriculture, Economic Research Service, Farm Economics Division

Minot, N.W. 1986., *Contract farming and its effects on small farmers in less developed countries*, Working paper number 31, Michigan State University

Minot N, Sawyer B., (2016), *Innovation for Inclusive Value-Chain Development Successes and Challenges*, Washington DC, International Food Policy Research Institute.

Miyata, S., N. Minot, and D. Hu. (2007), "Impact of contract farming on income: Linking small farmers, packers, and supermarket in China " MTID Discussion Paper. Washington D.C., International Food Policy Research Institute (IFPRI), 00742.

Ross A, (2016), *The industries of the future*, New York, An Imprint of Simon & Schuster, Inc.,

Sign S (2002), *Understanding practice of contract farming in India: A small Producer Perspective*, Working Paper, CMA, IIM, Ahmedabad

Van Lieshout et al., 1995, *Vertical integration Long-term contract Spot market Source*, USAID. Nepad Business Foundation